

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 173/2020 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Eduskunta-aloite

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavat aloitteet:

- Toimenpidealoite TPA 1/2020 vp Ari Koponen ps ym. Toimenpidealoite koulumatkatuen myöntämisestä kahteen osoitteeseen
- Toimenpidealoite TPA 141/2020 vp Päivi Räsänen kd ym. Toimenpidealoite oppivelvollisuuden pidentämistä koskevan uudistuksen perumisesta ja muista tehokkaista toimista koulupudokkaiden vähentämiseksi

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 43/2020 vp
- hallintovaliokunta HaVL 21/2020 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ylijohtaja Mika Tammilehto, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitusneuvos Piritta Sirvio, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitusneuvos Antti Randell, opetus- ja kulttuuriministeriö
- lainsäädäntösihteeri Kirsi Lamberg, opetus- ja kulttuuriministeriö
- lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- lainsäädäntöneuvos Heini Färkkilä, oikeusministeriö
- johtaja Matti Lahtinen, Opetushallitus
- johtaja Kurt Torsell, Opetushallitus
- tutkimusohjaaja Tuomas Pekkarinen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- johtaja Harri Peltoniemi, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
- johtaja Hannu Koivula, Ammattiopisto Luovi

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

- professori Kirsti Lonka, Helsingin yliopisto
- johtaja, lukio- ja ammatillinen koulutus ja vapaa sivistystyö Arja Kukkonen, Helsingin kaupunki
- etuuspäällikkö piia Kuusisto, Kansaneläkelaitos
- lakimies Heidi Giss-Hannikainen, Kansaneläkelaitos
- erityisasiantuntija Maarit Kallio-Savela, Suomen Kuntaliitto
- opetus- ja kulttuuriyksikön johtaja Terhi Päivärinta, Suomen Kuntaliitto
- asiantuntija Satu Ågren, Ammattiosaamisen kehittämissyhistys AMKE ry
- toiminnanjohtaja Henrika Nordin, Bildningsalliansen rf
- tutkija Hanna Virtanen, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- tiedottaja, poliittinen asiantuntija Melina von Kraemer, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- toiminnanjohtaja Herttaliisa Tuure, Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
- hallituksen jäsen Mira Kumpula, Koulukuraattorit ry
- erikoistutkija Tomi Kiilakoski, Nuorisotutkimusseura ry
- koulutusasiainpäällikkö Nina Lahtinen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- puheenjohtaja Olli Luukkainen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- johtaja Laura Rissanen, Sivistystyönantajat ry
- puheenjohtaja Jutta Vihonen, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry
- puheenjohtaja, rehtori Maija Aaltola, Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry.
- puheenjohtaja Helena Ahonen, Suomen Kansanopistoyhdistys ry
- puheenjohtaja Juhani Paavolainen, Suomen kotiopettajat ry
- puheenjohtaja Adina Nivukoski, Suomen Lukiolaisten Liitto
- vaikuttamisen asiantuntija Katja Asikainen, Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry
- edunvalvonnan koordinaattori Emma Holsti, Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry
- puheenjohtaja Virpi Spangar, Suomen Oppisopimusosaajat ry
- puheenjohtaja Annarilla Ahtola, Suomen Psykologiliitto ry
- varapuheenjohtaja Päivi Ikola, Suomen Rehtorit ry
- rehtori Jan Cedercreutz, Suur-Helsingin kristillinen koulu
- puheenjohtaja Aki Holopainen, Yksityiskoulujen Liitto ry
- professori Jani Erola
- professori (emerita) Liisa Keltikangas-Järvinen
- professori Pasi Sahlberg
- lastenpsykiatrian erikoislääkäri, lääketieteen tohtori Jari Sinkkonen
- professori Roope Uusitalo
- professori (emeritus) Jouni Välijärvi

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- oikeusministeriö
- valtiovarainministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- saamelaiskäräjät
- Tasa-arvovaltuutetun toimisto
- TietosuojaValtuutetun toimisto

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

- Svenska Finlands folkting
- tutkimusprofessori, VTT Kristiina Huttunen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- asiantuntija Eric Carver, Helsingin yliopisto
- professori Minna Huotilainen, Helsingin yliopisto
- erityispedagogiikan professori Markku Jahnukainen, Helsingin yliopisto
- professori Patrik Scheinin, Helsingin yliopisto
- psykologian tohtori, akatemiutkija Kati Vasalampi, Jyväskylän yliopisto
- Kansaneläkelaitos
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Valtakunnallinen romaniain neuvottelukunta (RONK)
- Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta
- Helsingin kaupunki
- Helsingin seudun liikenne
- Inarin kunta
- Jyväskylän kaupunki
- Koulutuskuntayhtymä OSAO
- Kuopion kaupunki
- Tampereen seudun ammattiopisto Tredu
- Ammattiopisto Spesia
- Utsjoen kunta
- TVV Lippu- ja maksujärjestelmä Oy
- Aikuislukioliitto ry
- Aineenopettajaliitto AOL ry
- Autismiliitto ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Elinkeinoelämän Oppilaitokset EOL ry
- Förbundet Hem och Skola i Finland rf
- Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
- Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Kasvatus- ja ohjausala
- Kansalaisopistojen liitto KoL ry
- Kehitysvammaliitto ry
- Linja-autoliitto
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Mielenterveyden keskusliitto
- Opetus- ja sivistystoimen asiantuntijat OPSIA ry
- Pelastakaa Lapset ry
- Pro Lukio ry
- Pääkaupunkiseudun ateistit ry
- Sivistystyönantajat ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Jääkiekkoliitto ry.
- Suomen kotiopettajat ry
- Suomen koulu- ja opiskeluterveyden yhdistys Skooppi ry
- Suomen Luokanopettajat ry
- Suomen Mielenterveys ry
- Suomen opinto-ohjaajat ry

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

- Suomen Paikallisliikenneliitto ry
- Suomen Taksiliitto ry
- Suomen Vanhempainliitto ry
- Suur-Helsingin kristillinen koulu
- Sveps ungdomsverkstad
- Vammaisfoorumi ry
- Vapaa Sivistystyö ry
- professori (emeritus) Jarkko Hautamäki
- professori Katariina Salmela-Aro
- professori (emeritus) Hannu Simola
- lastenpsykiatrian erikoislääkäri, lääketieteen tohtori Jari Sinkkonen
- työelämäprofessori Vesa Vihriälä
- professori Niina Junttila
- Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- Tilastokeskus
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
- Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto
- Saamelaisalueen koulutuskeskus (SAKK)
- Tampereen yliopiston kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
- Valtion nuorisoneuvosto
- Ylioppilastutkintolautakunta

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oppivelvollisuuslaki ja laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta sekä muutettaviksi näihin uusiin annettaviin lakeihin liittyen perusopetuslakia, lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, vapaasta sivistystyöstä annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia, opintotukilakia, koulumatkatukilakia, ylioppilastutkinnosta annettua lakia sekä eräitä muita lakeja. Esitys liittyy hallitusohjelman kirjauksiin oppivelvollisuusiän korottamisesta 18 ikävuoteen, ohjauksen vahvistamisesta, toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta sekä toisen asteen valmistavien koulutusten ja nivelvaiheen ohjauksen kehittämisestä.

Esityksessä ehdotetaan, että oppivelvollisuus laajennettaisiin koskemaan perusopetuksen jälkeistä toisen asteen koulutusta siihen asti, kun henkilö täyttää 18 vuotta. Perusopetuksen jälkeen oppivelvollisuutta suoritettaisiin lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa tai perusopetuksen jälkeisissä erilaisissa nivelvaiheen koulutuksissa. Oppivelvollisella olisi perusopetuksen päättymisen jälkeen hakeutumisvelvollisuus toisen asteen koulutukseen. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisen asuinkunnalle ehdotetaan uusia oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuita, joilla vahvistettaisiin alle 18-vuotiaan nuoren saamaa ohjausta ja tukea erityisesti koulutukseen hakeutumisvaiheessa ja mahdollisissa keskeyttämistilanteissa.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi nykyistä laajemmasta maksuttomuudesta toisen asteen koulutuksessa. Perusopetuksen jälkeen suoritettava ammatillinen tutkinto tai lukiokoulutus ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto olisivat jatkossa täysin maksuttomia sen kalenterivuoden loppuun saakka, jona henkilö täyttää 20 vuotta. Maksuttomia olisivat opetuksessa tarvittavat oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet. Lisäksi yli seitsemän kilometrin koulumatkat olisivat maksuttomia.

Tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen yhdistettäisiin nykyiset perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen väliin sijoittuvat nivelvaiheen koulutukset: perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus. Uuden koulutuskokonaisuuden tavoitteena olisi antaa valmiuksia tutkintotavoitteiseen koulutukseen hakeutumiseen ja tutkinnon suorittamiseen.

Esityksen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa sekä varmistaa jokaiselle nuorelle mahdollisuus toisen asteen tutkinnon suorittamiseen. Tavoitteena on, että jokainen perusopetuksen päättävä nuori suorittaisi toisen asteen tutkinnon. Toisen asteen tutkinnon suorittaminen edistää henkilön työllistymistä ja yhteiskuntaan osallistumista. Esityksen tavoitteena on osaltaan tukea työllisyysasteen nostamista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2021 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Oppivelvollisuuslaki ja siihen liittyvät muut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2021. Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettava laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2021, mutta kyseistä koulutusta järjestettäisiin 1.8.2022 lukien. Tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen liittyvät muut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2022.

Toimenpideoitteet

Toimenpideoitteessa TPA 1/2020 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin mahdollistaakseen koulumatkatuen hakemisen kahdelle eri osoitteelle, mikäli opiskelija pystyy todistamaan asuvansa molemmissa vakituisesti, sekä joustavoittaakseen koulumatkatuen ehtoja ammatillisen koulutuksen opiskelijoille ja oppisopimusopiskelijoille.

Toimenpideoitteessa TPA 141/2020 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin oppivelvollisuuden pidentämistä koskevan uudistuksen perumiseksi ja muihin tehokkaisiin toimiin koulupudokkaiden vähentämiseksi.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esitys pohjautuu Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan, jonka mukaan oppivelvollisuusikä nostetaan 18 ikävuoteen. Oppivelvollisuuden suorittaminen aloitetaan nykytilaa vastaa-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

vasti perusopetuksessa. Sen jälkeen oppivelvollisuutta suoritetaan ensisijaisesti suorittamalla lukiokoulutuksen oppimäärää taikka ammatillista perustutkintoa tai ammattitutkintoa. Jos edellä mainittu toisen asteen koulutus ei ole nuorelle vielä sopiva vaihtoehto, hän voi hakeutua nivelvaiheen koulutukseen, kuten tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen tai kansanopiston oppivelvolliselle suunnattuun koulutukseen. Oppilaiden ja opiskelijoiden eri ohjaus- ja tukimuodot ovat tärkeässä asemassa.

Hallitusohjelman mukaan oppivelvollisuustehtävään liittyvien erilaisten koulutusmuotojen järjestäjille korvataan täysimääräisesti oppivelvollisuustehtävään liittyvät kustannukset.

Hallituksen esitys oppivelvollisuuden laajentamiseksi tulee nähdä laajana koulutuspoliittisena kokonaisratkaisuna ja suunnannäyttäjänä tuleville vuosikymmenille. Hallituksen esityksen keskeinen tarkoitus on varmistaa se, että jokainen perusopetuksen päättävä nuori hakeutuu jatkoopintoihin tai siihen valmistavaan muuhun ohjattuun ja tavoitteelliseen toimintaan ja suorittaa toisen asteen tutkinnon. Tällä pyritään vaikuttamaan erityisesti yhdenvertaisten koulutusmahdollisuuksien parantamiseen, koulutus- ja työllisyysasteen nostamiseen sekä hyvinvoinnin lisäämiseen.

Valiokunta katsoo, että hallituksen esitys vastaa hyvin tarpeisiin parantaa nuorten osaamista ja hyvinvointia. Uudistus säilyttää nuorten mahdollisuudet jatkaa opintoja yksilöllisten tarpeidensa ja taipumustensa mukaisesti sekä varmistaa opiskelun ja hyvinvoinnin tuen. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että hallituksen esityksellä vahvistetaan perusopetuksen ja sen jälkeisen koulutuksen nivelvaiheessa nuorille annettavaa ohjausta ja tukea. Valiokunta korostaa vireillä olevien laajojen opetuksen ja koulutuksen kehittämishankkeiden, kuten Oikeus osata- ja Oikeus oppia -hankkeiden merkitystä osana oppivelvollisuus uudistuksen toteuttamisen ja sen vaikuttavuuden kokonaisuutta.

Hallituksen esityksessä on kattavasti kuvattu erilaisia toimenpiteitä ja hankkeita, joilla on viime vuosina pyritty edistämään koulutuksen läpäisyä ja ehkäisemään keskeyttämistä. Nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan ole merkittävästi ja riittävästi vaikuttaneet lisäävästi toisen asteen tutkinnon suorittamiseen. Koulutukseen hakeutuminen on kuitenkin merkittävästi lisääntynyt. Oppivelvollisuuden laajentaminen on asiantuntijakuulemisessa esille tuodun perusteella myös tutkimustiedon valossa tehokas keino nostaa osaamis- ja koulutustasoa ja toisen asteen tutkinnon suorittaneiden nuorten määrää.

Uudistuksen laajuuden ja merkittävyyden vuoksi valiokunta pitää tarpeellisena tuoda mietinnössään laajasti esille uudistuksen tavoitteet ja tarkoituksen sekä keskiössä olevan nuoren näkökulman. Valiokunta toteaa, että oppivelvollisuuslaki muodostaa kehikon, jonka sisällä monet käytännön kysymykset tulevat vielä vaatimaan erillISRatkaisuja. Tämän vuoksi valiokunta kiinnittää mietinnössään erityistä huomiota uudistuksen seurantaan ja arviointiin.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin. Samalla valiokunta ehdottaa, että esityksen yhteydessä käsitelty toimenpitealioitteet hylätään.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Perustuslakivaliokunta on antanut lausunnon (PeVL 43/2020 vp) käsiteltävänä olevasta hallituksen esityksestä. Lausunnossa hallituksen esityksen arvioinnin lähtökohtana on erityisesti perustuslain 16 §:ssä turvatut sivistykselliset oikeudet. Perustuslakivaliokunta pitää ehdotetun sääntelyn tavoitteita sinänsä hyväksyttävinä ja sivistyksellisiä perusoikeuksia edistävinä ja myös esittää eräitä säännösmuutosten tarpeita.

Oppivelvollisuus perustuslain sivistyksellisten oikeuksien sääntelyssä

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa arvioidaan perusopetuslaissa säädetyn perusopetuksen jälkeisen koulutuksen asemaa perustuslain 16 §:n soveltamisessa. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Momentin toisen virkkeen mukaan oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa selvitetään, että "perustuslain 16 §:n säännös on saanut nykyisen sanamuotonsa perusoikeusuudistuksessa (silloinen hallitusmuodon 13 §). Momentissa säädetään perusoikeusuudistuksen perustelujen mukaan jokaiselle subjektiivinen oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Momentin ensimmäinen ja toinen virke on tarkoitettu olemaan siten yhteydessä toisiinsa, että perusopetukseksi on katsottava se opetus, joka kuuluu oppivelvollisuuteen."

Hallituksen esityksessä säätämisyjärjestysperustelujen lähtökohtana on, että esityksen mukainen laajennettu oppivelvollisuuskoulutus ei ole perusopetuslain 16 §:n 1 momentin mukaista perusopetusta. Perusopetuslain mukaisen perusopetuksen jälkeisen koulutuksen on katsottu kuuluvan perustuslain 16 §:n 2 momentin alaan. Perustuslakivaliokunta on sitä mieltä, että ehdotus oppivelvollisuuden laajentamiseksi esitetyllä tavalla ei ole vaikeuksista sovitettavissa perustuslain 16 §:n 1 ja 2 momenttia koskevaan tulkintakäytäntöön.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan hallituksen esityksessä omaksuttu tulkinta on ristiriidassa perusoikeusuudistuksen perusteluissa esitetyn nimenomaisesti todetun kanssa, että perustuslain 16 §:n 1 momentin ensimmäinen ja toinen virke on tarkoitettu olemaan siten yhteydessä toisiinsa, että perusopetukseksi on katsottava se opetus, joka kuuluu oppivelvollisuuteen. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan hallituksen esityksessä ei ole esitetty sellaisia seikkoja, joiden perusteella laajennetun oppivelvollisuuden kuulumista perusopetukseen tulisi arvioida toisin kuin mitä perusoikeusuudistuksen esitöissä on nimenomaisesti tehty.

Perustuslakivaliokunnan johtopäätös on, että oppivelvollisuuteen kuuluva opetus on perustuslain 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta. Säännös turvaa subjektiivisen oikeuden oppivelvollisuusopetukseen.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa on todettu, että perustuslaissa käytetyt käsitteet ovat autonomisia suhteessa tavallisessa laissa tehtäviin luokitteluihin (PeVL 15/2015 vp, s. 3, PeVL 17/2018 vp, s. 2). Perusopetukselle tavallisessa laissa annettu merkityssisältö ei siten määrittele perustuslaissa tarkoitettua perusopetuksen sisältöä. Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan lainsäädännön selkeyden kannalta huomiota mahdolliseen tarpeeseen tarkistaa tavallisessa laissa käytettyjä käsitteitä. Sivistysvaliokunta saamaansa selvitykseen viitaten toteaa, että tässä yhteydessä ei ole perusteltua muuttaa perusopetuslaissa käytettyä perusopetuksen käsitettä, vaikka pe-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

rustuslakivaliokunnan lausunnossa todetun mukaisesti perustuslaissa tarkoitettu käsite ”perusopetus” kattaa jatkossa myös muun tyyppistä koulutusta kuin perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetusta.

Oppivelvollisuuskoulutuksen maksuttomuus

Perustuslain 16 §:n 1 momentin mukainen oppivelvollisuus on voitava suorittaa maksuttomassa perusopetuksessa. Oppivelvollisuuden kestoa voidaan muuttaa maksuttomuusedellytyksen täytyessä. Perustuslain 16 §:stä ei johdu estettä ehdotetun kaltaisille oppivelvollisuuden laajentamisen perusratkaisuille, vaikkei laajentaminen itsessään olekaan perustuslaissa edellytettyä.

Perustuslain 16 §:n 1 momentissa turvataan jokaisen subjektiivinen oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Tämä merkitsee perusoikeusuudistuksen perustelujen mukaan sitä, että perusopetusta on voitava saada ilman opiskelijalle aiheutuvia kustannuksia. Opetuksen ohella on siten myös välttämättömien opetusvälineiden, kuten oppikirjojen, oltava ilmaisia (HE 309/1993 vp, s. 64/I). Perusopetuksen maksuttomuus 1 momentissa tarkoittaa myös tarpeellisia koulukuljetuksia ja riittävää ravintoa (PeVM 25/1994 vp, s. 9/II, ks. myös esimerkiksi PeVL 18/2020 vp).

Perusopetuksen maksuttomuutta koskevaa perusopetuslain 31 §:ää ei ehdoteta nyt muutettavaksi. Perusopetuslain mukaisen opetuksen jälkeisen oppivelvollisuuskoulutuksen maksuttomuudesta ehdotetaan säädettäväksi oppivelvollisuuslain 16 §:ssä ja maksuttomuuden laajuudesta 17 §:ssä. Opetuksen edellyttämät oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet ovat oppivelvollisuuslakiehdotuksen 17 §:n mukaan opiskelijalle maksuttomia. Ehdotuksen mukaan erityistä harrastuneisuutta painottavissa koulutuksissa tarvittavat välineet eivät kuulu maksuttomuuden piiriin. Opintoja täydentävistä vapaaehtoisista opintoretkistä, vierailuista, tapahtumista ja muista vastaavista toiminnoista voidaan perittäviä kohtuullisia maksuja.

Vaikka perustuslakivaliokunta pitää hallituksen esityksestä poiketen oppivelvollisuuteen kuuluvaksi säädettyä koulutusta kokonaisuudessaan perustuslain 16 §:n 1 momentissa tarkoitettuna perusopetuksena, perustuslakivaliokunnan mielestä perustuslaista ei johdu, että edellä mainittua perusopetuksen maksuttomuutta on tarkasteltava kaikilta osin yhteneväisesti koko oppivelvollisuuteen kuuluvan opetuksen ajalta. Maksuttomuus voi siten sisällöltään olla erilaista esimerkiksi perusopetuslaissa tarkoitettussa opetuksessa kuin sen jälkeisessä oppivelvollisuuteen kuuluvassa koulutuksessa. Syinä tulkinnalleen perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan oppivelvollisen ikä, vapaa hakeutumisosoikeus ja siitä seuraava eriytyminen osaamisen hankkimistavoissa.

Oppivelvollisuuslain 16 ja 17 §:n välinen yhteys ja 17 §:lle esitetyt perustelut viittaavat perustuslakivaliokunnan mielestä siihen, että perusopetuslain mukaisen opetuksen maksuttomuuteen sovelletaan nykytilaa vastaavasti perusopetuslain 31 §:ää ja että 17 §:n mukaisia poikkeuksia maksuttomuuteen voidaan soveltaa vain perusopetuslain mukaisen opetuksen jälkeiseen oppivelvollisuuden suorittamiseen. Oppivelvollisuuslakiehdotuksen 17 §:n soveltamisalaa on välttämätöntä rajata tämän mukaisesti. Tällainen raja on edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Tätä asiaa käsitellään tarkemmin tämän mietinnön yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Oppivelvollisuuden suorittamisen tapa ja koulutuksen saatavuus

Säättämisjärjestyskysymyksenä perustuslakivaliokunta on arvioinut lausunnossaan myös ehdotettua oppivelvollisuuslain 15 §:ää, josta ei perustuslakivaliokunnan mielestä käy riittävän selvästi ilmi, ettei oppivelvollisuuden suorittaminen merkitse koulupakkoa. Sääntelyä tulee täsmentää niin, että siitä käyvät ilmi myös vaihtoehtoiset, vähemmän henkilön muita perusoikeuksia rajoittavat oppivelvollisuuden suorittamisen tavat. Tätä asiaa käsitellään tarkemmin tämän mietinnön yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Perustuslakivaliokunta painottaa koulutuksen saatavuuden riittävydestä huolehtimista ja myös kielellisten oikeuksien turvaamista järjestämislupia myönnettäessä. Sivistysvaliokunta käsittelee koulutuksen saatavuuden turvaamisen tarvetta jäljempänä tässä mietinnössä.

Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen ja oppivelvollisen eronneeksi katsominen

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota ehdotetun oppivelvollisuuslain säännöksiin oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä (7 §) ja oppivelvollisen katsomisesta eronneeksi (13 §).

Määräaikaista keskeyttämistä koskeva säännös on uusi ja merkittävä poikkeus oppivelvollisuuden suorittamisesta ottaen huomioon, että se koskee myös perusopetuslain mukaisia oppivelvollisia 7—15-vuotiaita lapsia. Erityistä huomiota perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt siihen, että keskeyttämisen perusteena on oppivelvollisuuden suorittamisen estävä sairaus tai vamma. Määräaikainen keskeyttäminen voi tulla kyseeseen pitkäaikaisen sairauden tai vamman vuoksi ja toistaiseksi keskeyttäminen, jos oppivelvollisuuden suorittamisen estävä sairaus tai vamma on pysyvä. Valiokunta käsittelee asiaa tarkemmin tämän mietinnön yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Oppivelvollisen eronneeksi katsomista koskevan ehdotetun oppivelvollisuuslain 13 § on perustuslakivaliokunnan mielestä puutteellinen, koska eronneeksi katsomisen perusteet on säännelty väljästi ja tulkinnanvaraisesti ja koska siitä ei ilmene, että eronneeksi katsominen on viimesijainen keino suhteessa lievempiin ja oppivelvollista ohjaaviin keinoihin. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa viitataan mainitun 13 §:n soveltamiseen oppivelvollisuuskoulutuksen eri lakien mukaisissa opiskeluoikeuden päättymistä koskevissa tilanteissa ja todetaan epäselväksi jäävän se, miten henkilö suorittaa oppivelvollisuuttaan sen jälkeen, kun hänen opiskeluoikeutensa on peruutettu, ja kohdistuuko häneen esimerkiksi hakeutumisvelvollisuus. Lausunnossa edellytetään, että sivistysvaliokunta tarkastelee sääntelyn kokonaisuutta ja täsmentää sääntelyä. Valiokunta käsittelee asiaa tarkemmin tämän mietinnön yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Henkilötietojen käsittely

Perustuslakivaliokunta kiinnittää välttämättömyysvaatimuksen näkökulmasta huomiota arkaluonteisten tietojen verraten pitkiin säilytysaikoihin. Valiokunnan lausunnon mukaan ehdotettu sääntely tarkoittaisi esimerkiksi laajennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien vammaisten henkilöiden vammaisuuteen ja terveyteen sekä perhesuhteisiin liittyvien erittäin arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä. Valiokunta on painottanut erityisesti arkaluonteisten tietojen säilytysajan rajaamista siihen, mikä on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tie-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

dot on järjestelmään tallennettu (ks. esimerkiksi PeVL 13/2017 vp, s. 6). Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan sivistysvaliokunnan on tarkasteltava huolellisesti rekisteriin tallennettavien arkaluontoisten henkilötietojen alaa, käyttötarkoitusta sekä säilytysaikoja ja tarvittaessa lyhennettävä säilytysaikoja.

Saamansa selvitykseen viitaten valiokunta toteaa, että toisin kuin perustuslakivaliokunnan lausunnossa oletetaan, oppivelvollisuusrekisteriin tai opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon ei ehdotuksen mukaan tule tallentaa arkaluonteisia tietoja. Oppivelvollisuusrekisteriin ja tietovarantoon tallennetaan tietoja oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä ja maksuttomuuteen oikeuttavan ajan pidentämisestä, joiden myöntämisperusteena voi olla arkaluonteiksi luokiteltavia tietoja, kuten henkilön terveydentilaan tai vammaisuuteen liittyviä tietoja. Keskeyttämistietojen ja maksuttomuuden pidennysjaksojen osalta rekistereihin tallennetaan vain tietoja keskeyttämisen ja maksuttomuuden pidentämisen ajanjaksosta, ei näiden jaksojen syistä tai esimerkiksi päätösten perusteluista tai sisällöstä muutoin. Sivistysvaliokunta katsoo saamansa selvityksen perusteella, että ehdotettu viiden vuoden säilyttämisaika on perusteltu, jotta tietoja voitaisiin käyttää esimerkiksi arviointi- ja seurantatarkoituksiin.

Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely lakiehdotuksissa on osin vaikeaselkoista ja vaivalloista. Lakiehdotuksen sisältöä on jatkokäsittelyssä syytä arvioida erityisesti suhteessa EU:n tietosuoja-asetuksessa tai muussa yleislaissa säädettyyn (ks. myös PeVL 31/2017 vp, s. 4, PeVL 38/2016 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan sivistysvaliokunnan on varmistuttava lakiehdotusten yhteensopivuudesta EU:n tietosuoja-asetuksen kanssa ja myös selkeytettävä sääntelyä.

Sivistysvaliokunta toteaa, että valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa katsotaan, että esityksessä ei ole ongelmia EU:n tietosuoja-asetuksen yhteensopivuuden kanssa. Valiokunta 8. lakiehdotuksessa (laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä) käytettyyn käsitteistöön viitaten toteaa, että vastaavat arviointitarpeet ovat tulleet esille myös vielä eduskuntakäsittelyssä olevan toisen hallituksen esityksen (HE 174/2020 vp) yhteydessä. Edellä mainitun hallituksen esityksen perusteella esitetään muutettaviksi osittain samoja säännöksiä kuin nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut, että mahdollinen laissa käytetyn käsitteistön päivittämistarve voidaan arvioida seuraavan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia koskevan muutoksen yhteydessä, mitä sivistysvaliokunta pitää tässä vaiheessa riittävänä.

Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoite ja tarkoitus

Yleistä

Tutkimusten mukaan perusopetuksen oppimäärän eli nykyisen oppivelvollisuuden suorittaminen ei tarjoa riittävää osaamista työelämässä pärjäämiseen. Ilman peruskoulun jälkeistä koulutusta jäävillä on myös merkittävä riski syrjäytyä yhteiskunnasta yleisemminkin. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääminen on taloudellinen haaste yhteiskunnalle, mutta se on erityisen haitallista inhimillisestä näkökulmasta.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Laaja taloustieteen kirjallisuus kertoo yksiselitteisesti koulutuksen positiivisista vaikutuksista työllistymiseen ja palkkakehitykseen. Koulutetun työvoiman kysyntä on entisestään voimistunut teknologisen kehityksen ja talouden kansainvälistymisen myötä. Kysynnän voimakkuudesta kertoo myös se, että useissa maissa palkkaerot koulutusryhmien välillä ovat kasvaneet koulutuksen tarjonnan lisääntymisestä huolimatta. Useissa tutkimuksissa on todettu, että pakollisen koulutuksen pidentymisestä saadut palkkatuotot ovat suurimpia juuri niille nuorille, jotka eivät jatka koulutusta peruskoulua pidemmälle.

Asiantuntijalausunnon mukaan esimerkiksi OECD:n tilastot osoittavat, että vähintään toisen asteen suorittaneiden työllisyysaste on merkittävästi peruskoulun varassa olevia parempi. Lisäksi perusopetuksen varassa olevat nuoret ovat huomattavasti useammin kokonaan koulutuksen ja työvoiman ulkopuolella, tuomittu rikoksesta ja kärsivät mielenterveysongelmista. Työnmurroksen ennakoitaan lisäävän ja muuttavan osaamistarpeita sekä osaamisen ajantasaistamisen taitoja entisestään. Työllistyminen kunnollisen toimeentulon mahdollistavalla tavalla näyttää yhä selvemmin edellyttävän joko toiseen asteen koulutuksen suoraan antamia valmiuksia tai sen mahdollistamaa opiskelua korkeakoulussa. Toisen asteen koulutuksen tarjoamista valmiuksista näyttäisi siis muodostuvan minimivaatimus sijoittumiselle yhteiskuntaan niin, että kykenee tulemaan toimeen ilman yhteiskunnan jatkuvaa tukea. Tässä mielessä opiskelua täysi-ikäiseksi saakka on syytä jatkossa pitää yhtä välttämättömänä. Jatkuva oppiminen ja siihen osallistumisen edellyttämät taidot ovat tärkeitä.

Ilman perusopetuksen päättötodistusta koulunsa päättävien yhdeksäsluokkalaisten suhteellinen osuus ikäluokasta on ollut alle yhden prosentin. Viimeisimmän (2018—2019) tilastotiedon mukaan osuus on 0,59 % (352 henkilöä). Asiantuntijalausunnon mukaan on kuitenkin ilmeistä, että heti kun oppivelvollisuus päättyy, on koulutuksen keskeyttäneiden määrä moninkertainen.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet tai sen vaarassa olevat nuoret eivät ole yhtenäinen vaan heterogeeninen ryhmä erilaisine tuen tarpeineen. Niihin on vaikea vastata yksittäisellä toimella. Kaikkea tuen tarpeita ei voida tunnistaa etukäteen esimerkiksi varhaiskasvatuksessa tai edes perusopetuksen aikana. Oppivelvollisuuden laajentaminen varmistaa sen, että koko ikäluokka hakeutuu perusopetuksen jälkeen jatko-opintoihin ja siinä annettavien tukimuotojen piiriin. Uudistuksella varmistetaan kaikille yhtäläinen turvaverkko ja se, ettei ketään päästetä siitä putoamaan.

Valiokunta yhtyy hallituksen esityksen näkemykseen koulutuksen ja siihen tehtyjen taloudellisten ja muiden panostusten kannattavuudesta sekä inhimillisestä että taloudellisesta näkökulmasta. Koulutuksella on todettu olevan merkittäviä positiivisia vaikutuksia työllistymismahdollisuuksiin ja ansiotulojen parantumiseen sekä myös yleisemmin elämänlaatuun. Koulutus myös vähentää merkittävästi muun muassa köyhyyttä, sosiaalielämyksien käyttöä ja nuorisorikollisuutta. Niin kansainväliset kuin kansallisetkin tutkimukset osoittavat, että kouluttautuminen kannattaa: koulutusvuodet korreloivat työllisyyden, tulojen, terveyden ja hyvinvoinnin kanssa. Näillä myönteisillä vaikutuksilla on yhteiskuntarauhaa edistävä vaikutus. Esitys tukee osaltaan myös sivistyksellisten oikeuksien toteuttamisen mahdollisuuksia.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Tutkimuspohjaa koskeva kritiikki

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tullut yleisesti esille uudistuksen vaikutuksia koskevan tieteellisen tutkimuksen kapea pohja. Lisäksi esille on tuotu, että ulkomaita koskevien tutkimusten soveltuvuus suomalaiseen koulutusjärjestelmään sekä sen yhteiskunnallisen ja taloudellisen vaikuttavuuden arviointiin on kyseenalaista. Tietopohjan ohuutta voi tarkastella esimerkiksi vertailulla peruskoulu-uudistukseen, jota määrittivät jo 1960-luvulla alkaneet kokeilut ja niiden arviointi, keskustelu peruskoulupedagogiikasta ja tähän liittyvä opettajankoulutuksen infrastruktuurin uusiminen.

Tutkimustiedon puuttumiseen liittyen esille on tuotu, että Suomessa on koulutuksen uudistamisessa ollut tapana, erityisesti merkittävässä koko ikäluokkia koskevissa koulu-uudistuksissa, kokeilla ja tutkia muutosten mahdollisia vaikutuksia ja toteuttamisen edellytyksiä hyvinkin tarkkaan ennen muutosten kansallista toimeenpanoa.

Valiokunta tiedostaa uudistukseen liittyvän ongelman tieteellisen tutkimuspohjan laaja-alaisesta kattamattomuudesta ja sen, että valmistelun yhteydessä ei ole tuotettu uutta näyttöön perustuvaa tietoa esimerkiksi kokeilulla. Huomattava on, että laajankaan tilastoaineiston pohjalta ei voida ennustaa tulevaa kehitystä.

Valiokunta korostaa, että oppivelvollisuuden jatkamisen vaikutusten tutkiminen on monimutkaista ja vaikeaa, mikä tulee esiin myös vastaavien muissa maissa toteutettujen uudistusten yhteydessä. Oppivelvollisuuden laajentamisen laaja-alaisempia vaikutuksia voidaan tutkia ainoastaan hyvin suunniteltujen kokeilujen perusteella — kuten Suomessa on usein tehty — tai vasta uudistusten toteutuksen jälkeen. Monissa selvityksissä ja hallituksen esityksestä annetuissa lausunnoissa tuodaan esille, että oppivelvollisuuden laajentamisella on yleensä todettu olevan positiivisia vaikutuksia, vaikkakin tutkimusten tulokset eivät ole yksiselitteisiä, ja ne vaihtelevat huomattavasti eri maiden kesken.

Koska nyt käsiteltävää esitystä oppivelvollisuuden jatkamisesta siten kuin se on lakiesityksessä kuvattu ei voida tehdä tutkimus- tai kokeilutietoon perustuen, tietopohjaksi jäävät lähinnä tutkimukset ja selvitykset muissa maissa tehdyistä vastaavista muutoksista. On kuitenkin huomattava, että koulutusjärjestelmän erityispiirteet asettavat tällaiselle vertailulle ja sen pohjalta tehtäville johtopäätöksille tiukat rajat.

Suomalainen koulutusjärjestelmä nykyisellään on kansainvälisessä vertailussa varsin joustava, yksilölliset koulutustarpeet ja olosuhteet huomioon ottava ja julkisen sektorin keskeisen roolin takia poikkeuksellinen. Näin ei ole kaikissa niissä maissa, joissa oppivelvollisuutta on samalla tavalla jatkettu kuin Suomessa. Tästä syystä ei kansainvälisiä kokemuksia voi suoraan käyttää perusteluna nyt puheena olevaa ratkaisua pohdittaessa.

Oppivelvollisuuden laajentamista koskeva keskustelu kasvatustieteessä ja lapsi- ja nuorisotutkimuksessa on ollut vähäistä. Tietopohjan yksipuolisuuden takia kysymykset uudistuksen käytännön vaikutuksista koulutuksen arkeen ja koulutusjärjestelmän toimintaan ovat avoimia. Tietoa tarvitaan paitsi järjestelmätason vaikutuksista, myös siitä, miten lain juridinen velvoittavuus vaikuttaa toisen asteen koulutuksen suorittamiseen, joka toteutuu vain suoritettujen tutkintojen mää-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

rän suhteellisenä kasvuna nuorten ikäluokkiin nähden. Siksi tarvitaan tutkimusta nuorten ja heidän huoltajiensa suhtautumisesta oppivelvollisuusiän nostoon. Tietoa tarvitaan myös kysymykseen, miten uudistus vaikuttaa oppilaiden ja heidän huoltajiensa asenteisiin ja sitoutuneisuuteen koulutuspolun suorittamiseen.

Valiokunta pitää ehdottoman tärkeänä, että uudistuksen seurannassa varataan resursseja erityisesti tieteelliseen tutkimukseen, jossa kartoitetaan uudistuksen vaikutuksia nuoriin sekä heidän koulutuksen keskeyttämiseensä.

Keinot nuorten osaamisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi

Joissakin sivistysvaliokunnalle annetuissa lausunnoissa tuodaan esille, että esityksen tavoitteet on mahdollista saavuttaa myös muilla keinoin kuin oppivelvollisuutta pidentämällä. Näiden näkemysten mukaan määrärahoja tulisi oppimateriaalien ja koulumatkojen sijaan suunnata esimerkiksi riittävien jatko-opiskeluvalmiuksien hankkimiseen perusopetuksessa, opinto-ohjaukseen sekä opiskeluhooltoon ja muihin nuorille suunnattuihin sosiaali- ja terveystalouteen. Esille on nostettu myös lasten ja nuorten hyvinvoinnin nykyistä vaikuttavampi edistämisen tarve jo varhaiskasvatuksesta lähtien jatkuen perusopetukseen ja sen jälkeiseen koulutukseen.

PISA-tulokset ovat osoittaneet peruskoulun osaamiserojen kasvaneen viime vuosina sekä heikosti menestyvien oppilaiden määrän kasvaneen. Lisäksi peruskoulussa tiedetään olevan jo nyt varovaisenkin arvion mukaan vähintään 4 000 oppilasta, joilla on niin suuria ongelmia koulun käymisessä, että voidaan puhua koulua käymättömistä oppilaista. Tämä vastaa noin 2—3 %:a kaikista Manner-Suomen 7.—9. vuosiluokkien oppilaista. Koulua käymättömiä oppilaita on jokaisessa maakunnassa. Lisäksi koulua käymättömien oppilaiden määrä on luultavasti lisääntynyt viime vuosien aikana.

Eheän opinpolun ja jokaisen lapsen ja nuoren hyvinvoinnin turvaamiseksi tuloksellisinta on välitön ja vahva puuttuminen oppimisen, hyvinvoinnin tai elämänhallinnan ongelmiin heti niiden ilmetessä tai parhaimmillaan niitä ennakkoiden. Asiantuntijalausunnossa on todettu, että lisävuosien tarjoaminen vaiheessa, jolloin oppimisen taito- ja asenneperusta on jo huomattavilta osin murentunut, on myöhäistä tukea.

Valiokunta on tietoinen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen merkityksestä oppimisen ja hyvinvoinnin hyvän pohjan luomisessa. Tutkimusnäytön perusteella ei ole kuitenkaan pystytty osoittamaan, mikä olisi se vaihtoehtoinen kohdennettu toimi, jolla esityksen mukaiset tavoitteet voidaan paremmin tai kustannustehokkaammin saavuttaa. Tässä yhteydessä on huomattava, ettei oppivelvollisuuden laajentaminen yksinään ratkaise peruskoulun tuottamia ongelmia. Resurssien kohdentaminen riittävän varhain peruskouluvaiheessa niihin oppilaisiin, jotka ovat vaarassa pudota, on asiantuntijalausunnoissa nähty olevan tarpeen.

Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksessä esiin tuodut muut nuorten aseman parantamiseen liittyvät panostuskohteet ovat tärkeitä ja kannatettavia. Hallituskauden aikana suunnataan lisää määrärahoja monipuolisesti kasvatuksen ja koulutuksen kehittämiseen: esimerkiksi perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen Oikeus oppia -kehittämisohjelma, jolla panostetaan kolmen vuoden aikana 180 miljoonaa euroa perusopetukseen ja 125 miljoonaa euroa varhaiskasvatukseen. Amma-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

tillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon Oikeus osata -kehittämisohjelmalla ammatillista koulutusta kehitetään yhteensä yli 270 miljoonalla eurolla kolmen vuoden aikana. Opinto-ohjauksen kehittämisohjelman toteutukseen on varattu pysyvää rahoitusta noin 24,3 miljoonaa euroa vuodessa, josta noin 20 miljoonaa euroa on oppivelvollisuuden laajentamiseen varattua pysyvää rahoitusta. Lisäksi on varattu 6,3 miljoonaa euroa hankerahoitusta vuosina 2020—2022.

Valiokunta painottaa, että nämä muut toimet muodostavat oppivelvollisuuden laajentamisen kanssa kokonaisuuden, joilla vahvistetaan muun muassa lasten ja nuorten tasavertaisia koulutusmahdollisuuksia, oppimisen myönteisyyttä ja hyvinvointia monin eri tavoin.

On myös huomattava, että oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvä nuorten tukeminen tulee nähdä varhaiskasvatuksesta alkaneen hyvinvoinnin tukemisen jatkumona siten, ettei varhaisemmassa vaiheessa annettu tuki ja siihen kohdistetut resurssit — huonoimmillaan — käy hyödyttömiksi, vaan tukitoimet kantavat läpi lapsuuden ja nuoruuden aikuisuuteen asti. (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*)

Koko ikäluokkaa koskevalla huolenpidolla nuorista myös perusopetuksen jälkeen vastataan hyvinvoinnin tukemisen tarpeeseen. Asiantuntijalausunnon mukaan nuorten psyykinen huonovointisuus, erityisesti kokemukset ulkopuolisuudesta ja yksinäisyydestä, ovat lisääntyneet. Yksi näiden ilmiöiden taustalla vaikuttavista tekijöistä on ostrakismi eli sulkeminen ulkopuolisuuteen jättämällä henkilö joko tahallisesti tai tahattomasti näkemättä, kuulematta tai kokonaan huomaamatta.

Koulutuksen ydintehtävä on varmistaa tiedollinen ja taidollinen perusta läpi elämän jatkuvalle oppimiselle. Perusopetuksen tavoitteleva yleissivistys ei siten ole saavutettu tila, vaan pysyvää halua ja valmiutta arvioida ja uudistaa omaa osaamistaan elämäntilanteiden muuttuessa. Parhaimmillaan se on intohimoa itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Lukuisista tutkimuksista tiedämme, että motivaatio ja itseä koskevat uskomukset (minäpystyvyys) ovat keskeisiä yksilön oppimista ohjaavia tekijöitä. Nopeasti muuttuvassa maailmassa koulusta ei valmistuta elämään, mutta laadukas koulutus ja sen aikainen hyvinvoinnin tuki antavat elämässä pärjäämisen keinot.

Valiokunta korostaa koulutuksen positiivisia vaikutuksia ja toteaa, että keskeinen haaste ei ole niinkään se, että nuoret eivät hakeudu perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen, vaan toisen asteen koulutuksen — erityisesti ammatillisen koulutuksen — keskeyttäminen. Vuoden 2017 Nuorisobarometrin mukaan suurimmat syyt ammatillisen koulutuksen keskeyttämiselle on väärän alan valinta (56 %) ja viihtymättömyys koulussa (33 %). Näiden ongelmien korjaaminen olisi toisen asteen tutkintojen suorittamisen lisäämisen näkökulmasta ensiarvoisen tärkeää. Keskeinen kysymys nyt käsiteltävänä olevan lakiesityksen kannalta on se, miten esitetyt uudet toimet vaikuttavat perusopetuksen ja toisen asteen nykyisten pedagogisten haasteiden kestäväan ratkaisuun.

Valiokunta pitää ehdottoman tärkeänä seurata ja arvioida uudistusta tieteellistä tutkimustietoa kerryttäen ja hyödyntäen. Sen yhteydessä tulee selvittää, miten esityksen mukainen uudistus vastaa hallituksen esityksen tavoitteisiin ja esille tuotuihin hyötyihin: perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen hakeutumiseen ja tutkintojen suorittamiseen, toisen asteen koulutuksen ja työelä-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

män osaamistarpeen kohtaannon parantumiseen, lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistymiseen, työllisyyden ja tulotason parantumiseen sekä julkisen talouden kohenemiseen.

Osaamisen ja työmarkkina-aseman parantaminen

Hallituksen esitys osaamisen vahvistamisen näkökulmasta on linjassa sen kanssa, mitä suomalaisella koulutusjärjestelmällä on pyritty osaamisen kannalta saavuttamaan eli taloudellisen kasvun tukeminen ja varmistuminen siitä, että kaikki osaaminen tulee hyvään käyttöön. Suomalaisen koulutuspolitiikan yksi pitkä historiallinen linja on tasa-arvon linjauksien eri painotukset sen perusteella, onko kyse yksilön vai yhteisön näkökulmasta. Esitys asettuu tasa-arvon osalta tukemaan erityisesti jälkimmäistä mallia, jossa heikoimmassa asemassa olevat ja vähiten resursoidut pyritään saamaan mukaan koulutukseen.

Valiokunta pitää hallituksen esityksen tavoitteita ja toimenpiteitä niiden saavuttamiseksi työvoiman osaamistason nostamisen ja nuorten työllisyyden vahvistamisen näkökulmista kannatettavina ja perusteltuina. Työmarkkinoiden osaamisvaatimukset ovat muuttuneet siten, että ilman toisen asteen tutkinnon suorittamista pääseminen työmarkkinoille on vaikeaa. Oppivelvollisuusiän nosto ei yksin riitä tuomaan toisen asteen tutkintoa koko ikäluokalle, mutta hallituksen esityksessä esille tuotujen tutkimusten ja selvitysten perusteella voidaan olettaa tutkinnon suorittaneiden osuuden nousevan, minkä voidaan katsoa vastaavan hyvin työllisyysasteen parantamisen tavoitteeseen.

Suomi on aikaisemmin reagoanut koulutustarpeeseen oppivelvollisuudella siltä osin kuin se on katsottu välttämättömäksi yhteiskuntaan osallistumisen ja työelämän kannalta. Yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuneiden muutosten vuoksi pelkkä perusopetuksen suorittaminen ei riitä. Tällöin oppivelvollisuuden laajennus toiselle asteelle on varsin looginen ja luonteva ratkaisu.

Tutkimuskirjallisuuden perusteella on selvää, että oppivelvollisuuden laajentaminen nostaa koulutustasoa. Lisäksi suomalaisella aineistolla tehdyt analyysit osoittavat, että nykyisin koulutuksen ulkopuolelle jäävät nuoret hyötyisivät siitä, että he jatkaisivat opintojaan pidempään. Mittava kansainvälinen kirjallisuus on näyttänyt, että oppivelvollisuusiän nostaminen lisää koulutukseen osallistumista ja tutkinnon suorittamista. Asiantuntijalausunnon mukaan vuosina 2000—2003 ainoastaan 40 prosenttia niistä koulunsa päättäneistä nuorista, joilla ei ollut mitään tutkintoa peruskoulun jälkeen, oli töissä. Vastaava luku toisen asteen tutkinnon suorittaneilla vaihtelee väillä 70—90 prosenttia.

Suomalaisen yhteiskunnan kestävyys kannalta on erittäin tärkeää, että väestön työllisyysaste olisi nykyistä tasoa korkeampi. Tarve työllisyysasteen nostoon tulee muun muassa heikkenevästä huoltosuhteesta. Suomella ei ole varaa epäonnistua tavoitteessaan nostaa väestön osaamis- ja koulutustasoa ja työllisyysastetta.

Tilastokeskuksen rekisteriaineistojen avulla on mahdollista tarkastella koulutustason yhteyttä työllisyysasteeseen eri ikäryhmissä. Tarkastelu osoittaa koulutustason valtavan merkityksen työllisyydelle. Erityisen suuri ero on perusasteen koulutuksen varassa olevien ja kaikkien muiden välillä. Peruskoulutuksen varassa olevien työllisyysaste on kaikissa ikäryhmissä selvästi alhaisempi kuin vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneilla. Erityisen haitallista perusasteen koulu-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

tuksen varaan jääminen on naisille. Perusasteen koulutettujen naisten työllisyysaste ylittää 50 %:n tason vasta 44-vuotiaiden ikäryhmässä (tilastovuosi 2018). Perusasteen varassa olevien naisten työllisyysaste ei ylitä 60:tä prosenttia missään ikäryhmässä.

Perusasteen tutkinnon suorittaneille tarjolla olevien työpaikkojen määrä tulee suurella todennäköisyydellä laskemaan yhä jo ennestään alhaiselta nykytasolta. Jääminen perusasteen koulutuksen varaan on tulevaisuudessa vieläkin suurempi riski yksilön työllistymiselle kuin nyt. Ammatillinen toisen asteen tutkinto on tulevaisuuden työelämän minimitaso. Tätä taustaa vasten panostukset väestön koulutustason nostoon ja vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuuden kasvattamiseen ovat sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta erittäin tarpeellisia ja kiireellisiä.

Arviot oppivelvollisuuden vaikutuksesta tutkintojen suorittamiseen ja lisäkoulutuksen vaikutuksesta koulun jälkeisessä elämässä menestymiseen ovat kuitenkin epävarmoja. Erityisesti muutoin kuin rahassa mitattavia vaikutuksia on luonnollisesti vaikea kvantifioida. Suoraa tutkimusnäyttöä oppivelvollisuuden vaikutuksista Suomessa voidaan saada vasta sen jälkeen, kun uudistus on toteutettu.

Syrjäytymisen ja ylisukupolvisten ongelmien ehkäisy

Tilastokeskuksen koulutustilastojen perusteella ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa tai tutkintotavoitteista koulutusta olevien osuus 18—25-vuotiaasta väestöstä on laskenut. Samalla on laskenut perusasteen varassa olevien työllisyys. Toisen asteen tutkinto sekä korkeakoulututkinto kerrottävät inhimillistä pääomaa ja antavat suojaa työttömyyttä vastaan.

Kodin perintö vaikuttaa merkittävästi nuorten koulutuspolkuihin. Ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa jäävissä suomalaistaustaisissa nuorissa matalasti koulutettujen vanhempien osuus on yli kaksinkertainen verrattuna toisen asteen tutkintoa suorittavien nuorten vanhempiin.

Erityisesti perheiden pitkittyvät mielenterveys- ja päihdeongelmat rasittavat kohtuuttomasti jo monien pienten koululaisten mahdollisuuksia keskittyä opiskeluun. Yhteiskuntamme sosiaalinen eriarvoistuminen välittyy näin lasten oppimismahdollisuuksiin ja -tuloksiin. Vielä 2010-luvulla kotitausta heijastui Suomessa poikkeuksellisen vähän oppimistuloksiin. Sen jälkeen peruskoulun sosiaalinen tasa-arvo on heikentynyt nopeasti ja on nyt enää OECD-maiden keskitasoa. Kotitautan yhteyksien vahvistuminen oppimistuloksiin nähdään jo alaluokilla.

Valiokunta katsoo, että hallituksen esityksellä yhdessä muiden opetuksen ja koulutuksen kehittämistoimien kanssa vastataan hyvin tarpeeseen ratkaista syrjäytymisen ongelmaa. Koulutukseen hakeutuminen ja toisen asteen koulutuksen tutkinnon suorittaminen ehkäisevät nuorten syrjäytymisriskiä merkittävästi. Takaamalla nykyistä tehokkaammat turvaverkot lapsille ja nuorille tataan paremmat edellytykset kiinnittyä yhteiskuntaan ja työelämään, millä voidaan katsoa voitavan vähentää myös aikuisiän ongelmia.

Hallituksen esityksessä nuorten ohjaus ja tukeminen sekä koulutuksen aikana että nivelvaiheessa on nostettu keskeiseen asemaan. Tämä on oleellista, koska tiedossa on, että muun muassa oppilaat, joilla on oppimisvaikeuksia, ja vaikeassa elämäntilanteessa olevat nuoret ovat juuri niitä, jot-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

ka helpommin putoavat koulutuksen ulkopuolelle ja syrjäytyvät yhteiskunnasta. Perusopetuksen päättävä oppilas saattaa tarvita nivelvaiheessa tuekseen myös laajaa ja erikoisosaamista vaativaa yhteistyötä esimerkiksi sosiaalityön, etsivän nuorisotyön ja erikoissairaanhoidon, erityisesti esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalvelujen, puolelta.

Asiantuntijalausuntoon viitaten valiokunta toteaa, että tutkimuksen perusteella voidaan olettaa, että laki hyödyttäisi, tai vähimmillään loisi edellytykset parantaa, heikommin resursoitujen oppilaiden asemaa. Esimerkiksi maksuttomat koulukuljetukset ja oppimateriaalit ovat erityisen tärkeitä niille nuorille, jotka asuvat syrjemmässä tai joilla ei ole varaa ostaa oppimateriaalia esimerkiksi vanhempien heikon tulotason vuoksi.

Tutkimustiedon mukaan taloudellisten, kulttuuristen, sosiaalisten tai muiden resurssien puutteet vaikeuttavat siirtymää koulutusjärjestelmän sisällä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että oppilaila, joilla on paremmin resursoitu tausta, on ikätovereihinsa nähden käytössään enemmän tietoa ja mahdollisuuksia koulutusta koskevien valintojen ja ratkaisujen tekemiseen. Oppivelvollisuuden laajentaminen poistaisi riskitekijän, joka liittyy mahdollisuuteen — erityisesti heikommin resursoidulla taustalla — valita itsensä ulos koulutuspolulta. Oppivelvollisuuden laajentaminen takaa sen, että julkisella vallalla on enemmän vastuuta tukea nuorten nykyistä pidempää koulutuspolkua siihen liittyvine tukitoimineen.

Huoltajat ovat vastuussa lapsen ja nuoren tulevaisuuteen vaikuttavista arkisista valinnoista, mutta oppiminen ja opetukseen osallistuminen on niin suuri päätös, ettei sitä ole suomalaisessa yhteiskunnassa haluttu jättää pelkästään huoltajien vastuulle. Huoltajien tilanne voi vaihdella. Taloudellisesti vaikeassa elämäntilanteessa oleva, mielenterveysongelmista ja päihderiippuvuuksista kärsivä tai muutoin poikkeuksellisessa elämäntilanteessa oleva huoltaja ei välttämättä pysty tekemään lapsen ja nuoren puolesta näin tärkeää valintaa.

Keskeistä on myös edistää oppilaiden hyvinvointia samaan aikaan koulussa ja kotona. Tähän tarvitaan nykyistä jouhevampaa koulun, kotien sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteistyötä. Oppimista ja hyvinvointia tukevien palveluiden tulee olla kouluyhteisössä saatavilla kattavasti ja oikea-aikaisesti.

Oppivelvollisuuden laajentaminen luo perusopetuksen päättävälle nuorille velvollisuuden hakeutua koulutukseen ja oikeuden saada siihen tukea viime kädessä asuinkunnastaan. Uudistus antaa siten vahvan signaalin nuorille ja heidän huoltajilleen siitä, että nuoren paikka on perusopetuksen päättymisen jälkeen edelleen koulutuksessa, ja koulutuksen järjestäjille ja ylläpitäjille siitä, että niillä on osaltaan merkittävä vastuu nuorista ja nuorten kouluttautumisesta koskevien oikeuksien ja velvollisuuksien täyttämisestä. Esitys lisää myös huoltajien vastuuta oppivelvollisuuden suorittamisen valvonnassa, joka tulee jatkumaan perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen oppivelvollisuuden päättymiseen saakka.

Esitetty toisen asteen koulutuksen maksuttomuus edistää oppilaiden ja opiskelijoiden yhdenvertaisuutta riippumatta opiskelijan tai perheen toimeentulon tasosta ja varallisuudesta tai alasta, jota opiskelee. Muutoksen yhteydessä tulee kuitenkin varmistaa, etteivät koulutuksen maksuttomuuteen käytettävät resurssit heikennä opiskelijoille tarjottavia tukiresursseja oppilaitoksissa. Maksuttoman koulutuksen lisäksi oppilailla tai opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus riittävään tukeen

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

esimerkiksi oppimisen vaikeuksien tai mielenterveyden ongelmien vuoksi. Tuen tulee kattaa niin tarvittavat opetusjärjestelyt kuin myös esimerkiksi erityisopetuksen ja psyykkisen ja sosiaalisen tuen henkilöstöresurssit.

Nuorten näkökulma

Yleistä

Valiokunta pitää erinomaisena, että hallituksen esityksen valmistelussa on kuultu nuoria ja tarkasteltu uudistusta nuorten näkökulmasta. Nuorten elinoloista kertovat tutkimukset, kuten valtion nuorisoneuvoston julkaisema Nuorisobarometri, on huomioitu esityksen perusteluissa. Esityksen vaikutuksia lasten ja nuorten asemaan, sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen on arvioitu.

Oppivelvollisuusiän laajentaminen jakaa nuorten mielipiteitä. Vuoden 2017 Nuorisobarometrisa 64 % 15—29-vuotiaista nuorista kannatti ja 35 % vastusti toisen asteen koulutuksen pakollisuutta. Syksyllä 2020 toteutetussa kyselytutkimuksessa 63 % 16—24-vuotiaista piti oppivelvollisuuden ikärajan nostamista 18 vuoteen kannatettavana, mutta 32 % ei kannattanut yläikärajan nostoa. Ikäryhmästä 72 % kannatti toisen asteen opintojen maksuttomuutta, mutta 25 % ei kannattanut. Valiokunta pitää ehdottoman tärkeänä kuulla nuoria laajasti, kun oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksia seurataan ja arvioidaan.

Vaikka eri yhteyksissä on tuotu esille nuorten kouluttautumattomuuteen ja opiskeluun liittyviä vaikeuksia, on hyvä kiinnittää huomiota myös siihen, että valtaosa nuorista suhtautuu opiskeluun ja oppimiseen myönteisesti. Vuoden 2017 Nuorisobarometrin mukaan 96 % nuorista piti uusien asioiden oppimista hauskana ja yleissivistystä itsessään arvokkaana ja 94 % uskoi koulutuksen parantavan olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia.

Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille kysymys, auttaako perusopetuksen jälkeisten velvollisuuksien lisääminen nuorta, jonka opinpolun eheys on säröillyt jo alaluokilta lähtien. Perusopetuksemme oppimistulokset ovat heikentyneet nopeammin kuin missään muussa OECD-maassa. Hyvin puutteellisin valmiuksin peruskoulunsa päättävien osuus on 2,5-kertaistunut kymmenessä vuodessa. Heikko osaaminen kietoutuu tyypillisesti alhaiseen motivaatioon, kadotettuun luottamukseen omiin kykyihin ja moninaisiin oman elämän ongelmiin. Heikon osaamisen taustalla on tyypillisesti vuosia jatkunut kielteisten oppimiskokemusten kehä, jossa koulutyön mielekkyys on hävinnyt jo varhain. Tämän korjaamiseksi jo peruskouluun tarvitaan lisää mahdollisuuksia yksilöityihin, kohdennettuihin ja oikea-aikaisiin interventioihin. Muutoin perusta myöhemmälle itsensä kehittämiselle ei ole kestävä.

Huomattava osa nuorista ei myöskään enää jaa perinteistä suomalaista koulutususkoa paremman tulevaisuuden takaajana. Opinpolkunsa karikkojen kanssa kamppailevalle nuorelle ympäröivän maailman osaamisvaatimukset näyttäytyvät usein jo paljon ennen peruskoulun päättymistä mahdolltomilta tavoittaa. Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esille näkemyksiä, että koulutuksen kehittämisessä voimavarat tulisi suunnata perusopetuksen laadun, sisällön ja rakenteiden uudistamiseen erilaisten oppilaiden tarpeisiin taipuviksi.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Nuoren opinnot jäävät usein kesken, kun nuorella on puutteita perustaidoissa, kuten arjen- ja elämänhallinnassa sekä luku-, lasku- ja opiskelutaidoissa. Koulutuksen keskeyttämisen seuranta tutkimuksissa on osoitettu, että esimerkiksi hyvinvoinnin pulmat, yksinäisyys, heikko oppijaminäkuva ja käytöshäiriöt alakoulussa ovat merkittävästi yhteydessä koulutuksen keskeyttämisriskiin toisen asteen koulutuksessa. Vuoden 2017 Nuorisobarometrin mukaan yleisin syy koulutuksen keskeyttämiseen nuorilla oli väärä alavalinta (56 % keskeyttäneistä). Keskeyttämiseen oli usein vaikuttanut myös se, ettei nuori viihtynyt koulussa (33 %), että koulun ulkopuoliset asiat mietittyivät liikaa (30 %) tai ettei nuori ollut saanut tukea opintoihinsa (14 %). Koulutuksen keskeyttäminen ei ole aina negatiivista. On hyvä, että nuorella on vapaus valita itselleen sopiva koulutuspolkua ja tarvittaessa vaihtaa hänelle mielekkäämpään koulutukseen.

Valiokunta korostaa, että koulutusta voi suorittaa paitsi oppilaitosmuotoisesti myös työpajalla tai oppisopimuksella työelämässä. Työpajat ovat jatkossa yhä tärkeämpiä yhteistyökumppaneita koulutuksen järjestäjille nuorten elämänhallintataitojen ja oppimisvalmiuksien kehittämisessä sekä näyttöjen toteuttamisessa ja tutkinnon osien suorittamisessa.

Hallitusohjelman mukaan oppivelvollisuuden laajentamiseen rakennetaan erilaisia opinto- ja tukimuotoja, jotka voidaan sisällyttää toisen asteen tutkintoihin, esimerkiksi kymppiluokat, kansanopistot, työpajatoiminta, kuntoutus ja valmentavat koulutukset. Jokaisella toimijataholla on uudistuksen toteutumisessa oma merkittävä rooli ja tehtävä.

Työpajat tarjoavat valmennukselliselle tuelle ja oppimiselle rakentuvia oppimisympäristöjä, joista hyötyvät sekä koulutuksen järjestäjät että ennen kaikkea tukea tarvitsevat opiskelijat. Työpajojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyö perustuu sopimuksellisuuteen. Keskeyttämisuhassa olevia nuoria ohjataan työpajoille, ja he olisivat itsekkin tulossa, mutta työpajojen antama palvelu edellyttää koulutuksen järjestäjiltä opiskelijapäiväkorvausta, joka perustuu sopimuksellisuuteen. Valiokunta katsoo, että työpajoilla on tärkeä merkitys opiskelijan oppivelvollisuuden suorittamisen tukena. Sivistysvaliokunta korostaa, että koulutuksen järjestäjien tulee korvata kustannukset oppivelvollisuustehtävän osalta myös työpajoille.

Ehdotetusta uudistuksesta huolimatta lukuisilla peruskoulun päättävillä nuorilla on jatkossakin haasteita, joiden käsittelyyn tarvitaan moniammatillista ohjausotetta ja muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten tukea. Nuorten tarvitsemilla sosiaali- ja terveyspalveluilla sekä kuntoutuksella on merkittävä rooli nuorten opiskelunvalmiuksien vahvistamisessa ja koulutuksen läpäisyn tukemisessa. Nuorille suunnattuja matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluja sekä psykososiaalisen tuen saatavuutta täytyy vahvistaa osana oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja. On hyvä, että oppivelvollisuuden laajentamisen myötä kaikki ikäluokan nuoret ovat opiskeluterveydenhuollon piirissä.

Valiokunta painottaa, että tukea tarvitsevien ja opintonsa keskeyttämisvaarassa olevien nuorten erilaisiin elämäntilanteisiin ja tuentarpeisiin tulee olla saatavilla riittävästi tukea ja ohjausta. Lain tavoitteiden saavuttaminen voi vaarantua, jos tuki- ja ohjauspalveluihin ei resursoida riittävästi ja lisätä muita toimenpiteitä koulutuksen keskeyttämisen ehkäisemiseksi. Valiokunta korostaa, että nuorten tuki- ja ohjauspalvelujen kokonaisuuden tulee muodostua nuorten tarpeista lähtien. Palvelujen tulee olla nuorten helposti saatavilla.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Huomiota on kiinnitettävä myös siihen, miten lapset ja nuoret oppivat kehittämään resilienssiä eli pärjäämiskykyä koulutuksen aikana sekä saavat kouluyhteisön tukea omien valmiuksiensa kehittämiseen. Tämä edellyttää oppilaitosten toimintakulttuurin kehittämistä suuntaan, joka tukee jokaisen myönteisiä valmiuksia. Esimerkiksi työrauhan kokemuksella on osoitettu olevan tilastollisesti merkittävä yhteys koulupudokkuuden torjunnassa. Toisin sanoen, niiden koulujen oppilaat, joissa työrauha koetaan hyväksi, suorittavat toisen asteen koulutuksen useammin kuin niiden koulun oppilaat, joissa työrauha koettiin heikommaksi. Kun ongelmia ennaltaehkäistään, voidaan puhua suojaavista tekijöistä, joiden avulla ongelmia voidaan välttää. Koettu hyvä työrauha on suojaava tekijä koulutuspolun keskeyttämiselle.

Oppivelvollisuusuudistuksen ensisijaisia hyötyjiä ovat nuoret, jotka ilman uudistusta olisivat lopettaneet koulun 16-vuotiaina mutta jotka uudistuksen ansiosta pysyvät koulussa pidempään ja suorittavat mahdollisesti myös toisen asteen tutkinnon, jolla on arvoa työmarkkinoilla. Oppivelvollisuusiän pidentäminen ei tee tarpeettomaksi muita nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen pyrkiviä toimenpiteitä. Valiokunta toteaa, että oppivelvollisuuden pidentäminen saattaa tarjota kunnille uusia mahdollisuuksia syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tavoittamiseen, mutta ei sellaisenaan syrjäytymisvaaraa poista.

Oppivelvollisuuden laajentuminen on tärkeää toteuttaa nuorten omia opiskelutoiveita tukien. Peruskoulun jälkeistä koulutusta on tarjolla maantieteellisesti epätasaisesti, mutta nuoren pitäisi pystyä opiskelemaan siten, että hän pystyy asumaan huoltajiensa luona silloin, kun se on nuoren kannalta paras ratkaisu. Uudistuksen toteutuksessa tulee ottaa huomioon harvaan asutuilla seuduilla asuvat nuoret. Myös tutkintokoulutuksen valmentavan koulutuksen tarjonnassa tulee huomioida se, että perusopetuksen päättävä nuori ei joudu kulkemaan pitkää koulumatkaa tai muuttamaan pois kotoaan.

Tutkintoon valmentava koulutus on olennainen osa oppivelvollisuuden laajentamista erityisesti heikkojen perustaitojen vahvistajana ja ehyen koulutuspolun turvaajana. Hallituksen esityksessä ehdotetun tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen täytyy pystyä vastaamaan erilaisten nuorten tarpeisiin. Esityksen mukaan ko. koulutus voi sisältää lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osia, perusopetuksen arvosanojen korottamista sekä suomen tai ruotsin kielen osaaamisen vahvistamista. Nuorilla voi olla hyvin erilaisia tuen tarpeita esimerkiksi kielitaitoon, oppimiseen tai elämänhallintaan liittyen. Mielekäs opetusryhmien muodostaminen voi muodostua haasteeksi erityisesti pienemmillä paikkakunnilla, sillä koulutukseen saattaa hakeutua eri tavoin suuntautuneita opiskelijoita.

Koulutuksen maksuttomuuden ulottamisella muun muassa oppimateriaaliin sekä opiskelussa tarvittaviin opiskeluvälineisiin vahvistetaan nuorten keskinäistä yhdenvertaisuutta. Nuorisobarometrin (2017) mukaan 17 prosenttia nuorista kokee joutuneensa rahanpuutteen vuoksi karsimaan opiskeluvaihtoehtojaan, 14 prosenttia valitsemaan koulutuspaikan taloudellisin perustein ja 11 prosenttia viivyttämään valmistumistaan. Erityisesti koulutuksen ulkopuolelle jääneet ovat kuvanneet rahatilannettaan heikoksi.

Valiokunnan saaman asiantuntijalausunnon mukaan kevään 2020 poikkeuksellisten opiskelijajärjestelyjen aikana noin joka kuudes opiskelija on raportoinut etäopiskeluun soveltuvien välineiden riittämättömyydestä. Vaikka koronaepidemian aiheuttama tarve aikanaan poistuu, digi-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

taalisten välineiden hyödyntäminen tulee jossain määrin jatkumaan. Tämä nostaa esimerkiksi kannettavien tietokoneiden tarvetta nykyisestä myös ammatillisen koulutuksen opiskelijoille.

Asiantuntijalausunnossa on kiinnitetty huomiota nuorten taloudelliseen toimeentuloon kiinnittäen huomiota siihen, että alle 18-vuotiailta poistuu esityksessä oikeus työttömyystukeen eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta. On tarpeellista, että opintotuen ja työttömyysetuuden ulkopuolelle oppivelvollisuuden piiristä putoavat nuoret ovat jonkin etuusjärjestelmän piirissä. Mikäli alle 18-vuotias nuori ei ole oikeutettu opintotukeen esimerkiksi opintojen hitaan edistymisen tai opintojen keskeytymisen johdosta, putoaa nuori toimeentulotuen piiriin. On tärkeää, että näiden nuorten ohjaamiseen takaisin opintojen piiriin kiinnitetään erityistä huomiota. Keskeistä on, että nuorta ohjataan ja autetaan jo ennen kuin oikeus opintotukeen katkeaa ja ongelma voitaisiin ennaltaehkäistä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että moni syrjäytymisvaarassa oleva nuori saa arvokasta tukea myös opetuksen järjestäjien ohjauspalveluiden ulkopuolelta. Kuntien nuorisotyö, ohjaamot ja kolmannen sektorin nuorisotyö tarjoavat arvokkaita ohjauspalveluita syrjäytymisvaarassa olevien nuorten yksilölliseen tukeen ja ohjaukseen. Kaveripiiri on myös nuoren tärkeä tuki.

Asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota etsivän nuorisotyön rooliin oppivelvollisuuden suorittamisen valvonnassa. Etsivä nuorisotyö on tavoittanut kattavasti haasteellisessa tilanteessa olevia nuoria, ja hyvien tulosten katsotaan liittyvän erityisesti vapaaehtoisuuden periaatteeseen. Esityksessä todetaan, että oppivelvollisuuslaissa kunnalle säädetty velvoite korvaisi osittain nuorisolaissa säädettyjä etsivän nuorisotyön tehtäviä.

Asiantuntijakuulemisessa on esitetty huoli nuoren vapaaehtoisuuteen perustuvan yhteistyön vaarantumisesta uudistuksen vuoksi. Saamaansa selvitykseen viitaten valiokunta painottaa, että etsivässä nuorisotyössä nuoren vapaaehtoisuuden osallistumisen periaatetta ei ole tarkoitus uudistuksen yhteydessä muuttaa. Oppivelvollisuuslain mukainen ilmoitusvelvollisuus koskee ilmoituksen tekemistä asuinkunnalle. Nuorisolain mukaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjät voivat kuitenkin jatkossakin tehdä nykytilaa vastaavasti ilmoituksia kotikunnan etsivälle nuorisotyölle, mutta velvoitetta tähän ei enää olisi.

Lapsen oikeuksien toteutuminen

Valiokunta katsoo, että hallituksen esitys tukee ja vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa (SoPS 60/1991, lapsen oikeuksien sopimus) on vahvistettu jokaiselle lapselle oikeus opetukseen, jonka tulee olla pakollista ja maksutta kaikkien saatavilla (28 artikla).

Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan valtiolla on velvollisuus kehittää erilaisia keskiasteen koulutusmuotoja ja saattaa ne jokaisen lapsen ulottuville. Tähän sisältyy opinto- ja ammatinvalinnanohjaus. Valtioiden tulee ryhtyä tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin maksuttoman opetuksen käyttöönottamiseksi ja taloudellisen tuen antamiseksi sitä tarvitseville. Koulunkäynnin säännöllisyyttä tulee edistää ja keskeyttämistä pyrkiä vähentämään (28 artikla). Koulutuksen on kehitettävä muun muassa lapsen yksilöllisiä taitoja, ihmisoikeuksien sekä lapsen oman kielen ja kulttuurin kunnioitusta, vastuullista kansalaisuutta ja suvaitsevaisuutta (29 artikla).

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Koulutuksen sisällön tulee tukea jokaisen lapsen persoonallisuutta sekä yksilöllistä lahjakkuutta ja taitoja. Sen tulee motivoida lasta ja aidosti kannustaa opintojen jatkamiseen. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että tarjolla tulee olla riittävästi lapsia ja nuoria kiinnostavia vaihtoehtoja, jotka he myös kokevat tulevaisuutensa kannalta tarkoituksenmukaisiksi. Lapsen oikeudessa opetukseen ei ole kyse ainoastaan siihen pääsystä. Huomiota tulee kiinnittää opetuksen laadun lisäksi oppimisympäristön, oppimisprosessien ja -materiaalien ja oppimistulosten laatuun sekä oppilaan yksilöllistä kasvua, kehitystä ja osaamista tukeviin opetusmenetelmiin.

Hallituksen esityksen mukaan oppivelvollisuuslain tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys sekä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti. Lisäksi tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa, kaventaa oppimiseroja ja lisätä koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Tavoitteet ovat tärkeitä lapsen oikeuksien turvaamisen näkökulmasta. Hallituksen esityksessä hyvinvointiin ja sen edistämiseen viitataan lukuisissa kohdissa, mikä on erittäin myönteistä. Oppivelvollisuuslakiin hyvinvoinnin edistämistä ei ole kirjattu nimenomaiseksi tavoitteeksi. Valiokunta toteaa, että oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen on oleellisen tärkeää ja se sisältyy opetuksen ja koulutuksen lainsäädäntöön jo nykyisin, muun muassa oppilas- ja opiskeluhuoltolakiin, ja on oppimisen polun yksi keskeinen ja läpileikkaava toiminto.

Oppivelvollisuuden pidentämisen tavoitteiden toteutumisen kannalta on tärkeää, että perusopetuksen päättävällä lapsella on tosiasialliset valmiudet toisen asteen opiskeluun. Valiokunta pitää lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta erittäin tärkeänä kiinnittää huomiota lapsiin, jotka kuuluvat kielivähemmistöihin, kuten vasta maahan muuttaneet lapset, erityistä oppimisen tukea tarvitseviin lapsiin sekä syrjäytymisvaarassa oleviin lapsiin.

Lapsilla, jotka ovat vaarassa jäädä ilman toisen asteen tutkintoa, on oltava tosiasiaa mahdollisuus saada ohjausta ja tukea tarvittaessa jo perusopetuksen aikana. Selvitysten mukaan oppilaanohjaukseen ja opiskeluhuoltoon osoitetut henkilöstöresurssit vaihtelevat suuresti kuntien ja jopa oppilaitosten välillä. Valiokunta painottaa oppilaiden ja opiskelijoiden ohjauksen ja opiskeluhuollon palvelujen riittävyyttä ja laatua. Näiden avulla voidaan vahvistaa oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointia ja oppimisen mielekkyyttä, mikä vaikuttaa siihen, että oppivelvollisuuden pidentämistä ei koeta negatiivisena pakkona, joka voi vähentää motivaatiota hakeutua koulutukseen.

Oikeus maksuttomaan opiskeluun myös toisella asteella tukee myös lapsen oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun. Lapset eivät koulutuksen suhteen enää joutuisi eriarvoiseen asemaan vanhempiensa tai oman varallisuusaseman perusteella.

Kehitysvaiheiden huomioon ottaminen uudistuksessa

Valiokunta pitää tärkeänä tarkastella lasten ja nuorten oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi tehtäviä koulutuspoliittisia ratkaisuja myös kehitysvaiheita tarkastelemalla. On tärkeä tunnistaa niihin liittyvät tarpeet ja vaatimukset ja luoda koulutusjärjestelmästä eri kehitysvaiheissa olevia parhaalla mahdollisella tavalla tukeva sekä koulutusasteelta toiselle etenevä saumaton oppimisen ja kasvun polku. On oleellista ottaa huomioon, että opetuksen ja koulutuksen vaiheet ovat lapsen

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

ja nuoren elämässä ainutkertaista ja sinänsä tärkeää aikaa, ei pelkästään siirtymävaihe työelämään, vaikka tavoitteellisuus muun muassa työelämään siirtymiseksi on myös tärkeää.

Ajatus oppivelvollisuudesta pitää sisällään ideaalin, jonka mukaan oppivelvollisuuden avulla kaikille kansalaisille tarjotaan toisaalta mahdollisuus ja toisaalta velvollisuus osallistua opetukseen tietyn ikäisenä tai tietyn oppimäärän verran. Aivotutkimuksen ja kehityspsykologisen tutkimuksen näkökulmasta ajatus on erittäin onnistunut. Lapselle ja nuorelle ei voi säilyttää vastuuta opiskelusta, joka edellyttää sitoutumista, sitkeyttä ja työskentelyä, jos hänen henkinen kapasiteettinsa ei ole vielä sillä tasolla, että hän voisi itsenäisesti tehdä itseään ja omaa tulevaisuuttaan koskevia päätöksiä.

Valiokunta asiantuntijakuulemisessa esille tulleen yhtyen pitää tärkeänä huomata, että perusopetuksen päättyessä nuoret ovat niin henkisesti kuin juridisestikin alaikäisiä. Merkittävä osa nuorista on perusopetuksen päättyessä edelleen murrosiän kuohuntavaiheessa tai vasta vähitellen siirtymässä sen seestymisvaiheeseen. On erittäin tärkeää, että perusopetuksen aikana ja sen päättyövaiheessa jatko-opintoihin hakeutumisessa nuori saa riittävän ja yksilöllisen ohjauksen, myös jatko-opintoja koskevien valintojen tekemiseen. Hakeutumisvelvollisuudella selkeytetään opiskelun merkitystä nuoren sen hetkessä elämässä ja tulevaisuudessa ja siten vähennetään houkuttusta jättäytyä koulutuksen ulkopuolelle perusopetuksen jälkeen. Velvollisuuden rinnalla kyse on nuoren oikeudesta opiskeluun sekä mahdollisuudesta elämässä tarvittavien tietojen ja taitojen hankkimiseen. Valiokunta toteaa, että uudistuksessa tulee turvata myös vuonna 2021 perusopetuksen päättävän ikäluokan mahdollisuus saada tehostettua opinto-ohjausta jatko-opintojen suhteen.

On myös huomattava, että vielä toisen asteen opintojen aika on nuorelle keskeistä henkilökohtaisten voimavarojen, kuten sosio-emotionaalisten taitojen, kehittymisen aikaa. Senkin vuoksi on tärkeää, että jokainen perusopetuksen päättävä ikäluokka mahdollisimman täysimääräisesti hakeutuu jatko-opintoihin ja saa siihen tarvitsemansa yksilöllisen ohjauksen ja tuen.

Valiokunta katsoo, että hakeutumis- ja oppivelvollisuus perusopetuksen jälkeen on nykytilannetta olennaisesti mielekkäämpi sekä nuoren että yhteiskunnan näkökulmasta. On erittäin tärkeää, että hallituksen esityksellä vahvistetaan alle 18-vuotiaan nuoren saamaa ohjausta ja tukea erityisesti koulutukseenhakeutumisvaiheessa ja mahdollisissa keskeyttämistilanteissa. Valiokunta painottaa riittävien resurssien varaamista kunnille ja muille opetuksen ja koulutuksen järjestäjille, jotta mahdollisuus laadukkaaseen ja oikea-aikaiseen ohjaukseen ja tukeen ei vaarannu.

Valiokunta korostaa, että toisen asteen opiskelupaikan valinnassa onnistumisen tärkeää merkitystä nuorille. Opintojen loppuun suorittamisessa on suuri merkitys sillä, että nuori kokee koulutuspaikan mielekkääksi. Asiantuntijalausunnossa on esitetty, että nuoret, jotka onnistuivat pääsemään ensisijaiseksi merkittyyn koulutuspaikkaan, suorittivat 10 prosenttiyksikköä todennäköisemmin vähintään toisen asteen tutkinnon verrattuna niihin nuoriin, joiden ensisijainen hakutoive ei toteutunut. Valiokunta pitää ehdottoman tärkeänä, että nuori ja hänen huoltajansa saavat koulusta riittävän tuen ja ohjauksen opiskelupaikan valinnan tekemiseksi. Oikean koulutusalan ja -paikan lisäksi tärkeää on, että koulutuksensa aikana nuori saa yksilöllisten tarpeidensa mukaisen opetuksen, ohjauksen ja tuen.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien nuorten asema

Yleistä

Valiokunta arvioi, että oppivelvollisuuden ulottuminen toisen asteen koulutukseen vahvistaa muun muassa vammaisten yhdenvertaista asemaa koulutusjärjestelmässä. Esitetyn lain ohjaus- ja valvontavastuut mahdollistavat vammaisten henkilöiden aktiivisen koulutus- ja opintopolkujen suunnittelun ja väylän opinnoista työelämään. Liian usein esimerkiksi nuorilla kehitysvammaisilla henkilöillä on eläkkeelle siirtyminen ainoa tarjolla oleva vaihtoehto.

Valiokunta pitää hyvänä, että esityksessä on arvioitu yhdenvertaisuuden tosiasiallista toteutumista esimerkiksi vammaisten osalta ja huomioitu YK:n vammaisyleissopimuksen (SoPS 27/2016) 24 artiklan määräykset esteettömyydestä ja saavutettavuudesta sekä oikeudesta koulutukseen. Kyseinen artikla velvoittaa sopimusvaltioita varmistamaan vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen oikeuden koulutukseen yleisessä koulutusjärjestelmässä. Vammaisella oppilaalla on myös oikeus saada opiskeluunsa riittävä ja yksilöllinen tuki. Suomi on ratifioinut YK:n vammaisyleissopimuksen, ja se on voimassa lain tasoisena.

Kuten esityksessä (s. 297) on todettu, vammaisyleissopimus asettaa vammaisten opiskelijoiden erityisestä asemasta johtuvia erityisiä vaatimuksia. Vammaisyleissopimus saattaa asettaa vammaisten henkilöiden sivistyksellisten oikeuksien turvaamiselle ja edistämiseksi myös sellaisia erityisiä vaatimuksia, joita ei ole luettavissa perustuslain perusoikeussäännöksistä ja niitä koskevista perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöistä.

Vammaisyleissopimuksen lisäksi oppivelvollisuuden laajentamisessa on välttämätöntä ottaa huomioon perustuslain yhdenvertaisuutta koskevasta 6 §:stä sekä yhdenvertaisuuslain (1325/2014) säännöksistä aiheutuvat velvollisuudet opetuksen ja koulutuksen järjestämisessä. Yhdenvertaisuuslaissa säädetään muun muassa kohtuullisista mukautuksista. Valiokunta korostaa, että edellä mainitut säännökset tulee ottaa huomioon esityksen mukaista lainsäädäntöä toimeenpannassa.

Palvelujen hakeminen

Vammaisten, sairaiden ja erityistä tukea tarvitsevien nuorten koulutuksen turvaamisessa tulee huomioida, että he saattavat tarvita oppimisen tueksi terveyspalveluja, sosiaalihuolto- ja vammaispalvelulain mukaisia palveluja sekä myös Kelan palveluja, esimerkiksi henkilökohtaisen avun, apuvälineitä, kuntoutusta, tulkkauspalvelua tai kuljetuspalveluja. Nämä palvelut räätälöidään yksilöllisesti opiskelijalle. Ongelmana on, että niitä haetaan eri paikoista, minkä takia tarvitaan hyvää yhteistyötä koulutuksen järjestäjän, kunnan, sairaanhoitopiirin sekä Kelan kanssa. Tämä edellyttää koulutuksen järjestäjältä ja muilta organisaatioilta suunnitelmallista yhteistyötä ja koordinoitua.

Sivistysvaliokunta korostaa, että oppivelvollisuuslain toimeenpanossa on tärkeää, että oppivelvollisia ja heidän huoltajiaan ohjeistetaan riittävästi etuuksien ja palveluiden hakemiseen liittyvissä menettelyissä ja että haku- ym. prosessit ovat mahdollisimman sujuvia ja viivytyksettömiä. Jokaisella koulutusasteella tulee varmistua siitä, että vammaiset nuoret ja heidän huoltajansa saa-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

vat riittävän ja oikea-aikaisen tiedon ja tarvittaessa avun opiskelussa tarvittavan tuen hakemiseksi sekä vammaisen opiskelijan opintoihin liittyvistä oikeuksista yleisemminkin.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä perusopetuksen jälkeiset vammaisille opiskelijoille tarkoitettujen opintososiaalisten etuuksien hakeminen ja käytännön järjestelyt jäävät vammaisen nuoren ja hänen huoltajansa tehtäväksi. Tällaisia ovat esimerkiksi vammaispalvelulain (380/1987) mukainen henkilökohtainen apu ja kuljetuspalvelut sekä Kelasta haettavat tulkkauspalvelut. Vammaiselle nuorelle näiden palvelujen hakeminen voi osoittautua hyvin vaativaksi. Huoltajien mahdollisuudet hoitaa lapsensa opintoihin liittyviä palveluita voivat myös vaihdella merkittävästi.

Esimerkiksi jos vammaisen nuori tarvitsee henkilökohtaista apua lukio-opintoihin tai ammatillisiin opintoihin, hänen tulee hakea sitä itse kotikuntansa vammaispalveluista. Samoin hänen tulee itse rekrytoida henkilökohtainen avustaja ja huolehtia mahdollisista sijaisjärjestelyistä henkilökohtaisen avustajan sairastuessa.

Sivistysvaliokunta korostaa, että opintososiaalisten etujen saaminen ei saa vaarantua siksi, että viranomaisilla on epäselvyyttä siitä, minkä tahon järjestettäväksi nämä etuudet kuuluvat. (**Valiokunnan lausumaehdotukset 2—4**)

Opiskelupaikat

Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä kaikille oppivelvollisuusikäisille tulee oikeus heille soveltuvaan opiskelupaikkaan, tarvittaessa myös työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa. Oppivelvollisuutta on mahdollisuus suorittaa myös tuettuna oppisopimuskoulutuksena. Valiokunta pitää ehdottoman tärkeänä huolehtia siitä, että vammaisille nuorille on opiskelupaikkoja riittävästi tarjolla sekä koulutusaloittain että alueellisesti tarkasteltuna.

Ammatillinen erityisoppilaitos näyttäytyy usein vammaisten nuorten opinto-ohjauksessa joko ensisijaisena tai "vammaisille tarkoitettuna" vaihtoehtona. Osalle vammaisista nuorista ammatillinen erityisoppilaitos onkin paras vaihtoehto, mutta on huomattava, että korkea-asteen koulutuksessa vammaisten nuorten mahdollisuudet valita opiskeluala ovat huomattavasti toisen asteen ammatillista koulutusta laajemmat. Sivistysvaliokunta korostaa vammaisten nuorten erityistarpeiden arviointia, mutta myös osaamispotentiaalin esiin tuomista, kun opinto-ohjauksessa harkitaan jatko-opintoja. Ohjauksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että myös vammaisten nuorten kohdalla lukio on aito vaihtoehto. Valiokunta korostaa, että vammaisten nuorten mahdollisuudet päästä opiskelemaan lukioon tulee nähdä ja niihin kannustaa jo perusopetuksen aikana.

Asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomiota TELMA-koulutukseen osallistuvan opiskelijan mahdollisuuksiin edetä tutkintotavoitteiseen koulutukseen, erityisesti tilanteissa, jossa ennen TELMA-koulutuksen alkua on arvioitu, ettei opiskelijalla ole valmiuksia suorittaa ammatillista perustutkintoa. Valiokunta toteaa, että lainsäädäntö ei estä henkilöä hakeutumasta suorittamaan ammatillista tutkintoa TELMA-koulutuksen jälkeen. Opiskelijan valmiudet tulee pyrkiä tunnistaa oikein jo heti opintojen alussa, jotta TELMA-koulutuksessa aloittanut opiskelija voi siirtyä esimerkiksi VALMA-koulutukseen ja sitä kautta tutkintotavoitteiseen koulutukseen. (**Valiokunnan lausumaehdotus 5**)

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Suoriutuminen oppivelvollisuudesta

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin huoli siitä, että vammaisia oppivelvollisia saatettaisiin liian helposti ohjata hakemaan oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä. Sivistysvaliokunta korostaa, että oppivelvollisuuden keskeyttämistä koskeva päätös tulee tehdä harkiten ja siinä tulee riittävästi selvittää tukitoimien ja mukauttamismahdollisuuksien käyttöä sen mahdollistamiseksi, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Sivistysvaliokunta ehdottaa yksityiskohtaisissa perusteluissa 1. lakiehdotukseen tätä koskevaa muutosta.

Saattaen vaihtaan -periaatteen tosiasiallinen toteutuminen myös vammaisten nuorten kohdalla edellyttää erityistä huolehtimista muun muassa siitä, että vammaisen opiskelijan tukitoimet jatkuvat saumattomasti siirryttäessä toiselle asteelle.

Valiokunta pitää tärkeänä panostaa siihen, että vammaiset opiskelijat saavat yksilöllisen tuen koko opintopolun ajan. Vammaisten opiskelumahdollisuuksien toteutuminen edellyttää, että muun muassa kuljetus-, avustaja-, tulkki-, kommunikaatio- ja terapiapalvelut ovat opiskelevan nuoren saatavilla koko koulutuksen ajan.

Sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä, että oppilaitoksissa jatkossa on riittävästi tietoa yhdenvertaisuuslain mukaisista kohtuullisista mukautuksista, vammaispalvelulaissa tai tulkkaukspalvelulaissa määritellyistä palveluista ja vammaisten oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemista apuvälineistä ja tukitoimista, jotta oppivelvollisille ja heidän huoltajilleen voidaan antaa riittävä ja oikea ohjaus ja opastus.

Oppivelvollisuutta suorittavan opiskelijan eräät ohjaus- ja tukipalvelut

Asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomio riittäviin opiskelijoiden ohjauspalveluihin. Hallituksen esitykseen onkin sisällytetty juuri näitä elementtejä: nivelvaiheen ohjausta, lisäohjausta keskeyttämisuhkatilanteisiin, valmentavan koulutuksen erityistä tukea, tehostettua opinto-ohjausta ja jälkiopinto-ohjausta. Valiokunta pitää tärkeänä huolehtia näiden resurssien sekä opinto-ohjaajien koulutusmäärien riittävydestä. (*Valiokunnan lausumaehdotus 6*)

Valiokunta kiinnittää huomiota oppivelvollisuusudistuksen onnistumisessa lasten ja nuorten riittävään tukeen. Tärkeä merkitys on yksilöllisen ja yhteisöllisen opiskeluhoollon ja oppilaitosnuorisotyön riittävällä määrällä. Oppilaan opintojen etenemistä ja hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin tulee löytää ratkaisuja mahdollisimman varhain koko koulutuspolulla varhaiskasvatuksesta toisen asteen opintoihin. Näitä ovat etenkin mielenterveysongelmien ja neuropsykiatristen ongelmien sekä oppimisvaikeuksien ja oppimisen esteiden varhainen tunnistaminen, pedagoginen tuki, hoito, kuntoutus sekä näihin liittyvä osaaminen ja sen kehittäminen koko koulutuspolulla, oppilashuollossa ja terveydenhuollossa. Valiokunta pitää tärkeänä seurata oppivelvollisuutta suorittavien oppilaiden ja opiskelijoiden tuen riittävyttä ja vaikuttavuutta. (*Valiokunnan lausumaehdotukset 7 ja 8*)

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille tarve muuttaa ja yhtenäistää tukiopetukseen, erityisopetukseen ja erityiseen tukeen liittyviä säännöksiä ja käytäntöjä. Tällä hetkellä tuen käsitteistö ja opiskelijan oikeus tukeen eroavat riippuen siitä, missä oppija opiskelee. Valiokunta korostaa, että

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

lukion ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoille tulee turvata oikeus tukiopetukseen sekä ammatillisen koulutuksen opiskelijoille oikeus osa-aikaiseen erityisopetukseen. (*Valiokunnan lausumaehdotukset 9 ja 10*)

Uuden valmentavan koulutuksen tukimuodot on yhtenäistetty esityksessä siten, että erityinen tuki otetaan käyttöön myös lukiokoulutuksen järjestäjän toteuttamassa valmentavassa koulutuksessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on vuosia 2020—2023 koskevan arviointisuunnitelmansa mukaisesti tekemässä ammatillisen koulutuksen erityisen tuen järjestämistä koskevan arvioinnin osana yksilöllisten opintopolkujen toteutumista koskevaa arviointia. Tämän arvioinnin yhteydessä tullaan arvioimaan myös kolmiportaisen tuen tarvetta ammatillisessa koulutuksessa. Karvin tekemän arvioinnin on tarkoitus valmistua keväällä 2021.

Asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että hallituksen esityksessä ei ole laajennettu perusopetuslain mukaista sairaalaopetusta koko oppivelvollisuuden ajalle. Saadun selvityksen mukaan toisen asteen opintojen suorittamistavat poikkeavat perusopetuksen toteuttamisesta siten, että osaamista on mahdollisuus hankkia joustavilla tavoilla ja esimerkiksi etäopetukselle ei ole lainsäädännöllistä estettä. Mahdollisen oppivelvollisen sairaalajakson aikana oppivelvollisuutta voidaan käytännössä suorittaa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti oppivelvollisen tilanne huomioiden. Toisaalta tiettyjä ammatillisen koulutuksen opintoja on käytännössä mahdotonta suorittaa sairaalaympäristössä.

Oppivelvollisuuteen kuuluvan koulutustarjonnan laadun ja määrän turvaaminen

Asiantuntijakuulemisessa esitettiin huoli siitä, että millään taholla ei ole lakisäateistä velvollisuutta järjestää toisen asteen koulutukseen kuuluvaa oppivelvollisuuskoulutusta. Valiokunta painottaa varmistumista siitä, että edellä mainittua koulutusta tulee olla saatavilla oppivelvollisten koulutustarpeita vastaavasti sekä laadullisesti että määrällisesti. Valiokunnan mielestä on tärkeää pitää tavoitteena sitä, että perusopetuksen päättävällä nuorella on mahdollisuus kotoaan käsin suorittaa oppivelvollisuuttaan ottaen huomioon kielelliset ja vammaisten oikeudet. (*Valiokunnan lausumaehdotus 11*)

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen raja-aitaa madalletaan ja yhteistyötä syvennetään esimerkiksi mahdollistamalla ammatillisen koulutuksen yleissivistävien opintojen suorittaminen myös lukiokoulutuksen piirissä.

Esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia lukiokoulutuksen kokonaisopiskelijamäärään, mutta sen sijaan se saattaa aiheuttaa muutoksia lukiokoulutuksen sisäiseen opiskelijavirtaan ja sen myötä lukion oppilaitosverkkoon. Asiantuntijakuulemisessa esitettyjen arvioiden mukaan oppimateriaalien maksuttomuus ja koulumatkatukeen oikeuttavan matkan lyhentäminen kymmenestä kilometristä seitsemään kilometriin ja etenkin koulumatkatuen omavastuuosuuden poistaminen tulevat todennäköisesti johtamaan etenkin lukioon hakeutumisen muutoksiin. Hakijamäärän paine keskustaupunkien lukioihin kasvaa keskustaupunkien ulkopuolisten lukioden kustannuksella. Harvemmin asuttujen alueiden lukioden opiskelijamäärä voi pienentyä entisestään, jolloin pienenevien ikäluokkien tilanteessa oppilaitosverkko uhkaa harventua. Näin lukiokoulutuksen alueellinen kattavuus heikkenee. Tämä koskee sekä suomenkielisiä että erityisesti ruotsinkielisiä lukioita.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Asiantuntijakuulemisissa on tullut esille huoli siitä, että nuorten hakeutuessa entistä enemmän kehyskunnista keskuskaupunkien lukioihin keskuskaupunkien lukioiden sisäänottokeskiarvorajat nousevat. Tällöin suurempi osa keskuskaupungin nuorista ei saa opiskelupaikkaa oman paikkakunnan lukiosta. Vaarana on lukioiden eriytyminen keskuskaupungin korkean keskiarvon lukioiksi ja kehyskuntien matalamman keskiarvon lukioiksi. *(Valiokunnan lausumaehdotus 12)*

Valiokunta toteaa, että edellä mainittu lukioita koskeva ongelma on hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa tunnistettu. On huomattava, että opetuksen digitaaliset toteutusmuodot tarjoavat hyviä mahdollisuuksia siihen, että pienempien kuntien lukiot voivat solmia yhteistyömalleja keskuskaupunkien lukioiden kanssa ja laajentaa näin koulutustarjontaansa. Saamaansa selvitykseen viitaten valiokunta pitää ehdottoman tärkeänä, että uudistuksen vaikutuksia opiskelijavirtoihin seurataan tarkoin ja havaittuihin ongelmiin puututaan ripeästi. Valiokunta painottaa myös lukio-koulutuksen riittävän rahoituksen turvaamista, jotta sen laatu pystytään pitämään korkealla koko maan kattavasti. Koulutuksen laatu on merkittävä hakeutumiseen vaikuttava tekijä. Valiokunta pitää tarpeellisena luoda lukiokoulutukseen valtakunnalliset laatukriteerit. Niiden avulla lukiot voivat kehittää omaa opetustaan ja muuta toimintaansa. Laatukriteerit antavat lukiokoulutuksen järjestäjälle myös välineen laadusta raportoimiseen muun muassa koulutukseen hakeville. *(Valiokunnan lausumaehdotus 13)*

Koulutuksen laatu ja saatavuus tulee turvata yhdenmukaisin perustein, mikä edellyttää mm. sitä, että S2/R2-opetusta ja siihen liittyvää tukea on saatavilla riittävästi ja näiden toteutumista seurataan valtakunnallisesti. Lisäksi on huolehdittava, että oppilaitosten ja opiskelijahuollon henkilöstöä on riittävästi sekä suomen- että ruotsinkielisissä oppilaitoksissa opiskelevien tarpeisiin ja että myös laadukkaan vähälevikkisen oppimateriaalin oikea-aikainen saatavuus taataan. Oppimateriaalien laadun turvaamiseksi tulee niiden hankinnassa kuulla opettajia, jotta opetukseen hyvin sopeva oppimateriaali hankitaan. *(Valiokunnan lausumaehdotukset 14 ja 15)*

Valiokunta korostaa, että kansanopistojen pitkien linjojen opinnot ovat erinomainen väylä monelle nuorelle esimerkiksi valmistautumisessa itsenäistymiseen ja jatko-opintoihin. Kansanopistot ovat saavuttaneet hyviä tuloksia eri-ikäisten ns. nivelvaiheen opintojen järjestämisessä. Kansanopistojen pedagogista vahvuutta ovat yksilöllinen ohjaus, yhteisölliset menetelmät, henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat, vertaisohjaus sekä asumisen oppinnollistaminen.

Kansanopistojen osaaminen ja tehtävä on tunnistettu myös oppivelvollisuus uudistuksen lähtökohtia linjaavassa pääministeri Marinin hallitusohjelmassa. Hallitusohjelmassa kansanopistot on tunnistettu opintomuodoksi, joka voidaan sisällyttää oppivelvollisuuteen kuuluvaksi. Valiokunta pitää erinomaisena, että kansanopistot ovat osa oppivelvollisuuskoulutuksen toimijaverkkoa. Valiokunta pitää ehdottoman tärkeänä, että kansanopistojen oppivelvollisuuden suorittamista koskevaa opiskelijapaikkamäärän riittävyyttä seurataan tarkasti. On tärkeää, että opiskelijapaikkamäärä vastaa alueellisiin tarpeisiin. Kansanopistojen pitkien linjojen oppimateriaalien maksuttomuudesta tulee huolehtia. *(Valiokunnan lausumaehdotus 16)*

Valiokunta kiinnittää huomiota myös erityisen koulutustehtävän lukioiden, lukion erikoistuneiden linjojen ja muiden soveltavien opintojen asemaan. Esityksen mukaan osana oppivelvollisuutta suoritettavissa opinnoissa maksuttomia eivät ole erityistä harrastuneisuutta painottavissa koulutuksissa tarvittavat välineet. Tällaisia ovat esimerkiksi erityisen koulutustehtävän saaneissa lu-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

kioissa tarvittavat soittimet ja urheiluvälineet. Välineet ovat henkilökohtaisia, ja opiskelija tyyppillisesti käyttää niitä myös ennen koulutuksen aloittamista ja koulutuksen päättymisen jälkeen. Valiokunta pitää tärkeänä, että soveltavia maksullisia erikoiskursseja voidaan tarjota. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että erityisen koulutustehtävän lukioiden sekä erikoistuneiden lukiolinjojen toiminta turvataan myös jatkossa.

Koulumatkatuki

Hallituksen esityksen mukaan koulumatkojen maksuttomuus toteutetaan nykyisen koulumatkatukijärjestelmän puitteissa korvaamalla opiskelijalle koulumatkoista aiheutuvat kustannukset. Koulumatkatuesta säädetään koulumatkatukilaissa. Jatkossa koulumatka on opiskelijalle maksuton, jos koulumatkatukilain mukaiset edellytykset täyttyvät. Koulumatkatukilain mukaan opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa joukkoliikennettä matkakustannukset korvataan käytetyn kulkuneuvon halvimman opiskelijalle kuukautta vastaavalle ajalle tarkoitetun lipputuotteen hinnan mukaan.

Valiokunta toteaa, että hallituksen esitys sisältää eräitä koulumatkatukea selkeyttäviä ja yksinkertaistavia muutosehdotuksia, jotka vaikuttavat kaikkien koulumatkatukea saavien opiskelijoiden asemaan, esimerkiksi puolen kuukauden koulumatkatuki, joka perustuu kalenterikuukauden aikana tehtäviin ja koulumatkatuen myöntämisedellytykset täyttäviin koulumatkoihin. Se yksinkertaistaa ja selkeyttää tuen hakemista ja myöntämistä. Ehdotettu muutos vähentää asiakkaiden neuvonnan tarvetta ja etuuden tarkistustilanteita. Lisäksi koulumatkatuen hakeminen helpottuu, kun hakemuksen voisi jättää suoraan Kelalle. Hakemusta ei tarvitse jättää enää oppilaitoksen tarkistettavaksi ja täydennettäväksi. Koulumatkatuen järjestelmämuutokset mahdollistavat myös sen, että koulumatkatuettuja lippuja on mahdollista ostaa verkkopalvelun kautta.

Sivistysvaliokunta tiedostaa, että toisen asteen opiskelijat ovat merkittävä joukkoliikenteen asiakasryhmä, jonka suhteellinen osuus matkustajamäärästä on suuri erityisesti alueellisissa ja maaseutumaaisessa linja-autoliikenteessä ja uudistus vaikuttaa siten myös joukkoliikenteen peruspalveluiden tarjontaan ja saatavuuteen. Ehdotettujen muutosten arvioidaan tuovan uusiksi joukkoliikenteen käyttäjiksi sellaisia opiskelijoita, jotka eivät ole aiemmin käyttäneet joukkoliikennettä koulumatkoihinsa, mikä parantaa toimivan joukkoliikenteen järjestämisedellytyksiä.

Valiokunta korostaa, että tarve joustaviin ja yhdisteltäviin liikennejärjestelyihin ja monikäyttöisiin lipputuotteisiin kasvaa, koska opiskelijalla voi olla monenlaisia oppimisympäristöjä. Tarve itse järjestetyn kulkutavan käyttöön voi myös lisääntyä, jos linja-autoliikenteen yleiset toimintaedellytykset heikkenevät.

Lukuvuonna 2018—2019 koulumatkatukea on maksettu yhteensä noin 49 000 opiskelijalle. Koulumatkatuen saajista 70 prosenttia on opiskellut ammatillisissa oppilaitoksissa ja noin 30 prosenttia lukioissa. Lukuvuonna 2018—2019 koulumatkatuen saajista 18 800 on ostanut matkalippunsa Matkahuollosta ja käyttänyt linja-autoa koulumatkansa kulkemiseen. Muuta joukkoliikennettä on käyttänyt vajaat 4 000 tuen saajaa. Seutuliikennettä on käyttänyt puolestaan noin 7 400 opiskelijaa. Koulutuksen järjestäjän kuljetusten piirissä on ollut noin 5 000 opiskelijaa. Koulutuksen järjestäjän järjestämä kuljetus kattaa sekä koulutuksen järjestäjän tarjoamat joukkoliikenteen matkaliput että koulutuksen järjestäjän muutoin organisoiman koulukuljetuksen. Kou-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

lumatkatukea itse järjestetyn kulkutavan, kuten henkilöauton käytön perusteella, on saanut 18 500 opiskelijaa.

Kelan koulumatkatukeen liittyvän toimeenpanon ja koulutuksen järjestäjien sekä lipunmyyjien tehtävien ja lipunmyyntijärjestelmien kannalta aikataulua on pidetty osassa lausunnoista liian kiireenä. Saadussa selvityksessä on kuitenkin korostettu, että muutosten piiriin tulee yksi ikäluokka kerrallaan, joten muutokset koskevat kolmea ikäluokkaa ja siten suurempaa opiskelijamäärää vasta elokuun 2023 alusta lukien. Esityksen mukaan koulumatkatuen sähköinen hakeminen Kelaan toteutetaan samasta ajankohdasta lähtien, jolloin koulumatkatuen osalta voidaan ottaa käyttöön myös sähköiset ostotodistukset. Tätä ennen koulumatkatuen hakeminen tapahtuu nykytilaa vastaavasti.

Asiantuntijakuulemisissa on erityisesti noussut esiin se, että järjestelmä kohtelee eri joukkoliikennetoimijoita ja kuntia eriarvoisesti ja heikentää kaupunkiseutujen joukkoliikenneviranomaisen asemaa ja siirtää kustannuksia kunnille. Lausuntojen mukaan HSL:n ja Waltti-kaupunkiseutujen kohdalla tuki heikentyy muihin tukea saaviin toimijoihin (koulutuksen järjestäjät ja Matka-huolto) nähden jopa 50 %. Lausuntojen mukaan nämä kaupunkiseudut käytännössä rahoittavat liput omista verovarostaan. Vaihtoehtona on esitetty, että koulumatkatuen määrä perustuisi kaikkien koulumatkatuella tuettavien kulkutapojen osalta ministeriön asetukseen ja koulumatkan pituuteen. Nykyisin koulutuksen järjestäjät ja Waltti-kaupunkiseudut saavat korvausta toisen asteen koulumatkoista samoilla opetus- ja kulttuuriministeriön taksa-asetuksen mukaisilla laskentaperusteilla.

Saadun selvityksen mukaan ehdotetun asetukseen perustuvan taksan mukaan määräytyvässä järjestelmässä valtion menot kasvaisivat merkittävästi. Koulumatkatukijärjestelmän näin laajalla muutoksella voi selvityksen mukaan olla erittäin merkittäviä taloudellisia ja muita vaikutuksia, joiden arviointi nyt käsiteltävän esityksen yhteydessä ei ole mahdollista. Lisäksi jatkossakin koulutuksen järjestäjien ja Waltti-kaupunkiseutujen liikenteen korvaukset määräytyvät pääsääntöisesti opetus- ja kulttuuriministeriön taksa-asetuksen ja kuljettujen matkojen pituuden mukaan. Esitys ei saadun selvityksen mukaan heikennä Waltti-kaupunkiseutujen asemaa nykyisestä. Tällä hetkellä alle 10 kilometriä kulkevat opiskelijat eivät ole olleet koulumatkatuen piirissä lainkaan, joten he ovat tällä hetkellä kustantaneet koulumatkansa itse. Samoin on tilanne jatkossakin niiden opiskelijoiden osalta, jotka eivät ole oikeutettuja maksuttomaan koulutukseen. Tilanne muuttuu vain siltä osin, että jatkossa maksuttomuuden piiriin kuuluville opiskelijoille aiheutuvat matkakustannukset korvataan myös 7—10 kilometrin matkojen osalta, jolloin opiskelijalle ei aiheudu koulumatkakustannuksia.

Sivistysvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että mahdollinen koulumatkatukijärjestelmän laajempi muutostarve arvioidaan erikseen omana valmistelunaan.

Kustannukset ja rahoitus

Uudistuksen kustannusten kohdentumisen vaikuttavuus uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi

Esitykseen liittyvä yksi keskeinen kysymys on, onko esitetty oppivelvollisuusiän nosto kustannustehokas tapa lisätä nuorten osallistumista opetukseen, joka tuottaa tarvittavia valmiuksia. Va-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

liokunta tunnistaa sen, että asiaan on vaikea antaa yksiselitteistä vastausta, ja tuo esille, että lukuisat erilaiset pyrkimykset ja pistemäiset uudistukset koulutuksesta pudonneiden tai sen vaarassa olevien saamiseksi koulutuksen piiriin ja tarvittavien valmiuksien aikaansaamiseksi (neuvonta, yhteisvalinta, koulutustakuu, työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö ym.) eivät näytä johtaneen tyydyttävään tulokseen. Näiden ja muun muassa perusopetuksen aikana jääneiden puutteellisten valmiuksien parantaminen toisen asteen opiskelua ajatellen aiheuttavat myös kustannuksia.

Mietinnössä edellä on tuotu esille näkökulmia esitetyn uudistuksen toimenpiteiden vaikuttavuudesta sinänsä ja siihen liittyviä käsityksiä rahoituksen kohdentumisen tarkoituksenmukaisuudesta.

Hallituksen esitys oppivelvollisuuden laajentamisesta ajoittuu aikaan, jossa koulutuksen ja kuntien taloudelliset resurssit eivät ole useaan vuoteen kasvaneet. Samanaikaisesti on kansallisessa politiikassa otettu askelia suuntaan, jossa rahoituksen kohdentaminen tapahtuu hankekohtaisesti. Nämä koulutuksen talouden kehityslinjat aiheuttavat erityisesti samanaikaisesti toteutuessaan sen, että erilaisiin kuntiin syntyy hyvin erilaisia taloudellisia reunaehtoja koulutukseen liittyvien laissa säädettyjen velvoitteiden hoitamiseen. Tämä on potentiaalinen riski oppilaiden ja opiskelijoiden väliselle yhdenvertaisuudelle.

Oppivelvollisuuden laajentamiseen esitetyissä vasta-argumenteissa katsotaan, että siihen kohdistettu rahoitus ei ole riittävä ja että oppivelvollisuuden laajentamiseen tehtävä satsaus olisi järkevämpi käyttää johonkin muuhun osaamisen kasvua ja oppilaiden välistä yhdenvertaisuutta lisäävään toimeen. Tässä tulee ottaa huomioon, että kovinkaan todennäköistä ei ole se, että jollakin yksittäisellä politiikkatoimella voi ratkaista kompleksisia koulutukseen, osaamistason nostoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä. Näin ollen myös kysymykseen siitä, millainen yksittäinen toimenpide olisi paras satsaus koulutukseen, ei ole tutkimukseen perustuvaa vastausta.

Kansantalouden kannalta koulutuksen kustannusten merkittävin erä on vaihtoehtoiskustannukset eli käytännössä sen työpanoksen arvo, joka menetetään, kun opiskelijat ovat koulutuksessa eikä työmarkkinoilla. Tämän kustannuksen suuruus riippuu siitä, millaisia vaihtoehtoja opiskelijoilla on koulussa vietetyn ajan käyttämiseen. Suomessa 16–17-vuotiaiden, koulunkäynnin kesken lopettaneiden tai toisen asteen tutkinnon suorittamattomien työllistymismahdollisuudet ovat nykyisin vähäiset. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet ovat käytännössä myös työmarkkinoiden ulkopuolella. Näin arvioiden edellä todettu merkittävin koulutuksen kansantaloudellinen kustannuserä on lähellä nollaa.

Oppivelvollisuus uudistus tekee oppimateriaaleista opiskelijalle maksuttomia. Tämä ei sinällään lisää eikä vähennä kansantaloudellisia kustannuksia vaan siirtää opiskelijoiden tai näiden vanhempien maksamat kustannukset veronmaksajien maksettaviksi. Kansantaloudellisten kustannusten muutos riippuukin lähinnä siitä, pystyykö kunta tai muu koulutuksen järjestäjä hankkimaan oppimateriaalit edullisemmin kuin opiskelijat itse.

Taloustieteellisessä kirjallisuudessa erilaisten politiikkatoimenpiteiden nettohyvinvointivaikutuksia voidaan verrata laskemalla ns. julkisten menojen raja-arvo "Marginal Value of Public Funds". Kannattavimpien toimenpiteiden kohdalla toimenpiteiden hyödyt ylittävät niistä julkiselle sektorille aiheutuvat kustannukset. Vaikka edellä mainitussa kirjallisuudessa ei ole suoraan ar-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

vioitu oppivelvollisuuden pidentämisen vaikutuksia, on asiantuntijalausunnon mukaan kuitenkin saatu tuloksia, että sellaisilla interventioilla, jotka nostavat nuorten koulutustasoa, on yleensä suuret nettohyvinvointivaikutukset. Ottaen huomioon oppivelvollisuuden pidentämisen todennäköisesti pienet yhteiskunnalliset nettokustannukset on tämän kirjallisuuden valossa syytä olettaa, että sen nettohyvinvointivaikutukset ovat myös todennäköisesti positiiviset.

Asiantuntijalausunnossa on arvioitu esityksen taloudellisia vaikutuksia nuorten työllisyys- ja tulokehityksen näkökulmasta. Lausunnon mukaan hallituksen esityksen vaikutusarviot ovat varovaisia mutta oikeansuuntaisia. Esityksessä todetaan oppivelvollisuuden pidentämisen todennäköisesti parantavan nuorten työllisyys- ja tulokehitystä tulevaisuudessa. Talouskasvuvaikutuksia arvioitaessa oletetaan uudistuksen vaikuttavan noin 10 prosenttiin ikäluokasta ja pidentävän heidän koulutustaan 1,5 vuodella. Talouspoliittisen arviointineuvoston taustaraportissa päädytään tuloksiin, joiden mukaan oppivelvollisuusiän nostaminen esityksen mukaisesti lisäisi vuosiansioita noin 3 000 eurolla, tosin edellä mainitussa arviossa arvioidaan uudistuksen vaikuttavan hie- man pienempään joukkoon nuoria.

Valiokunnan saamassa asiantuntijalausunnossa talouspolitiikan arviointineuvoston taustaraporttiin viitaten on todettu, että oppivelvollisuuden laajentaminen voi pitkällä aikavälillä olla fiskaalisesti neutraali toimenpide. Raportin laskelmat perustuvat varsin varovaisiin oletuksiin laajennuksen mahdollisista vaikutuksista ja keskittyivät yksinomaan työmarkkinavaikutusten kautta kertyviin hyötyihin (kasvaviin verotuloihin ja aleneviin tulonsiirtoihin). Oppivelvollisuuden laajentaminen voi vaikuttaa positiivisesti julkiseen talouteen myös esimerkiksi vähentyvien sosiaalisten ongelmien ja niiden korjaamisesta aiheutuvien kustannusten vähentymisen vuoksi. Asiantuntijalausunnossa pidetään todennäköisenä, että uudistuksen fiskaaliset hyödyt ovat merkittävästi suuremmat kuin mitä talouspolitiikan arviointineuvoston taustaraportissa on arvioitu.

Vaikutusarvioiden varovaisuuden taustalla on todennäköisesti oppivelvollisuuden pidentämisen vaikutuksia koskevan tutkimuskirjallisuuden vanhuus. Valtaosassa kysymystä käsittelevästä kirjallisuudesta käsitellään uudistuksia, jotka on toteutettu Länsi-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Lisäksi valtaosassa tutkimuksia on käsitelty uudistuksia, joissa oppivelvollisuutta pidennettiin 16 ikävuoteen mutta ei sen pidemmälle. Näiden tutkimustulosten soveltuvuus käsillä olevan esityksen vaikutusten arviointiin on epäselvä. Lisäksi Suomesta ei ole olemassa tutkimustuloksia lainkaan, koska oppivelvollisuutta ei ole pidennetty sitten vuoden 1957.

Uudistuksesta aiheutuvat kustannukset ja niiden korvaaminen kunnille ja muille järjestäjille

Oppivelvollisuutta laajennettaessa toteutetaan maksuton toisen asteen koulutus kaikille oppivelvollisina toisen asteen koulutuksen aloittaneille. Esityksessä ehdotetaan, että perusopetuksen jälkeen suoritettava ammatillinen tutkinto tai lukiokoulutus ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto olisivat jatkossa täysin maksuttomia sen kalenterivuoden loppuun asti, jona opiskelija täyttää 20 vuotta. Siten maksuttomuus jatkuu oppivelvollisuusiän (18 vuotta) täyttymisen jälkeen kaksi vuotta. Tällä turvataan se, että osana oppivelvollisuuden suorittamista aloitetut toisen asteen koulutuksen opinnot on mahdollista suorittaa loppuun siten, että opiskelun kustannukset eivät sitä estä. Ehdotettujen muutosten myötä maksuttomia olisivat opiskelussa tarvittavat oppima-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

terialit sekä työvälineet, -asut ja -aineet. Myös koulumatkat tietyin edellytyksin ovat oppivelvolliselle maksuttomat.

Esityksessä oppivelvollisuuden laajennuksen kokonaiskustannuksiksi vuonna 2024 on arvioitu 129 miljoonaa euroa, joista Kelan maksamien koulumatkatukien osuus olisi noin 35 miljoonaa euroa. Uudistuksen kustannuksista on esitetty esityksestä poikkeavia laskelmia.

Sivistysvaliokunnalle annetuissa lausunnoissa on runsaasti otettu kantaa uudistuksen kustannuksiin ja hallituksen esityksen kustannusvaikutusten arviointiin. Joidenkin asiantuntijalausunnoissa tuodaan esille, että jos kaikkia uudistuksesta aiheutuvia kustannuksia ei korvata täysimääräisesti, niin opetuksen järjestäjien ainoaksi vaihtoehdoksi jää kulujen leikkaaminen muualta, esimerkiksi opetuksesta. Asiantuntijalausunnon mukaan maksuttomien oppimateriaalien ja laajentuvan koulumatkatuen osuus uudistuksen kustannuksista on n. 88 %, jolloin katsotaan uudistuksessa olevan kyse myös siitä, että taloudelliset resurssit jaetaan sosiaalipoliittisin perustein.

Asiantuntijakuulemisen perusteella merkittävä ero on hallituksen esityksen ja Kuntaliiton laskelmien välillä, joissa kokonaiserotus noin 10 miljoonaa euroa. Ero perustuu lähinnä lukion oppimateriaalien ja tietokoneiden hankintahinnan arvioihin. Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksessä on seikkaperäisesti selvitetty eri kustannusten erien laskentaperusteet ja arviot.

Valiokunta korostaa, että eduskunnan käsittelyyn on 19.11.2020 annettu hallituksen esitys vuoden 2021 talousarvioesityksen (HE 146/2020 vp) täydentämisestä (HE 227/2020 vp), jossa esitetään, että määrärahojen jakotusta muutetaan kehyspäättöksen sisällä siten, että vuodelle 2021 osoitettaisiin lisämäärärahoja 26,75 miljoonaa euroa aiemman 22 miljoonan euron sijasta. Siten valtionrahoitusta kohdistetaan uudistuksen aloittamisvuoteen 4,75 miljoonaa euroa alun perin suunniteltua enemmän ja vuoden 2023 määrärahaa vähennetään vastaavalla rahamäärällä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan uudistuksen toteutuneita kustannuksia. Lukiokoulutuksen rahoitus perustuu ns. kustannuspohjaan, jolloin esimerkiksi vuoden 2021 toteutuneet kustannukset tulevat olemaan varainhoitovuoden 2024 yksikköhintojen laskennan perusteena. Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä poikkeaa lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmästä. Valiokunta pitää ehdottoman tärkeänä, että valtioneuvosto seuraa, miten valtionrahoitus vastaa oppivelvollisuusuudistuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin eri koulutusasteilla ja koulutusmuodoissa sekä eri kunnissa sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien kohdalla. Hallintovaliokunnan lausuntoon (HaVL 21/2020 vp) viitaten valiokunta painottaa, että kunnille tulee osoittaa riittävä rahoitus uudistuksen toteuttamiseen. On välttämätöntä, että valtionrahoitus kuntien ohella kattaa täysimääräisesti myös muiden uudistuksen toimijoiden, kuten yksityisten järjestäjien, uudistuksesta aiheutuneet kustannukset.

Eräissä sivistysvaliokunnalle annetuissa lausunnoissa on todettu, että esityksen kustannusarvioissa ei ole otettu huomioon lisääntyvää opiskelijamäärää. Valiokunta toteaa, että asiaa on käsitelty hallituksen esityksessä (s. 99). Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä toisen asteen koulutuksen piiriin arvioidaan tulevan vuosittain noin 700 sellaista nuorta, jotka muutoin jäisivät toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle perusopetuksen jälkeen. Lisäksi vuosittain noin 4 000 oppivelvollisikäistä opiskelijaa keskeyttää aloittamansa toisen asteen opinnot. Kokonaisuutena on arvioitu, että oppivelvollisuuden laajentamisen myötä opiskelijamäärä lisääntyisi vuositasona noin

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

8 000 opiskelijalla. Toisen asteen nykyisen koulutustarjonnan arvioidaan riittävän oppivelvollisuuden myötä kasvavalle opiskelijamäärälle, sillä opiskelijoiden arvioidaan jakaantuvan maantieteellisesti ja koulutusaloittain tasaisesti. Tällöin he voivat sijoittua nykyisiin opetusryhmiin, eikä uusista opiskelijoista aiheudu esimerkiksi tiloihin tai opetuksen järjestämiseen liittyviä lisäkustannuksia. Esityksen mukaisesti määrärahalisyyksiin on laskettu mukaan uusista opiskelijoista aiheutuvat oppimateriaalikustannukset, koulumatkatukikustannukset sekä perusopetuksen jälkeisen siirtymän, nivelvaiheen ja keskeyttämistilanteiden ohjauskustannukset, sillä nämä edellä todetut kustannukset on laskettu koko ikäluokkaa, ei pelkästään nykyisiä opiskelijoita, koskien.

Valiokunnan saamissa lausunnoissa on tuotu esille uudistukseen liittyviä uusia tehtäviä, joille ei lausuntojen mukaan ole varattu rahoitusta. Tällaisia olisivat esimerkiksi erilaisten tietojen kirjaaminen, keskeyttämispäätökset, ilmoitusvelvollisuudet oppivelvollisen huoltajan sekä asuinkunnan suhteen, opiskelusuunnitelman laadinta määräaikaaisesti erotetulle ja ns. kotiopiskelijoiden ohjaus ja valvonta toisella asteella. Valiokunta saamaansa selvitykseen viitaten toteaa, että aivan kaikille hallinnollisille tehtäville ei ole laadittu erillisiä kustannuslaskelmia, koska tietynasteisen seurannan, tietojen ilmoittamisen ja hallintopäätösten tekemisen voidaan katsoa kuuluvan koulutuksen järjestäjän yleisiin tehtäviin. On huomattava, että esimerkiksi keskeyttämispäätökset korvaavat pitkälti koulutuslakien perusteella tehtävät päätökset opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä ja ilmoitusvelvollisuudet korvaavat asuinkunnalle nykyisin nuorisolain perusteella tehtävät ilmoitukset, joten uudistus osittain myös vähentää koulutuksen järjestäjän nykylainsäädännön mukaisia tehtäviä. Määräaikaaisesti erotettujen opiskelusuunnitelman laadinta ja määräaikaisen erottamisen aikana annettava ohjaus sekä kotonaan opiskelevien ohjaus otetaan huomioon rahoituksen perusteena. Näiden opiskelijoiden määrän arvioidaan olevan kuitenkin niin pieni, että niille ei ole laskettu erillisiä kustannusvaikutuksia.

Asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomiota ns. kaksoistutkintoa suorittavien osalta siihen, että hallituksen esityksen mukaisesti koulutuksen järjestäjän tulee tarjota maksuttomat opetusmateriaalit kummankin tutkinnon suorittamiseksi. Valiokunta saamaansa selvitykseen viitaten toteaa, että jos opiskelija suorittaa ns. kaksoistutkintoa, vaikuttaa se tyypillisesti koulutusajan pituuteen, mikä pidentää myös tutkinnon suorittamisajalta maksettavaa perusrahoitusta. Ammatillisen koulutuksen keskimääräinen perusrahoitus on tasoltaan korkeampi kuin lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta, mikä osaltaan kompensoi kaksoistutkinnon suorittamisen kustannuksia. Lähtökohta on, että kaksoistutkinnossa suoritettavat lukio-opinnot luetaan osaksi ammatillista tutkintoa, mikä puolestaan vähentää ammatillisen koulutuksen kustannuksia erityisesti yhteisten ja valinnaisten tutkinnon osien osalta.

Uudistuksen toteutuminen edellyttää kouluissa ja oppilaitoksissa paljon käytännön työtä ja osin uudenlaista ajattelutapaa opetuksen sekä oppilaiden ja opiskelijoiden tukemisen järjestämisessä. Myös opettajat tarvitsevat runsaasti koulutuksellista ja muuta tukea. He tarvitsevat tuekseen lisää avustavaa henkilöstöä, jotta voidaan yhdessä varmistaa myös valmiuksissaan vaatimattomasti edistyneiden nuorten kehittyminen opetussuunnitelmien tavoitteiden edellyttämälle tasolle. Tähän tarvittavien voimavarojen riittävyys jää hallituksen esityksessä epäselväksi. Valiokunta pitää myös edellä mainitulta koskevilta osin tarpeellisena seurata valtionrahoituksen riittävyyttä. (*Valiokunnan lausumaehdotus 18*)

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Voimaantulo

Useissa valiokunnalle annetuissa lausunnoissa on kiinnitetty huomiota uudistuksen voimaantulon aikatauluun, jota pidetään liian tiukkana. Suuri osa lausunnon antajista piti välttämättömänä siirtää voimaantulon ajankohtaa vuodella muun muassa koronatilanteen aiheuttamien taloudellisten ja toiminnallisten vaikeuksien vuoksi sekä siksi, että tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen aloittaminen tapahtuu tuolloin.

Valiokunta saamaansa selvitykseen viitaten toteaa, että hallituksen esitystä on valmisteltu syksystä 2019 lähtien siitä lähtökohdasta, että uudistus tulisi voimaan syksystä 2021 lukien, mikä on ollut myös koulutuksen järjestäjien tiedossa.

Vuoden 2020 yhä jatkuva koronaepidemia on muuttanut valmistelun alun aikaista toimintaympäristöä merkittävästikin, mutta tästä huolimatta esityksen valmistelussa on katsottu perustelluksi valmistella ja toimeenpanna uudistus alkuperäisessä aikataulussaan siten, että oppivelvollisuuden laajentaminen tulisi ensimmäisen ikäluokan osalta voimaan syksyllä 2021 ja nivelvaiheen koulutusten uudistus syksyllä 2022.

Koulutuksen järjestäjille ja kunnille säädetään merkittäviä uusia vastuita sekä hallinnollisia velvoitteita. Uudistuksen onnistunut toteuttaminen vaatii valtakunnallisen toimeenpanosuunnitelman ja suuren määrän informaatio-ohjausta, tukea ja neuvontaa sekä oppivelvollisuusrekisterin luomisen. (*Valiokunnan lausumaehdotus 19*)

Oppivelvollisuuden ja maksuttoman koulutuksen osalta uudistus ehdotetaan tulevaksi voimaan ikäluokka kerrallaan, mikä jaksottaa uudistusten toimeenpanoa ja kustannuksia myös koulutuksen järjestäjien osalta. Esityksen keskeisenä tavoitteena on työllisyysasteen nostaminen, joten jos uudistuksen voimaantuloa siirrettäisiin, siirtäisi se myös esityksen työllisyysvaikutuksia. Lisäksi uudistus vaikuttaa positiivisesti perusopetuksen päättävien nuorten asemaan, joten on pidetty tärkeänä, että perusopetuksen koronaepidemian keskellä päättävät nuoret pääsevät laajennettujen ohjaustoimien piiriin ja heille varmistetaan sujuva siirtymä toisen asteen opintoihin koronapandemian aiheuttamista poikkeusjärjestelyistä huolimatta.

Asiantuntijalausunnoissa on kiinnitetty huomiota uudistuksen valmisteluaikatauluun ja todettiin sen olleen kiireinen ja sidosryhmien vaikutusmahdollisuudet vähäiset. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että laaja-alainen seurantaryhmä kokoontui esityksen valmistelun aikana yhteensä 10 kertaa ja seurantaryhmän kokouksissa käytiin avoimesti läpi esitysluonnosta ja sen kustannuslaskelmia. Seurantaryhmän jäsenille annettiin aina mahdollisuus kommentoida luonnoksia suullisesti ja kokouksen jälkeen myös kirjallisesti, toimitettiin ryhmälle pyydettyjä lisämateriaaleja muun muassa kustannuslaskelmiin liittyen sekä vastattiin jäsenten kokouksessa tai jälkikäteen esittämiin kysymyksiin. Seurantaryhmän edustajien suullisia ja kirjallisia kommentteja on valiokunnan saaman selvityksen mukaan otettu huomioon esityksen valmistelussa. Hallituksen esityksen lausuntoluonnokseen annettiin yhteensä yli 260 lausuntoa, ja hallituksen esitystä on monilta kohdin tarkennettu lausuntokierroksella annetun palautteen perusteella.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Yksittäisenä kommenttina valiokunta toteaa, että oppivelvollisuuslain mukainen hakuvelvollisuus on esityksen mukaan voimassa jo keväällä 2021. Tätä koskevat muutokset tulevat esityksen mukaan voimaan 1.1.2021.

Uudistuksen toimeenpanon seuranta, systemaattinen arviointi ja tieteellinen tutkimus

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on korostettu uudistuksen seurannan ja arvioinnin sekä siitä tehtävän tieteellisen tutkimuksen merkitystä. Valiokunta painottaa lain toimeenpanon seuraamista, tutkimustiedon lisäämistä sekä lapsi-, nuoriso- ja sukupuolivaikutusten arviointia lain toimeenpanossa ja kehitystyössä.

Osana seurantaa on selvitettävä rahoituksen riittävyyttä, nuorten koulutukseen pääsyä, kiinnittymistä koulutukseen, oppimiserojen vähentymistä, tutkinnon suorittamista, oppivelvollisuuden jälkeistä jatko-opintoihin sijoittumista tai työllistymistä. Lisäksi on selvitettävä toisen asteen reformin ja oppivelvollisuusuudistuksen yhteisvaikutuksia ja korjattava mahdolliset ongelmakohdat.

Valiokunta painottaa lasten ja nuorten näkemysten selvittämisen tärkeyttä muun muassa kouluviihtyvyydestä, opetuksen, ohjauksen ja muun tuen riittävyydestä ja laadusta sekä uudistuksen vaikutuksista lasten ja nuorten hyvinvointiin. Erityisesti uudistuksen yhteydessä on kartoitettava opintojen keskeyttämisen juurisyitä, jotta niihin voidaan vaikuttaa.

KARVIN tulee arvioida vaikutuksia heti vuodesta 2021 alkaen. Arvioinnin kohteena tulee olla muutokset keskeyttämisen määrässä, tutkinnon suorittajien määrä ja työllistyminen. Ulkopuolisen tahon on arvioitava uudistuksen kokonaisvaikutuksia vuoden 2024 jälkeen. Lisäksi on seurattava, miten uudistus vaikuttaa koulun henkilökunnan, esimiesten ja opettajien työllisyyteen, työajalla tapahtuvaan työmäärään ja työhyvinvointiin.

On myös tärkeä seurata, miten uudistus vaikuttaa Helsingin ja muiden suurten kaupunkiseutujen nuorten mahdollisuuksiin saada opiskelupaikka omalta kotipaikkakunnalta sekä oppilaitosverkon alueelliseen saavutettavuuteen ja opetuksen saatavuuteen ja opiskelupaikkojen riittävyyteen koko maassa alueellisen tasa-arvon näkökulmasta.

Erityistä huomiota on seurannassa kiinnitettävä kielivähemmistöihin, vammaisiin, erityistä oppimisen tukea tarvitseviin ja syrjäytymisvaarassa oleviin.

Seurannan tulee kohdistua myös siihen, että yliopistot kouluttavat molemmilla kansalliskielillä riittävästi päteviä osaajia, kuten opettajia, opinto-ohjaajia, koulupsykologeja sekä kuraattoreita.

Sivistysvaliokunta ehdottaa uudistuksen seurantaan, arviointia ja tutkimusta koskevia lausumaehdotuksia. (*Valiokunnan lausumaehdotukset 20—22*)

Lopuksi

Hallituksen esitys on myönteinen kokonaisuus turvata lapsille ja nuorille yhdenvertaiset mahdollisuudet päästä osaksi koulutuksen ja siihen liittyvien tukitoimien turvaa sekä keino vahvistaa

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

osaamista sekä yksilö- että yhteiskunnan tasolla. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että koska tässä vaiheessa ei ole käytettävissä tietoa uudistuksen vaikutuksista ja asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta, uudistusta toimeenpantaessa tulee kiinnittää huomiota myös mahdollisiin tarkoittamattomiin seurauksiin, joita voi isoissa uudistuksissa olla. Tämä edellyttää jatkuvaa seurantaa ja arviointia akateemista tutkimusta hyödyntäen.

Kyseessä on järjestelmätason uudistus, jonka onnistuminen vaatii myös osin uudenlaista ajattelutapaa nuorten koulutuksen ja sen aikaisen tuen järjestämisessä. Tämä edellyttää koulutuksen ja nuorten parissa toimiville ammattihenkilöille suunnitelmallista täydennyskoulutusta, jota on hyvä toteuttaa myös hallinnonalarajat ylittäen.

Oppivelvollisuuden laajentamisen ohella tulee huolehtia myös muun muassa sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen laadun kehittämisestä. Lisäksi on varattava resursseja heikoimmassa asemassa olevien tukemiseksi. On myös toivottavaa, että uudistukseen liitetään riittävän tietopohjan saamiseksi laajamittaisia seurantatutkimuksia, jotka tuovat esiin nuorten kokemuksia sekä ohjausjärjestelmän ja oppilaiden tuen tarpeita niin perusopetuksessa kuin toisella asteellakin.

Toimenpidealoitteet

Sivistysvaliokunta kannattaa hallituksen esityksen hyväksymistä muutoksin ja ehdottaa toimenpidealoitteiden hylkäämistä.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. lakiehdotus

1 §. Oppivelvollisuuden tavoitteet. Sivistysvaliokunta korostaa, että uudistuksen eräänä keskeisenä tavoitteena on laajasti edistää lasten ja nuorten hyvinvointia. Valiokunta ehdottaa tämän tavoitteen sisällyttämistä pykälän 2 momenttiin.

4 §. Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen suorittamisen jälkeen. Oppivelvollisuuslain mukaan oppivelvollisuuden suorittaminen päättyy ylioppilastutkinnon suorittamiseen, ei pelkän lukion oppimäärän suorittamiseen, jos henkilö suorittaa lukion oppimäärän loppuun jo alle 18-vuotiaana. Säännöksen sanamuodon mukaan ylioppilastutkinto suoritetaan lukion oppimäärän päätteeksi.

Saadun selvityksen mukaan säännöksen tarkoituksena ei ole säätää, että jokaisen lukion oppimäärää suorittavan oppivelvollisen tulee suorittaa myös ylioppilastutkintoa tai että ylioppilastutkinto tulee suorittaa oppivelvollisuusikäisenä. Säännöksellä tarkoitetaan sitä, että ylioppilastutkinnon suorittaminen on oppivelvollisuuden suorittamiseksi hyväksyttävää toimintaa.

Sivistysvaliokunta ehdottaa säännöksessä tarkoitettua selkeyttämistä siirtämällä pykälän 1 momentissa ylioppilastutkintoa koskeva osa omaksi virkkeeksi: ”Oppivelvollinen voi suorittaa myös ylioppilastutkinnosta annetussa laissa tarkoitettua ylioppilastutkintoa.”

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

6 §. Opintojen riittävä edistyminen. Säännöstä opintojen riittävästä edistymisestä on eräissä lausunnoissa pidetty epäselvänä. Säännöksen mukaan opintojen riittävästä edistymisestä säädetään asianomaista koulutusta koskevassa laissa. Säännöstä laadittaessa ei ole nähty perustelluksi säätää esimerkiksi tietyistä opintopiste- tai osaamispisterajoista, joiden tulisi täytyä opintojen riittäväksi edistymiseksi, vaan sen soveltamisessa tulee ottaa huomioon opiskelijoiden yksilölliset valmiudet ja tilanteet. Käytännössä oppivelvolliselle opiskelijalle laaditaan ko. koulutuslain säännösten mukainen henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa otetaan huomioon esimerkiksi koulutusmuodon lakisääteinen suoritus aika ja sen puitteissa mahdolliset joustot ja yksilölliset valinnat. Opintojen edistymisen katsotaan olevan riittävää, kun opiskelijan opinnot edistyvät tämän suunnitelman mukaisesti.

Valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään maininta siitä, että opintojen on edistytävä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti.

7 §. Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen. Sivistysvaliokunta korjaa kirjoitusvirheen 1 momentin 4 kohdassa.

Pykälän mukaan oppivelvollisuuden määräaikaisen keskeyttämisen peruste voi olla myös vähintään kuukauden kestävä tilapäinen ulkomailla oleskelu. Perustuslakivaliokunnan mielestä lapsen oikeuksien näkökulmasta ensisijaisena vaihtoehtona ei voi tällöinkään olla oppivelvollisuuden keskeyttäminen. Perustuslakivaliokunnan mukaan perusopetusta oppivelvollisena suorittavalle lapselle tulee turvata muin keinoin opetuksen jatkuminen ulkomailla oleskelun aikana. Sama huomautus voidaan valiokunnan mielestä kohdistaa myös oppivelvollisuuden suorittamisen estävään elämäntilanteeseen liittyvään painavaan syyhyn oppivelvollisuuden keskeyttämisperusteena. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan sääntelyä on muutettava lapsen oikeutta opetukseen paremmin turvaavaksi. Sivistysvaliokunta pitää perustuslakivaliokunnan lausunnossaan tarkoittamaa, kaikkia oppivelvollisia lapsia koskevaa oppivelvollisuuden määräaikaisen keskeyttämismahdollisuuden tiukentamista erittäin perusteltuna.

Sivistysvaliokunta ehdottaa 1 momentin 3 kohtaa muutettavaksi kuulumaan seuraavasti: ”3) vähintään kuukauden kestävä tilapäinen ulkomailla oleskelun ajaksi, jos oppivelvollinen osallistuu oppivelvollisuuden suorittamista vastaavaan koulutukseen ulkomailla tai hänen muutoin voidaan katsoa suorittavan oppivelvollisuutta ulkomailla oleskelun aikana”. Saamansa selityksen perusteella sivistysvaliokunta toteaa, että toisen asteen oppivelvollisuuskoulutuksessa oppivelvollisuuden suorittaminen myös tilapäisen ulkomailla oleskelun aikana ilman oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä on usein mahdollista opiskelijan näin halutessa, koska toisen asteen opinnot mahdollistavat joustavat osaamisen hankkimistavat ja itsenäisen opiskelun.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan sairauden ja vamman perusteella oppivelvollisuuden suorittaminen tulisi voida keskeyttää vain hyvin poikkeuksellisesti lähinnä sellaisissa tilanteissa, joissa sairaus tai vamma estää oppivelvollisuuden suorittamisen kokonaan, ja ensisijaisesti pyrkiä turvaamaan oppivelvollisen mahdollisuus suorittaa oppivelvollisuutensa kohtuullisin mukautuksin, henkilökohtaisten tukitoimien ja yksilöllistämisen avulla. Tällainen lähtökohta on turvattava säädöspäätöksellä. Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä koskevan 1. lakiehdotuksen 7 §:n säännöksen muuttaminen tältä osin on edellytyksenä lain käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Sivistysvaliokunta ehdottaa, että pykälän 3 momenttiin lisätään säännös, jolla otetaan huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnossa todettu. Sairauden tai vamman yhteydessä (1 momentin 1 kohta) ja vaikeaan elämäntilanteeseen liittyvän syyn (1 momentin 4 kohta) yhteydessä ensisijaista on oppivelvollisuuden suorittaminen yksilöllisten valintojen, tukitoimien ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman päivittämisen avulla. Pykälän 1 momentin 1 ja 4 kohdan sanamuoto edellyttää, että syyn tulee olla oppivelvollisuuden suorittamisen estävä, joten sairaus tai vamma yksistään ei myöskään hallituksen esityksessä ehdotetun mukaisesti voi olla peruste oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämiselle. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, ettei välttämättömien tukitoimien tai kohtuullisten mukautusten puute voi olla syynä oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämiselle. Julkisen vallan velvollisuus on turvata jokaiselle mahdollisuus osallistua koulutukseen kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti.

8 §. Oppivelvollisuuden suorittaminen opiskeluoikeuden määräaikaisen menettämisen aikana. Perustuslakivaliokunnan mielestä eronneeksi katsomista koskeva sääntely osin rinnastuu tavoitteiltaan kurinpidollisiin seuraamuksiin, sillä siinä säädetään moitittavan menettelyn kielteisestä seuraamuksesta. Eronneeksi katsominen on luonteeltaan hallintopäätös, jolla puututaan merkittävällä tavalla perusoikeuteen saada perusopetusta ja rajoitetaan samalla lakisääteisen oppivelvollisuuden suorittamista. Eronneeksi voidaan katsoa varsin vähäisin perustein. Esimerkiksi oppivelvollisuuslain 8 §:n mukaan, jos oppivelvollinen ei noudata oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen aikana laadittua suunnitelmaa, sovelletaan, mitä asianomaista koulutusta koskevassa laissa ja oppivelvollisuuslain 13 §:ssä eronneeksi katsomisesta säädetään. Sääntelyyn ei sisälly esimerkiksi vaatimusta noudattamatta jättämisen olennaisuudesta. Opiskelijan eronneeksi katsomisesta perusteet on säännelty osin myös väljästi ja tulkinanvaraisesti. Oikeasuhtaisuusvaatimuksen kannalta merkityksellistä on, että eroamista koskevan sääntelyn soveltamisen edellytykseksi ei ole myöskään säädetty velvoitetta ohjata lievemmin ja ohjaavin keinoin opiskelijaa täyttämään velvollisuutensa.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan eronneeksi katsomisen kynnystä on säännöskohtaisesti tarkasteltava ja korotettava tarvittaessa. Lausunnon mukaan säännösperustaisesti on myös varmistettava, että eronneeksi katsomista pidetään viimesijaisena keinona suhteessa lievempiin ja ohjaaviin keinoihin.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetyt kannanotot huomioiden sivistysvaliokunta ehdottaa, että oppivelvollisuuslain 8 §:ssä otetaan huomioon mahdolliset hyväksyttävät perusteet velvoitteiden laiminlyönnille sekä laiminlyönnin olennaisuus. Lisäksi ministeriö esittää säännöksen lisättäväksi velvoite, jonka mukaan ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvolliselle sekä hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen, että oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi, mikäli hän ei noudata pykälässä säädettyjä velvoitteita. Ehdotettu huomautusvelvollisuus turvaa sen, että ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista häntä ensin lievemmin ja ohjaavin keinoin ohjataan täyttämään oppivelvollisuutensa.

10 §. Hakeutumisvelvollisuus perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen. Pykälän 1 momentin mukaan oppivelvollisen on hakeuduttava 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen ennen perusopetuksen viimeisen vuosiluokan tai aikuisten perusopetuksen päättymistä.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Asiantuntijakuulemisessa on korostettu tarvetta saada tieto oppivelvollisen mahdollisesta hakeutumisesta koulutukseen ja ehdotettu pykälän 1 momentin täydentämistä siten, että hakijan on osallistuttava yhteishakuun tai muutoin osoitettava, että on hakeutunut koulutukseen. Toisaalta on myös korostettu, että opiskelijalle ei tule asettaa oma-aloitteista ilmoitusvelvollisuutta, vaan asettaa tietojen toimittamisvelvollisuus vain pyynnöstä, jos tiedot eivät käy ilmi rekistereistä, kuten lakiehdotuksen 11 §:n 3 momentissa ehdotetaan.

Valiokunta pitää tarpeellisenä täydentää pykälän 1 momenttia maininnalla, että opiskelijan on hauduttava koulutukseen valtakunnallisten hakumenettelyiden kautta tai muutoin.

Saadun selvityksen mukaan hakeutumisvelvollisuutta koskevan 2 momentin säännöksen sanamuotoa on tarpeen tarkentaa siten, että siinä otetaan huomioon myös ne opiskelijat, jotka suorittavat oppivelvollisuuttaan Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa tarkoitetussa saamen kielen ja kulttuurin koulutuksessa tai oppivelvollisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitetussa kansanopistojen maahanmuuttajille tarkoitetussa koulutuksessa, sillä 2 momentin sanamuoto ei nyt selkeästi kata näitä koulutusmuotoja. Näiden opiskelijoiden on tarkoituksenmukaista hakeutua joko tutkintotavoitteiseen koulutukseen tai tarvittaessa nivelvaiheen koulutukseen. Sivistysvaliokunta ehdottaa tarkentavan virkkeen sisällyttämistä 2 momenttiin.

11 §. Hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu. Saadun selvityksen mukaan esityksen antamisen jälkeen on havaittu, että esityksen mukainen 11 §:n 1 momentin säännös perusopetuksen päättymiseen liittyvästä ohjausvastuusta ei sovellu niihin harvalukuisiin tilanteisiin, joissa perusopetuksen oppimäärä tulee suoritetuksi muuna ajankohtana kuin kevätlukukauden päättyessä. Sivistysvaliokunta ehdottaa tämän vuoksi sääntelyn tarkentamista 2 momentissa lisäämällä kolmanteen virkkeeseen viittauksen pykälän 1 momentissa tarkoitettuun koulutukseen.

Pykälän 4 momentin mukaan, jos oppivelvollinen ei ole 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun ajankohtaan mennessä aloittanut 4 §:ssä tarkoitettua koulutuksessa, hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuussa olevan tahon on ilmoitettava muun muassa oppivelvollisen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, ettei oppivelvollinen suorita oppivelvollisuuttaan.

Asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten sivistyksellisten oikeuksien ja heidän huoltajiensa tiedonsaanti- ja osallistumisoikeuksien turvaamiseen. Sijaishuollon aikana sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää muun muassa lapsen opetuksesta, mutta huoltajan tiedonsaantioikeus ja huoltajan osallistumisoikeus opetuksen järjestämiseen säilyy huostaanotosta riippumatta. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä turvata huoltajan lakisääteinen tiedonsaanti- ja osallistumisoikeus myös sijaishuollon tilanteissa ja ehdottaa tämän vuoksi, että edellä 4 momentissa tarkoitettu ilmoitus tulee tehdä huoltajalle ja muulle lailliselle edustajalle.

12 §. Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu. Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on ilmoitettava oppivelvollisen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan opiskelusuunnitelmansa mukaisesti. Edellä 11 §:n 4 momentissa todettuun viitaten valiokunta ehdottaa vastaavan muutoksen tekemistä 12 §:n 3 momenttiin.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Pykälän 4 momentin mukaan, jos oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa, koulutuksen järjestäjän on muun muassa selvitettävä oppivelvollisen saamien koulutuksen järjestäjän tukitoimien riittävyys sekä tarvittaessa ohjattava oppivelvollinen hakeutumaan muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin.

Saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää tarpeellisenä ulottaa tämä velvollisuus myös 3 momentissa tarkoitettuun tilanteeseen, jossa koulutuksen järjestäjä arvioi, että oppivelvollinen ei suorita opintojaan opiskelusuunnitelmansa mukaisesti. Valiokunta pitää perusteltuna, että nämä seikat arvioidaan jo aiemmin, kun opintojen edistymisessä ilmenee puutteita, eikä vasta keskeyttämis tilanteessa.

Valiokunta ehdottaa 4 momentin viimeisen virkkeen siirtämistä uudeksi 5 momentiksi ja sen muuttamista siten, että se koskee pykälän 3 ja 4 momenttia.

13 §. Oppivelvollisen eronneeksi katsominen Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan pykälän säännöstä oppivelvollisen eronneeksi katsomisesta sovelletaan, kun opiskeluoikeus päättyy lukiolain 24 §:ssä, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 97 §:ssä, vapaasta sivistystyöstä annetun lain 25 i §:ssä tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 18 §:ssä säädetyillä perusteilla. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että oppivelvollisuuslain sääntely ei siten ilmeisesti sovellu tilanteisiin, joissa henkilön opiskeluoikeus on peruutettu esimerkiksi tiettyihin rikoksiin syyllistymisen vuoksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 81 §:n nojalla. Lausunnon mukaan epäselväksi jää, miten henkilö suorittaa oppivelvollisuuttaan tämän jälkeen ja kohdistuuko häneen esimerkiksi hakeutumisvelvollisuus. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan sivistysvaliokunnan on tarkasteltava sääntelyn kokonaisuutta ja täsmennettävä sääntelyä.

Sivistysvaliokunta toteaa samansa selvityksen mukaan, että lausunnossa esitetty tulkinta 13 §:n soveltamisalasta on oikea. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun opiskeluoikeuden peruuttamiseen oppivelvollisuuslain 13 §:ää ei sovelleta. Selvityksen mukaan valmistelussa ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi säätää velvoitetta hakeutua toiseen koulutukseen ennen opiskeluoikeuden peruuttamista, koska tämä velvoite saattaa osin jopa vaarantaa opiskelijan oikeusturvaa, jos hänet velvoitetaan hakeutumaan uuteen koulutukseen jo ennen kuin on päätetty, tullaanko hänen opiskeluoikeutensa peruuttamaan vai ei. Jos oppivelvollisen opiskeluoikeus peruutetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain nojalla, hänen on oppivelvollisuuslain 10 §:n 3 momentissa säädetyin hakeutumisvelvoitteen perusteella hakeuduttava uuteen oppivelvollisuuskoulutukseen. Oppivelvollisuuslaki ei sisällä nimenomaista säännöstä ohjaus- ja valvontavastuun siirtymisestä tilanteessa, jossa oppivelvollisen opiskeluoikeus peruutetaan. Sivistysvaliokunta ehdottaa sen vuoksi, että 1 momenttiin sisältyvä ilmoitusvelvollisuus laajennetaan koskemaan tilannetta, jossa oppivelvollisen opiskeluoikeus on peruutettu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain nojalla.

15 §. Opiskelupaikan osoittaminen. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan pitänyt oppivelvollisen itsemääräämisoikeuden kannalta perusteltuna, että päätöksessä opiskelupaikan osoittamisesta huomioon otettavia seikkoja koskevaan luetteloon lisätään myös opiskelijan henkilökohtaisten toiveiden huomioon ottaminen mahdollisuuksien mukaan. Valiokunta ehdottaa tätä koskevaa lisäystä 2 momenttiin.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Opiskelupaikka tulee oppivelvollisuuslain 2 momentin mukaan osoittaa oppivelvollisen perusopetuslain 10 §:ssä tarkoitettun opetuskielen mukaisesti suomen tai ruotsin kielellä järjestettävässä koulutuksessa. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan sääntelyssä ehdotonta estettä ei tulisi olla sillekään, että oppivelvollisen toiveesta opiskelupaikka voitaisiin osoittaa muunkielisessä koulutuksessa. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, ettei opiskelupaikan osoittamista koskevassa sääntelyssä oteta huomioon muita lainsäädännössä tunnistettuja opetuskieliä kuin suomi ja ruotsi. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan sääntelyä olisi syytä täydentää tältä osin.

Sivistysvaliokunta pitää perusteltuna, että opiskelupaikka voidaan opiskelijan henkilökohtaisten toiveiden ja valmiuksien perusteella osoittaa myös muulla kuin perusopetuslain 10 §:ssä tarkoitettun opetuskielen mukaisesti määräytyvällä kielellä järjestettävässä koulutuksessa. Valiokunta ehdottaa 2 momenttia muutettavaksi siten, että opiskelupaikka voidaan osoittaa oppivelvollisen henkilökohtaisten toiveiden ja valmiuksien mukaisesti myös muulla kielellä järjestettävässä koulutuksessa. Esimerkiksi suomenkieliseen perusopetukseen osallistuneelle voidaan hänen toivonsa ja valmiuksiansa mukaan osoittaa opiskelupaikka ruotsinkielisessä koulutuksessa tai toisin päin. Säännös mahdollistaa myös opiskelupaikan osoittamisen esimerkiksi saamenkielisessä, viittomakielisessä tai vieraskielisessä koulutuksessa siltä osin kuin valmentavaa koulutusta edellä mainituilla kielillä järjestetään.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ehdotetusta pykälästä ei käy riittävän selvästi ilmi, ettei oppivelvollisuuden suorittaminen merkitse koulupakkoa. Lausunnon mukaan sääntelyä tulee täsmentää niin, että siitä käyvät ilmi myös vaihtoehtoiset, vähemmän henkilön muita perusoikeuksia rajoittavat tavat suorittaa oppivelvollisuutta. Lausunnon mukaan tämä on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Sivistysvaliokunta ehdottaa, että perustuslakivaliokunnan lausunnossa edellytetyn mukaisesti säännökseen lisätään lakiviittaukset lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisiin vaihtoehtoihin tapoihin suorittaa kyseisiä koulutuksia opetukseen osallistumatta (uusi 5 momentti).

Jos vailla opiskelupaikkaa oleva oppivelvollinen ei saamansa ohjauksen jälkeen ole vapaaehtoisesti hakeutunut koulutukseen tai ei ole saanut opiskelupaikkaa, asuinkunnan tehtävänä on viime sijaisena vaihtoehtona tehdä päätös opiskelupaikan osoittamisesta. Asiantuntijakuulemisessa on kannettu huolta siitä, että koulutuksen järjestäjät voivat joutua ottamaan vastaan opiskelijoita, jotka eivät heille sovellu.

Valiokunta toteaa, että valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämän valmentavan koulutuksen järjestämisluvan hakemiseen ja saamiseen liittyy se, että koulutukseen voidaan osoittaa oppivelvollisia. Pykälän 3 momentissa säädetään kuulemismenettelystä, jonka tarkoituksena on, että koulutuksen järjestäjä voi siinä ilmaista kantansa siihen, onko sillä mahdollisuus ottaa kyseinen opiskelija. Kuulemismenettelyssä on valiokunnan saaman selvityksen mukaan ajateltu pääasiassa juuri erityisen tuen tarpeen ja siihen vastaamisen selvittämistä. Kaikki oppilaitokset eivät järjestämislupansa puitteissa ole oikeutettuja tarjoamaan vaativaa erityistä tukea.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että käytännön toimin jokaiselle oppivelvolliselle etsitään hänelle paras opiskelupaikka. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttia tarkennetaan siten, että jos oppivelvollisella arvioidaan olevan tarve saada vaativaa erityistä tukea, hänelle tulee osoittaa opiskelupaikka sellaisen koulutuksen järjestäjän koulutuksessa, jonka järjestämisluvassa määrätään velvollisuudesta järjestää koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille.

Valiokunta ehdottaa lisäksi 2 momentin täydentämistä siten, että opiskelupaikan osoittamisessa tulee ottaa huomioon oppivelvollisen erityisen tuen tarpeen lisäksi myös vaativan erityisen tuen tarve.

16 §. Oikeus maksuttomaan koulutukseen. Oppivelvollisuuslain piiriin eivät kuulu sellaiset lapset, joita ei kotikuntalain mukaan katsota Suomessa vakinaisesti asuviksi. Näillä on kuitenkin nykykäytännön mukaisesti oikeus perusopetuslaissa tarkoitettuun perusopetukseen sekä mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen vapaan hakeutumisoikeuden kautta. Asiantuntijalausannon mukaan perusteluissa todettu soveltamisalan rajausta ei käy ilmi laista, mikä aiheuttaa sen, että 16 ja 17 § vaikuttavat sanamuotonsa mukaisesti soveltuvan myös muihin kuin oppivelvollisiin.

Pykälän oikean tulkinnan varmistamiseksi sivistysvaliokunta ehdottaa 5 momentin muuttamista kuulumaan seuraavasti: " Tässä pykälässä ja 17 §:ssä säädettyä sovelletaan opiskelijaan, joka on tai on ollut tässä laissa tarkoitettu oppivelvollinen. Tässä pykälässä säädettyä ei kuitenkaan sovelleta opintoihin, jotka on aloitettu sen kalenterivuoden päättymisen jälkeen, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta."

17 §. Maksuttomuuden laajuus. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan pitänyt välttämättömänä, että maksuttomuuden rajoitusta 1 momentissa täsmennetään niin, ettei se kata kaikkia erityistä harrastuneisuutta painottavissa koulutuksissa tarvittavia välineitä. Lausunnon mukaan tällainen muutos on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyhteyksessä.

Lausunnon mukaan rajoitusta voidaan täsmentää esimerkiksi lainkohdan perusteluissa mainituilla seikoilla. Hallituksen esityksessä kyseisen lainkohdan perusteluissa on todettu, että säännöksessä tarkoitettuja välineitä olisivat esimerkiksi erityisen koulutustehtävän saaneissa lukioissa tai tietyissä ammatillisissa tutkinnoissa tarvittavat soittimet ja urheiluvälineet. Erityisellä harrastuneisuudella tarkoitettaisiin sellaisia taitoja tai harrastuksia, joita opiskelija on harjoittanut jo ennen kyseisten opintojen aloittamista ja joiden tietynasteinen taitotaso on opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä kyseisiin koulutuksiin. Tällaisia olisivat esimerkiksi instrumentin soittotaito tai urheilulajin hallinta. Välineet olisivat luonteeltaan henkilökohtaisia, ja opiskelija tyypillisesti käyttäisi niitä myös ennen koulutuksen aloittamista ja koulutuksen päättymisen jälkeen.

Sivistysvaliokunta ehdottaa maksuttomuuden rajaamista siten, että momentissa tarkoitetuissa harrastuneisuutta painottavissa koulutuksissa maksuttomia eivät ole opiskelijan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettut soittimet, urheiluvälineet tai muut vastaavat välineet ja tarvikkeet, joita opiskelija voi käyttää myös muutoin kuin opetuksen yhteydessä.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan oppivelvollisuuslain 16 ja 17 §:n välinen yhteys ja 17 §:lle esitetyt perustelut viittaavat perustuslakivaliokunnan mielestä siihen, että perusopetuslain mukaisen opetuksen maksuttomuuteen sovelletaan nykytilaa vastaavasti perusopetuslain 31 §:ää ja että 17 §:n mukaisia poikkeuksia maksuttomuuteen voidaan soveltaa vain perusopetuslain mukaisen opetuksen jälkeiseen oppivelvollisuuden suorittamiseen. Oppivelvollisuuslakiehdotuksen 17 §:n soveltamisalaa on perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan välttämätöntä rajata tämän mukaisesti. Lausunnon mukaan tällainen raja on edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Sivistysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan tulkintaan hallituksen esityksen perusteluista ja ehdottaa 4 momenttiin täsmennyksen, jonka mukaan tätä pykälää sovelletaan vain perusopetuksen jälkeisessä oppivelvollisuuskoulutuksessa.

Asiantuntijalausunnoissa on laajasti kiinnitetty huomiota siihen, että tukitoimia tarvitseville vammaisille opiskelijoille tulee antaa riittävästi ohjeistusta ja neuvontaa erilaisten tukitoimien hakeemisesta. Saadun selvityksen mukaan tätä neuvontavelvollisuutta koskeva säännös voidaan lisätä nimenomaan oppivelvollisuuslakiin.

Valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 5 momentti. Siinä todetaan, että vammaisuuden perusteella opiskelijoille järjestettävistä muista palveluista ja tukitoimista säädetään erikseen ja koulutuksen järjestäjän tulee yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa selvittää palveluiden ja tukitoimien tarve sekä ohjata oppivelvollista hakemaan tarvittavia palveluita ja tukitoimia.

19 §. Majoituskorvaus oppivelvolliselle. Asiantuntijalausunnossa on esitetty näkemys, että oppivelvollisuuslain majoituskorvausta ja matkakorvausta koskevat säännökset eivät kata tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta, vaan ainoastaan lukio- ja ammattikoulutuksen. Saadun selvityksen mukaan nämä opiskelijat ovat oikeutettuja majoitus- ja matkakorvauksiin lakiehdotuksen 19, 20 ja 21 §:n säännösten mukaan. Säännöksiä voidaan selvityksen mukaan tarvittaessa tarkentaa. Pykälän 4 momentin mukaan majoituskorvaukseen on oikeutettu myös oppivelvollinen, joka opiskelee tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa, jos majoituskorvauksen myöntämiselle säädetty edellytykset muutoin täyttyvät.

Sivistysvaliokunta pitää hyvin tärkeänä, että oppivelvollisen, joka opiskelee tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa, oikeus säännösten mukaisiin majoitus- ja matkakorvauksiin on täysin selkeä. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 4 momentin täydentämistä majoituskorvauksen saamisen perusteilla.

21 §. Matkakorvaus oppivelvolliselle. Edellä 19 §:ssä todettuun viitaten valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään viittaus 19 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin edellytyksiin majoituskorvauksen myöntämiseksi tilanteessa, jossa oppivelvollisella ei ole oikeutta asua asunnossa viikonloppuisin ja kyse on hänen oikeudestaan matkakorvaukseen.

24 §. Muutoksenhaku. Opiskelupaikan osoittamista koskevaan päätökseen saa pykälän 1 momentin mukaan vaatia oikaisua aluehallintovirastolta, ja oikaisuvaatimukseen annettuun

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden asiassa antamaan päätökseen kohdistuu ehdotuksen 2 momentin mukaan valituskielto. Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota opiskelupaikan osoittamista koskevan päätöksen merkitykseen oppivelvollisen oikeuksien kannalta ja siihen, että kyseessä on uudentyyppinen sääntely, josta ei siten ole aikaisempaa oikeuskäytäntöä. Valiokunnan mielestä ei ole selvää, että kyse on vähäisenä pidettävästä poikkeuksesta oikeuteen hakea muutosta. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan muutoksenhakuun opiskelupaikan osoittamista koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä on perusteltua soveltaa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä. Sivistysvaliokunta ehdottaa, että 2 momenttia muutetaan perustuslakivaliokunnan lausuntoa vastaavasti.

Saadun lausunnon mukaan 24 §:n 2 momentin säännös "Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään." vaikuttaa viittaavan vain valituskieltoa ja täytäntöönpanoa koskeviin poikkeuksiin, vaikka säännöksellä tulisi viitata myös siihen, että niihin päätöksiin, joista ei 1 momentissa säädetä, haetaan muutosta valittamalla, kuten oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään.

Saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa, että säännöstä selkeytetään siten, että aineellinen viittaus oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin erotetaan 2 momentista omaksi erilliseksi momentiksi (3 momentti), jolloin se selkeämmin viittaa laissa tarkoitettuihin muihin päätöksiin, eikä ainoastaan kyseisessä momentissa säädettyihin poikkeuksiin.

2. lakiehdotus

3 §. Koulutuksen järjestäjät. Pykälän 1 momentin mukaan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäminen edellyttää järjestämislupaa. Saadun selvityksen mukaan säännöksen sanamuoto ei kata valtion oppilaitoksia. Perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisen koulutuksen lain mukaista järjestämislupaa ei myönnetä valtion oppilaitokselle, vaan koulutuksen järjestämisestä valtion oppilaitoksessa perustuu tätä koskevaan päätökseen.

Sivistysvaliokunta ehdottaa, että 3 §:n 1 momenttiin lisätään valtion oppilaitoksessa järjestettävää valmentavaa koulutusta koskevat säännökset seuraavasti: "Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä järjestää myös valtion oppilaitoksessa. Koulutuksen järjestämiseen valtion oppilaitoksessa sovelletaan tällöin, mitä 4—6 §:ssä säädetään."

4 §. Järjestämisluvan myöntäminen. Edellä 3 §:n kohdalla todettuun viitaten valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentista poistetaan tarpeettomana maininta perusopetuslain 8 §:ssä tarkoitettua valtion oppilaitoksesta.

7 §. Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen. Asiantuntijakuulemisessa on korostettu, että hallintopäätökset ja muut julkisen vallan käyttöön liittyvät toimet tulee säätää selkeästi koulutuksen järjestäjän vastuulle.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Saadun selvityksen mukaan 2 momentin säännös mahdollistaa vain koulutuksen hankkimisen säännöksessä mainituilta tahoilta, mutta ei säädä mahdollisuutta ulkoistaa laissa tarkoitettuja hallintopäätöksiä. Selvityksen perusteella säännöstä on kuitenkin syytä tarkentaa siten, että opiskelijan arviointia koskevan hallintopäätöksen voi tehdä vain sellainen taho, jolla lain mukaan on oikeus kyseisen koulutuksen osaamisen arviointiin. Sivistysvaliokunta ehdottaa tätä koskevaa lisäystä pykälän 2 momenttiin.

18 §. Opiskelijan eronneeksi katsominen. Edellä 1. lakiehdotuksen 8 §:ssä lisättyyn huomautusvelvollisuuteen viitaten sivistysvaliokunta ehdottaa, että pykälän 4 momenttia tarkennetaan vastaavasti.

25 §. Muutoksenhaku. Edellä 1. lakiehdotuksen 24 §:n kohdalla todettuun viitaten valiokunta ehdottaa säännöksen 4 momentin selkeyttämistä siten, että aineellinen viittaus oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin erotetaan omaksi erilliseksi momentiksi (5 momentti), jolloin se selkeämmin viittaa laissa tarkoitettuihin muihin päätöksiin eikä ainoastaan kyseisessä momentissa säädettyihin poikkeuksiin.

4. lakiehdotus

24 §. Opiskeluoikeuden päättyminen. Edellä 1. lakiehdotuksen 8 §:ssä lisättyyn huomautusvelvollisuuteen viitaten sivistysvaliokunta ehdottaa, että pykälän 4 momenttia tarkennetaan vastaavasti.

5. lakiehdotus

11 §. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen mitoitusperusteet, laajuus ja suoritus aika. Saadun selvityksen mukaan säännöksestä on hallituksen esityksessä epähuomiossa ehdotettu poistettavaksi voimassa olevan pykälän 2 momentin mukainen säännös työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen laajuudesta. Koulutuksen laajuus on voimassa olevassa laissa 60 osaamispistettä.

Sivistysvaliokunta ehdottaa vastaavan säännöksen sisällyttämistä pykälän 1 momenttiin.

97 §. Opiskelijan eronneeksi katsominen. Edellä 1. lakiehdotuksen 8 §:ssä lisättyyn huomautusvelvollisuuteen viitaten sivistysvaliokunta ehdottaa, että pykälän 4 momenttia tarkennetaan vastaavasti.

6. lakiehdotus

25 i §. Opiskelijan eronneeksi katsominen. Pykälässä säännellään niitä tilanteita, joissa opiskelijan voidaan katsoa eronneeksi. Asiantuntijakuulemisessa on viitattu lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain vastaaviin säännöksiin, joihin sisältyy viittaus siihen, että oppivelvollisen eronneeksi katsomisesta säädetään myös oppivelvollisuuslain 13 §:ssä. Sivistysvaliokunta pitää perusteltuna lisätä pykälän 2 momenttiin vastaava informatiivinen säännös.

Valiokunta korjaa myös 2 momentissa olevan kirjoitusvirheen.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

25 l §. Muutoksenhaku. Sivistysvaliokunta ehdottaa pykälän otsikon muuttamista kuulumaan "Muutoksenhaku oppivelvollisille suunnattua koulutusta koskevaan päätökseen", jotta se erottuu lain 22 §:stä, jossa myös säädetään muutoksenhausta.

Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin tarkentamista siten, että sitä sovelletaan vain 7 a luvussa tarkoitetuissa asioissa annettuihin päätöksiin, koska muiden kyseisessä laissa tarkoitettujen päätösten muutoksenhausta säädetään lain 22 §:ssä.

Edellä 1. lakiehdotuksen 24 §:n kohdalla todettuun viitaten valiokunta ehdottaa säännöksen 3 momentin selkeyttämistä siten, että aineellinen viittaus oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin erotetaan omaksi erilliseksi momentiksi (4 momentti), jolloin se selkeämmin viittaa luvussa tarkoitettuihin muihin päätöksiin eikä ainoastaan kyseisessä momentissa säädettyihin poikkeuksiin.

7. lakiehdotus

Voimaantulosäännös. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan voimaantulosäännöksen 2—4 momentin säännöksiä on syytä muuttaa. Korjaustarve johtuu ensinnäkin eduskunnalle 19.11.2020 annettuun täydentävään talousarvioesitykseen sisältyvistä rahoituksen jaksoista koskevista muutoksista. Oppivelvollisuuden laajentamiseen varattua lukiokoulutukseen osoitettua lisämäärärahaa kohdennettaisiin hallituksen esitykseen verrattuna enemmän varainhoitovuodelle 2021 ja vähemmän varainhoitovuodelle 2023. Valiokunta ehdottaa tarvittavat muutokset voimaantulosäännöksen 2 ja 3 momenttiin.

Muutostarvetta aiheuttaa myös voimaantulosäännökseen sisältyvä 24 §:n 1 momenttia koskevaa painokerrointa koskeva virhe. Hallituksen esityksen mukaan 24 §:n 1 momentissa säädettyä painokerrointa sovelletaan ensimmäisen kerran myönnettäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2024. Lain 24 §:n 1 momentti koskee kuitenkin yksikköhinnan laskentaa, joka perustuu yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneisiin valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin. Näin ollen oppivelvollisuuden laajentamisen lisämäärärahojen tulee vaikuttaa tässä momentissa tarkoitettujen yksikköhintojen laskentaan vasta varainhoitovuoden 2024 rahoituksesta lähtien, jolloin käytetään vuoden 2021 toteutuneita kustannuksia. Koska oppivelvollisuuden laajentamisen määrärahat kasvavat vuosina 2021—2024 asteittain ja ovat täysimääräiset varainhoitovuonna 2024, tulee 24 §:n 1 momentin mukaista täysimääräisiin lisämäärärahoihin perustuvaa painokerrointa käyttää ensimmäisen kerran myönnettäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2027, jolloin käytetään pohjana varainhoitovuoden 2024 toteutuneita kustannuksia. Varainhoitovuosille 2021—2023 myönnettävässä rahoituksessa painokertoimen tulee pysyä nykyisellä tasollaan ja varainhoituvuosina 2024—2026 muuttua asteittain lisämäärärahojen kasvun suhteessa.

Sivistysvaliokunta ehdottaa tätä koskevia tarpeellisia muutoksia voimaantulosäännöksen 4 momenttiin.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

12. lakiehdotus.

9 §. Järjestämisvastuu. Opiskeluhuollon palvelut on ehdotettu laajennettaviksi 1 §:n soveltamisalan muutoksella. Uusia järjestämisvastuun piiriin tulevia opiskelijaryhmiä ovat oppivelvolliset, jotka opiskelevat vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitetussa koulutuksessa tai oppivelvollisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitetussa maahanmuuttajille suunnatussa vapaan sivistystyön koulutuksessa, jotka suorittavat lukio-opintoja aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti tai opiskelevat ammattitutkintokoulutuksessa.

Saadun selvityksen mukaan tämä edellyttää muutettavaksi myös 9 §:ää, jossa säädetään palveluiden järjestämisvastuusta. Sivistysvaliokunta ehdottaa näitä opiskelijaryhmiä koskevaa lisäystä pykälän 2 momenttiin. Säännöksen sanamuoto "ammattillista koulutusta" täsmentyy lain 1 §:ssä, jossa määritellään, mitkä ammatillisen koulutuksen muodot kuuluvat lain soveltamisen piiriin.

Johtolause ja lain nimike. Edellä 9 §:n kohdalla todettuun viitaten valiokunta ehdottaa vastaavia muutoksia johtolauseeseen ja lain nimikkeeseen.

29. lakiehdotus

52 a §. Sivistykselliset oikeudet sijaishuollon aikana. Saadun selvityksen mukaan oppivelvollisuuden laajeneminen toisen asteen koulutukseen on syytä ottaa huomioon myös lastensuojelulain 52 a §:ssä, jossa säädetään sivistyksellisistä oikeuksista sijaishuollon aikana. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään viittaus ehdotettuun oppivelvollisuuslakiin ja että pykälään tehdään tästä johtuvat sanonnalliset muutokset.

Johtolause ja lain nimike. Edellä 52 a §:ssä todettuun viitaten valiokunta ehdottaa lain nimikkeen ja johtolauseen muuttamista vastaavasti.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 173/2020 vp sisältyvät 3., 8.—11., 13.—28. ja 30. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 173/2020 vp sisältyvät 1., 2., 4.—7., 12. ja 29. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hylkää toimenpidealoitteen TPA 1/2020 vp ja TPA 141/2020 vp.

Eduskunta hyväksyy 22 lausumaa. (Valiokunnan lausumaehdotukset)

1.

Oppivelvollisuuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Oppivelvollisuuden tavoitteet

Oppivelvollisuuden tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys sekä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti.

Lisäksi oppivelvollisuuden tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa, kaventaa oppimiseroja ja lisätä koulutuksellista yhdenvertaisuutta, **tasa-arvoa ja lasten ja nuorten hyvinvointia**.

Oppivelvollisuuteen kuuluvan opetuksen ja koulutuksen tavoitteista säädetään erikseen.

2 §

Oppivelvollisuuden alkaminen ja päättyminen

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia.

Oppivelvollisuus alkaa perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun lukuvuoden alkaessa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta.

Jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta 2 momentissa säädettyä aikaisemmin (*pidennetty oppivelvollisuus*).

Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun tutkinnon taikka niitä vastaavan Ahvenanmaalla suoritettun tai ulkomaisen koulutuksen.

2 luku

Oppivelvollisuuden suorittaminen

3 §

Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksessa

Oppivelvollisuuden suorittamisesta perusopetuksessa säädetään perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan on osallistuttava oppivelvollisuuden alkamisvuonna perusopetuslain 26 a §:ssä tarkoitettuun esiopetukseen.

Oppivelvollinen voi osallistua myös perusopetuslain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun perusopetukseen valmistavaan opetukseen.

4 §

Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen suorittamisen jälkeen

Oppivelvollisen on perusopetuslaissa tarkoitetun perusopetuksen oppimäärän suoritettuaan suoritettava lukiolaissa (714/2018) tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ~~ja sen päätteeksi suoritettavaa ylioppilastutkintoa~~ taikka ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa tai ammattitutkintoa. **Oppivelvollinen voi suorittaa myös ylioppilastutkinnosta annetussa laissa tarkoitettua ylioppilastutkintoa.**

Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös:

1) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutuksessa (/);

2) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa;

3) kansanopistossa järjestettävässä vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 7 a luvussa tarkoitettua koulutuksessa enintään yhden vuoden ajan, mainitun lain 25 b §:n 3 momentissa tarkoitettua vaikeasti vammaisille järjestettävässä koulutuksessa kuitenkin kyseisen koulutuksen keston ajan;

4) Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010) tarkoitettua saamen kielen ja kulttuurin vähintään lukukauden pituisessa koulutuksessa, jos oppivelvollinen on saamelainen;

5) perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettua aikuisten perusopetuksessa tai vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettua koulutuksessa siten kuin jäljempänä 5 §:ssä säädetään.

Mitä tässä laissa säädetään koulutuksen järjestäjästä, sovelletaan myös opetuksen järjestäjään ja oppilaitoksen ylläpitäjään, ellei tässä laissa toisin säädetä.

Oppivelvollisen katsotaan suorittavan oppivelvollisuuttaan myös, jos hän opiskelee tässä laissa tarkoitettua koulutusta vastaavassa koulutuksessa Ahvenanmaalla tai ulkomailla.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

5 §

Oppivelvollisuuden suorittaminen eräissä tilanteissa

Oppivelvollinen, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavat opinnot mutta jolta puuttuu perusopetuksen jälkeisen koulutuksen suorittamiseksi riittävä suomen tai ruotsin kielen taito, voi suorittaa oppivelvollisuutta osallistumalla aikuisten perusopetukseen.

Oppivelvollinen, joka on suorittanut perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitetun perusopetuksen ja jolta puuttuu perusopetuksen jälkeisen koulutuksen suorittamiseksi riittävä suomen tai ruotsin kielen taito, voi suorittaa oppivelvollisuutta kansanopistossa järjestettävässä sellaisessa koulutuksessa, jossa noudatetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 20 §:n 2 momentissa tarkoitettuja aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita tai Opetushallituksen laatimaa maahanmuuttajille tarkoitettua koulutuksen opetussuunnitelmasuosituksia.

Oppivelvollinen, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää lukuvuoden päättyessä sinä kalenterivuonna, jona hän täyttää 17 vuotta, voi suorittaa oppivelvollisuutta osallistumalla aikuisten perusopetukseen tai muuhun 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen. Opiskelijaksi ottamisessa sovelletaan, mitä asianomaista koulutusta koskevissa laeissa säädetään opiskelijaksi ottamisen perusteista.

6 §

Opintojen riittävä edistyminen

Oppivelvollisuuteen kuuluvien opintojen tulee edistyä oppivelvollisen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti.

7 §

Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen

Oppivelvollisella on oikeus keskeyttää oppivelvollisuuden suorittaminen määräajaksi:

- 1) oppivelvollisuuden suorittamisen estävän pitkäaikaisen sairauden tai vamman vuoksi;
- 2) äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan ajaksi;
- 3) vähintään kuukauden kestävä tilapäisen ulkomailla oleskelun ajaksi, jos oppivelvollinen osallistuu oppivelvollisuuden suorittamista vastaavaan koulutukseen ulkomailla tai hänen muutoin voidaan katsoa suorittavan oppivelvollisuutta ulkomailla oleskelun aikana;

- 4) oppivelvollisuuden suorittamisen estävän elämäntilanteeseen liittyvän muun painavan syyn vuoksi.

Oppivelvollisella on oikeus keskeyttää oppivelvollisuuden suorittaminen toistaiseksi, jos oppivelvollisuuden suorittamisen estävä sairaus tai vamma on luonteeltaan pysyvä.

Päätös oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä tehdään hakemuksesta. Ennen päätöksen tekemistä tulee selvittää, onko oppivelvollisuuden suorittaminen 1 momentin 1 ja 4 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa mahdollista yksilöllisten valintojen, yksilöllistämisen, välttämättömien tukitoimien tai kohtuullisten mukautusten avulla.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Koulutuksen järjestäjä päättää oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä. Jos oppivelvollinen ei ole minkään koulutuksen järjestäjän opiskelija, keskeyttämisestä päättää oppivelvollisen asuinkunta. Koulutuksen järjestäjän on ilmoitettava oppivelvollisen yksilöinti- ja yhteystiedot oppivelvollisen asuinkunnalle, jos oppivelvollisuuden suorittaminen keskeytetään toistaiseksi.

8 §

Oppivelvollisuuden suorittaminen opiskeluoikeuden määräaikaisen menettämisen aikana

Jos oppivelvollinen on 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa määräaikaisesti erotettu oppilaitoksesta tai hänen opiskeluoikeutensa on pidätetty, koulutuksen järjestäjän tulee yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa laatia suunnitelma oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen tai opiskeluoikeuden pidättämisen aikana. Oppivelvollisen tulee suunnitelman mukaisesti edistää opintojaan itsenäisesti tai muissa oppimisympäristöissä kuin oppilaitoksessa tai työpaikalla.

Oppivelvollisella on oikeus saada sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa opintojen etenemisen suunnitelman mukaisesti. Oppivelvollisella on oikeus oppilas- ja opiskeluhuoltolaisissa (1287/2013) tarkoitettuihin palveluihin.

Jos oppivelvollinen ilman perusteltua syytä ei osallistu suunnitelman laadintaan tai olennaisesti laiminlyö laaditun suunnitelman noudattamisen, sovelletaan, mitä asianomaista koulutusta koskevassa laissa ja jäljempänä 13 §:ssä säädetään opiskelijan eronneeksi katsomisesta. Ennen eronneeksi katsomista koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvolliselle sekä hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen, että oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi, mikäli hän ei noudata tässä pykälässä säädettyjä velvoitteita.

3 luku

Oppivelvollisuuden suorittamisen ohjaus- ja valvontavastuu

9 §

Huoltajan valvontavastuu

Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuuden.

10 §

Hakeutumisvelvollisuus perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen

Oppivelvollisen on hakeuduttava 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen ennen perusopetuksen viimeisen vuosiluokan tai aikuisten perusopetuksen päättymistä valtakunnallisten hakumenettelyiden kautta tai muutoin.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta tai vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitettua koulutusta suorittavan oppivelvollisen on ennen koulutuksen päättymistä hakeuduttava 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuun koulutukseen. Tämän lain 4 §:n 2 momentin 4 kohdassa tai 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua koulutusta suorittavan oppivelvollisen on ennen koulutuksen päättymistä hakeuduttava 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen.

Oppivelvollisen on hakeuduttava 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen, jos hän aikoo keskeyttää opintonsa, opintojen suorittaminen päättyy ennen oppivelvollisuuden päättymistä tai oppivelvollinen muutoin on ilman 4 §:ssä tarkoitettua opiskelupaikkaa.

Hakeutumisvelvollisuus jatkuu, jos oppivelvollinen ei saa tai vastaanota opiskelupaikkaa.

11 §

Hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu

Perusopetuksen järjestäjän tehtävänä on ohjata ja valvoa, että sen oppilaana oleva oppivelvollinen täyttää 10 §:n 1 momentissa säädetyn hakeutumisvelvollisuutensa. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää vuosittain ajankohdan, johon mennessä perusopetuksen järjestäjän tulee selvittää, ovatko tässä momentissa tarkoitettut oppivelvolliset aloittaneet 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa. Perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyy 12 §:ssä säädetyn koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuun alkaessa tai viimeistään edellä tarkoitettuna ministeriön päättämänä ajankohtana.

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on ohjata ja valvoa, että sen opiskelijana oleva oppivelvollinen täyttää 10 §:n 2 momentissa säädetyn hakeutumisvelvollisuutensa. Ohjaus- ja valvontavastuu päättyy 12 §:ssä säädetyn koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuun alkaessa tai viimeistään 1 momentissa tarkoitettuna ministeriön päättämänä ajankohtana. Jos 1 momentissa tai tässä momentissa tarkoitettu koulutus päättyy muuna ajankohtana kuin kevätlukukauden päättyessä, päättyy koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu kuitenkin viimeistään kuukauden kuluttua koulutuksen päättymisestä.

Koulutuksen järjestäjä selvittää oppivelvollisen hakeutumista ja opintojen aloittamista koskevat tiedot valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitettuihin rekistereihin tallennettujen tietojen perusteella. Oppivelvollisen tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä toimittaa selvitys hakeutumisesta ja opintojen aloittamisesta, jos tiedot eivät käy ilmi edellä tarkoitetuista rekistereistä.

Jos oppivelvollinen ei ole 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun ajankohtaan mennessä aloittanut 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa, hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuussa olevan tahon on ilmoitettava oppivelvollisen yksilöinti- ja yhteystiedot oppivelvollisen asuinkunnalle sekä ilmoitettava oppivelvollisen huoltajalle ja muulle lailliselle edustajalle, ettei oppivelvollinen suorita oppivelvollisuuttaan.

Oppivelvollisella on oikeus saada riittävästi oppilaanohjausta tai opinto-ohjausta sekä muuta ohjausta 10 §:ssä säädettyjen hakeutumisvelvoitteidensa täyttämiseksi.

12 §

Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu

Lain 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu alkaa, kun oppivelvollinen on aloittanut opintonsa koulutuksen järjestäjän opiskelijana. Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyy, kun oppivelvollisen opiskeluoikeus tai oppivelvollisuus päättyy.

Jos oppivelvollisuutta suoritetaan lukiolain 36 §:n 3 momentin nojalla erityisenä tutkintona tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:n 6 momentin mukaisesti ilman tutkintokoulutukseen osallistumista, erityisen tutkinnon kokeiden toimeenpanosta huolehtiva tai näytöt vastaanottava koulutuksen järjestäjä vastaa tässä pykälässä tarkoitetusta oppivelvollisuuden suorittamisen ohjauksesta ja valvonnasta.

Koulutuksen järjestäjän on seurattava oppivelvollisen opintojen edistymistä ja ilmoitettava oppivelvollisen huoltajalle ja muulle lailliselle edustajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan opiskelusuunnitelmansa mukaisesti.

Jos oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa, koulutuksen järjestäjän on selvitettävä yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa mahdollisuudet suorittaa opintoja muussa oppimisympäristössä tai hakeutua muuhun koulutukseen. Tarvittaessa vaihtoehdot selvitetään yhteistyössä toisen koulutuksen järjestäjän kanssa. ~~Koulutuksen järjestäjän on lisäksi selvitettävä oppivelvollisen saamien koulutuksen järjestäjän tukitoimien riittävyys sekä tarvittaessa ohjattava oppivelvollinen hakeutumaan muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin.~~

Edellä 3 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa koulutuksen järjestäjän on lisäksi selvitettävä oppivelvollisen saamien koulutuksen järjestäjän tukitoimien riittävyys sekä tarvittaessa ohjattava oppivelvollinen hakeutumaan muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin. (Uusi)

13 §

Oppivelvollisen eronneeksi katsominen

Edellä 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koskevan päätöksen tekemistä koulutuksen järjestäjän on selvitettävä, onko oppivelvollinen aloittanut uudet mainitussa pykälässä tarkoitetut opinnot. Jos oppivelvollinen ei ole aloittanut uusia opintoja, koulutuksen järjestäjän on ilmoitettava oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäneen oppivelvollisen yksilöinti- ja yhteystiedot oppivelvollisen asuinkunnalle sekä ilmoitettava oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Edellä tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus on myös silloin, jos oppivelvollisen opiskeluoikeus on peruutettu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain nojalla.

Poiketen siitä, mitä muualla laissa säädetään, oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi oman ilmoituksen perusteella vain silloin, jos oppivelvollinen on aloittanut uudet 4 §:ssä tarkoitetut opinnot.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

14 §

Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu

Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu alkaa, kun oppivelvollisen asuinkunnalle on tehty tässä laissa tarkoitettu ilmoitus oppivelvollisesta. Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu päättyy, kun oppivelvollinen on aloittanut 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa.

Lisäksi oppivelvollisen asuinkunnan tulee ohjata ja valvoa oppivelvollisuuden suorittamista, ellei ohjausta ja valvontaa ole säädetty muun toimijan tehtäväksi. Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitettuna oppivelvollisen tulee ilmoittaa opintojen aloittamisesta, keskeyttämisestä ja päättymisestä ohjaus- ja valvontavastuussa olevalle asuinkunnalle.

Asuinkunnan tehtävänä on ohjata oppivelvollista hakeutumaan 4 §:ssä tarkoitettuun hänelle soveltuvaan koulutukseen ja tarvittaessa muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin. Oppivelvollisen tilanne ja tuen tarve selvitetään yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa.

15 §

Opiskelupaikan osoittaminen

Asuinkunnan tehtävänä on kahden kuukauden kuluttua ohjaus- ja valvontavastuun alkamisesta osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa, jos oppivelvollinen ei ole aloittanut 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa. Koulutuksen järjestäjän, jolle on myönnetty edellä mainitun koulutuksen järjestämislupa, tulee ottaa opiskelijaksi sille osoitettu oppivelvollinen. Jos oppivelvollisella arvioidaan olevan tarve saada vaativaa erityistä tukea, hänelle tulee osoittaa opiskelupaikka sellaisen koulutuksen järjestäjän koulutuksessa, jonka järjestämisluvassa määrätään velvollisuudesta järjestää koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille. Opiskelupaikka voidaan osoittaa myös asuinkunnan järjestämässä tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa.

Soveltuvan opiskelupaikan osoittamisessa on otettava huomioon alueen koulutustarjonta, oppivelvollisen kodin ja oppilaitoksen välinen etäisyys ja kulkuyhteydet, erityisen tuen tai vaativan erityisen tuen tarve sekä oppivelvollisen henkilökohtaiset toiveet. Opiskelupaikka tulee osoittaa oppivelvollisen perusopetuslain 10 §:ssä tarkoitettuna opetuskielen mukaisesti suomen tai ruotsin kielellä järjestettävässä koulutuksessa tai oppivelvollisen henkilökohtaisten toiveiden ja valmiuksien mukaisesti muulla kuin edellä tarkoitettulla kielellä järjestettävässä koulutuksessa.

Oppivelvollista ja hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaansa sekä koulutuksen järjestäjää, jonka opiskelijaksi oppivelvollinen ollaan osoittamassa, on kuultava ennen asian ratkaisemista. Opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös on annettava tiedoksi oppivelvolliselle ja hänen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalle sekä koulutuksen järjestäjälle.

Oppivelvollisen on aloitettava opinnot hänelle osoitetussa opiskelupaikassa viipymättä. Opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön vailla lainvoimaa olevana.

Oppivelvollisuutta voi suorittaa opetukseen osallistumatta lukiolain 36 §:n 2 momentissa tarkoitettuna erityisenä tutkintona tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:n 6 momentin mukaisesti ilman tutkintokoulutukseen osallistumista. (Uusi)

4 luku

Koulutuksen maksuttomuus

16 §

Oikeus maksuttomaan koulutukseen

Edellä 4 §:ssä tarkoitettu koulutus on 17 §:ssä tarkoitetulla tavalla maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Oikeutta maksuttomaan koulutukseen ei kuitenkaan ole, jos opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon taikka ammatillisen tutkinnon taikka niitä vastaavat ulkomaiset opinnot. Jos opiskelija suorittaa samanaikaisesti ammatillista koulutusta ja lukion oppimäärää, oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyy, kun opiskelija on suorittanut ammatillisen tutkinnon ja ylioppilastutkinnon, kuitenkin viimeistään sen kalenterivuoden lopussa, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta.

Maksuttomuutta pidennetään niiden ajanjaksojen kestoja vastaavasti, joiden aikana oppivelvollisuuden suorittaminen on ollut perusopetuksen suorittamisen jälkeen keskeytyneenä 7 §:ssä säädetyillä perusteilla tai 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen suorittaminen on ollut väliaikaisesti keskeytyneenä asianomaista koulutusta koskevassa laissa säädetyillä perusteilla. Jos oppivelvollisuuden suorittamisen keskeytyminen johtuu 7 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetusta syystä tai koulutuksen suorittamisen keskeytyminen johtuu asianomaista koulutusta koskevassa laissa tarkoitetusta muusta perustellusta syystä, maksuttomuutta pidennetään kuitenkin enintään yhden vuoden ajan.

Edellä 2 momentissa säädetyin lisäksi maksuttomuutta voidaan pidentää enintään yhden vuoden ajan, jos opiskeluajan pidentymisen syynä on:

- 1) terveydellisiin tai muihin painaviin syihin liittyvä opiskelualan vaihto;
- 2) oppimisvaikeudet;
- 3) perusopetuksen jälkeisen valmentavan tai valmistavan koulutuksen suorittaminen;
- 4) perusopetuksen oppimäärän suorittamisen viivästyminen.

Maksuttomuuden pidentämisestä päättää opiskelijan hakemuksesta se koulutuksen järjestäjä, jonka opintojen aikana opiskelija hakee maksuttomuuden pidentämistä. Jos koulutuksen järjestäjä on tehnyt oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä tai opintojen väliaikaista keskeyttämistä koskevan päätöksen, maksuttomuutta näissä opinnoissa pidennetään kuitenkin ilman hakemusta.

Tässä pykälässä ja 17 §:ssä säädettyä sovelletaan opiskelijaan, joka on tai on ollut tässä laissa tarkoitettu oppivelvollinen. Tässä pykälässä säädettyä ei kuitenkaan sovelleta myöskään opintoihin, jotka on aloitettu sen kalenterivuoden päättymisen jälkeen, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta.

17 §

Maksuttomuuden laajuus

Opetuksen edellyttämät oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet ovat opiskelijalle maksuttomia. Maksuttomia eivät kuitenkaan ole erityistä harrastuneisuutta painottavissa koulutuksissa tarvittavat opiskelijan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetut soittimet, urheiluvälineet

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

tai muut vastaavat välineet ja tarvikkeet, joita opiskelija voi käyttää myös muutoin kuin opetuksen yhteydessä.

Opintoja täydentävistä vapaaehtoisista opintoretkistä, vierailuista, tapahtumista ja muista vastaavista toiminnoista voidaan periä kohtuullisia maksuja.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua oikeutta maksuttomaan koulutukseen, mainitun pykälän 4 momentissa tarkoitettua ilman hakemusta tehtävää maksuttomuuden pidennystä, edellä 1 momentissa tarkoitettujen oppimateriaalien sekä työvälineiden, -asujen ja -aineiden maksuttomuutta sekä edellä 2 momentissa tarkoitettuja maksuja koskeva hallintolain (434/2003) 7 luvun mukainen hallintopäätös vain silloin, jos opiskelija sitä kirjallisesti tai suullisesti pyytää.

Tätä pykälää sovelletaan 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa. Maksuttomuudesta ja opintosiaalisista etuuksista säädetään lisäksi perusopetuslaissa, lukiolaissa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa ja Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa. Koulumatkojen maksuttomuudesta säädetään koulumatkatukilaissa (48/1997). Ylioppilastutkinnon kokeiden maksuttomuudesta säädetään ylioppilastutkinnosta annetun lain 20 §:ssä.

Vammaisuuden perusteella opiskelijoille järjestettävistä muista palveluista ja tukitoimista säädetään erikseen. Koulutuksen järjestäjän tulee yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa selvittää palveluiden ja tukitoimien tarve sekä ohjata oppivelvollista hakemaan tarvittavia palveluita ja tukitoimia. (Uusi)

18 §

Opetushenkilöstön kuuleminen opetuksen edellyttämien tarvikkeiden hankinnassa

Edellä 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opetushenkilöstöä ennen 17 §:n 1 momentissa tarkoitettujen oppimateriaalien sekä työvälineiden, -asujen ja -aineiden hankkimista.

19 §

Majoituskorvaus oppivelvolliselle

Oppivelvollinen on oikeutettu majoituskorvaukseen, jos:

1) matka oppivelvollisen kodista lähimpään sellaiseen lukioon tai monialaiseen ammatilliseen oppilaitokseen, jossa on mahdollisuus saada opetusta oppivelvollisen perusopetuslain 10 §:ssä tarkoitettua opetuskielen mukaisesti suomen tai ruotsin kielellä, on yli 100 kilometriä;

2) hän opiskelee sellaisessa edellä 1 kohdassa tarkoitettussa lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa, joka sijaitsee lähinnä oppivelvollisen kotia tai jonne muutoin joukkoliikennettä tai muuta soveltuvaa kulkutapaa käyttäen on nopein kulkuyhteys ja jossa on mahdollisuus saada opetusta oppivelvollisen perusopetuslain 10 §:ssä tarkoitettua opetuskielen mukaisesti suomen tai ruotsin kielellä; ja

3) hänellä ei ole mahdollisuutta asua oppilaitoksen maksuttomassa asuntolassa.

Majoituskorvausta maksetaan vuosittaisen opintojen alkamis- ja päättymispäivän väliseltä ajalta, jos opintojen suorittaminen edellyttää asumista oppilaitoksen sijaintipaikkakunnalla. Majoituskorvauksena korvataan oppivelvolliselle opintojen aikaisesta asumisesta aiheutuvat koh-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

tuulliset kuukausittaiset asumiskustannukset, enintään kuitenkin yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) 10 §:ssä säädettyt enimmäisasumismenot. Majoituskorvauksena maksetaan se osuus kohtuullisista asumiskustannuksista, jota ei korvata muun lain nojalla.

Koulutuksen järjestäjä päättää majoituskorvauksen myöntämisestä hakemuksesta.

Majoituskorvaukseen on oikeutettu myös oppivelvollinen, joka opiskelee tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa, jos:

1) matka oppivelvollisen kodista lähimpään sellaiseen oppilaitokseen, jossa on mahdollisuus saada opetusta oppivelvollisen perusopetuslain 10 §:ssä tarkoitetun opetuskielen mukaisesti suomen tai ruotsin kielellä, on yli 100 kilometriä;

2) hän opiskelee sellaisessa edellä 1 kohdassa tarkoitetussa oppilaitoksessa, joka sijaitsee lähinnä oppivelvollisen kotia tai jonne muutoin joukkoliikennettä tai muuta soveltuvaa kulkutapaa käyttäen on nopein kulkuyhteys ja jossa on mahdollisuus saada valmentavan koulutuksen opetusta oppivelvollisen perusopetuslain 10 §:ssä tarkoitetun opetuskielen mukaisesti suomen tai ruotsin kielellä; ja

3) hänellä ei ole mahdollisuutta asua oppilaitoksen maksuttomassa asuntolassa.

20 §

Majoituskorvauksen myöntämisen erityistilanteet

Poiketen siitä, mitä 19 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetään, majoituskorvaus myönnetään myös saamelaiden kotiseutualueella asuvalle saamelaiselle, joka opiskelee Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa, jos matka oppivelvollisen kodista kyseiseen oppilaitokseen on yli 100 kilometriä.

Poiketen siitä, mitä 19 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetään, oppivelvollisella on oikeus majoituskorvaukseen, jos hän ei voi terveydentilaansa tai erityisen tuen tarpeeseen liittyvistä syistä ottaa vastaan opiskelupaikkaa mainitussa kohdassa tarkoitetussa oppilaitoksessa tai häntä ei ole otettu opiskelijaksi edellä tarkoitettuun oppilaitokseen, ja hän opiskelee mainitussa kohdassa säädetyllä tavalla lähimmässä hänelle soveltuvassa oppilaitoksessa.

21 §

Matkakorvaus oppivelvolliselle

Oppivelvollinen on oikeutettu matkakorvaukseen, jos hän saa majoituskorvausta. Matkakorvaukseen on oikeutettu myös maksuttomassa asuntolassa asuva oppivelvollinen, jos hän täyttää 19 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa, 19 §:n 4 momentin 1 ja 2 kohdassa tai 20 §:ssä säädetty edellytykset majoituskorvauksen myöntämiseksi, mutta hänellä ei ole oikeutta asua asuntolassa viikonloppuisin.

Matkakorvauksena korvataan oppivelvollisen kodin ja opiskeluaikaisen asunnon välisistä matkoista aiheutuvat kustannukset viikonloppujen ja lomien yhteydessä. Matkakorvaus maksetaan halvimman käytettävissä olevan matkustustavan mukaan. Jos matkoihin ei ole mahdollisuutta käyttää joukkoliikennettä, sovelletaan matkakustannusten määrittämisessä, mitä koulumatkatukilaisissa säädetään oman matkustustavan matkakustannuksista. Matkakorvausta ei myönnetä, jos oppivelvollinen saa tukea vastaavista matkoista aiheutuviin kustannuksiin muun lain nojalla.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Koulutuksen järjestäjä päättää matkakorvauksen myöntämisestä hakemuksesta.

5 luku

Erinäiset säännökset

22 §

Oppivelvollisen valvonnan laiminlyönti

Huoltaja, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö 9 §:ssä säädetyn velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden suorittamista, on tuomittava *oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä* sakkoon.

23 §

Tietojensaanti

Lain 11 ja 12 §:ssä tarkoitetulla oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuussa olevalla koulutuksen järjestäjällä ja 14 §:ssä tarkoitetulla kunnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tässä laissa säädettyjen tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppivelvollisen hakeutumisesta, opiskelupaikan saamisesta ja opiskelupaikan vastaanottamisesta sekä opintojen aloittamisesta ja keskeyttämisestä sekä oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä toiselta koulutuksen järjestäjältä tai kunnalta.

Koulutuksen järjestäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tässä laissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen liittyvien tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskelijan oppivelvollisuudesta ja aiemmista opinnoista sekä niiden keskeyttämisestä toiselta koulutuksen järjestäjältä tai ohjaus- ja valvontavastuussa olevalta kunnalta.

Oppivelvollisen siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot on annettava myös uuden koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Sen lisäksi, mitä 3 momentissa säädetään, rehtorilla ja oppivelvollisen opetukseen osallistuvalla opettajalla on 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa oikeus salassapitosäännösten estämättä saada oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot opiskelijahuoltotyöhön osallistuvilta.

24 §

Muutoksenhaku

Pidennettyä oppivelvollisuutta, 7 §:ssä tarkoitettua oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä tai 15 §:ssä tarkoitettua opiskelupaikan osoittamista koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Koulutuksen järjes-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

täjä ei saa vaatia oikaisua 15 §:ssä tarkoitettuun päätökseen. Muutoin oikaisuvaatimusmenettelyssä sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Edellä tarkoitettu valitus on käsiteltävä kiireellisenä. Aluehallintoviraston opiskelupaikan osoittamista koskevassa asiassa oikaisuvaatimuksen perusteella antama päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, ellei hallinto-oikeus toisin määrää. Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu **pidennettyä oppivelvollisuutta tai 7 §:ssä** tarkoitettua **oppivelvollisuuden suorittamisen keskeytymistä** koskeva valitus, ei saa hakea muutosta valittamalla. ~~Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.~~

Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. (Uusi)

6 luku

Voimaantulo

25 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Sen 10 §:n 1 momentti ja 11 §:n 1, 3 ja 5 momentti tulevat kuitenkin voimaan jo 1 päivänä tammikuuta 2021. Lain 4 §:n 2 momentin 1 kohta tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2022.

Tätä lakia ei sovelleta henkilöön, jonka perusopetuslaissa tarkoitettu oppivelvollisuus on päätynyt ennen 1 päivää tammikuuta 2021.

26 §

Perusopetuksen jälkeisiä valmistavia koulutuksia koskevat siirtymäsäännökset

Oppivelvollisuutta voi suorittaa 31 päivään heinäkuuta 2022 myös perusopetuslaissa tarkoitettussa perusopetuksen lisäopetuksessa, lukiolaissa tarkoitettussa lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Mitä tässä laissa säädetään 4 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettusta tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta, sen opiskelijasta ja koulutuksen järjestäjästä, sovelletaan myös mainittuihin koulutuksiin.

Poiketen siitä, mitä 15 §:n 1 momentissa säädetään opiskelupaikan osoittamisesta tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen, 31 päivään heinäkuuta 2022 oppivelvolliselle osoitetaan opiskelupaikka ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa taikka asuinkunnan järjestämässä perusopetuksen lisäopetuksessa.

2.

Laki

tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun perusopetuksen jälkeiseen tutkintotavoitteiseen koulutukseen ohjaavasta ja valmistavasta koulutuksesta (*tutkintokoulutukseen valmentava koulutus*).

2 §

Koulutuksen tavoitteet

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus antaa opiskelijalle valmiuksia hakeutua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen tutkintokoulutukseen, ohjaa jatko-opinto- ja työelämäsuunnitelman laadintaan sekä vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto taikka ammatillinen tutkinto.

2 luku

Koulutuksen järjestäminen

3 §

Koulutuksen järjestäjät

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäminen edellyttää järjestämislupaa. Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä järjestää myös valtion oppilaitoksessa. Koulutuksen järjestämiseen valtion oppilaitoksessa sovelletaan tällöin, mitä 4—6 §:ssä säädetään.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Kunta voi kuitenkin järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta ilman järjestämislupaa. Koulutuksen on tällöin täytettävä 4 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset.

Koulutuksen järjestäminen vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille edellyttää, että järjestämisluvassa on määrätty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 27 §:n 2 momentissa tarkoitetusta järjestäjän velvollisuudesta järjestää koulutusta tällaisille opiskelijoille.

4 §

Järjestämisluvan myöntäminen

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupa voidaan myöntää hakemuksesta lukiolaissa (714/2018) tarkoitetulle lukiokoulutuksen järjestäjälle, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetulle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle sekä rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle, jolle on myönnetty perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitettu perusopetuksen järjestämislupa ~~sekä perusopetuslain 8 §:ssä tarkoitetulle valtion oppilaitokselle~~. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää koulutusta koulutustarpeen mukaisesti järjestämisluvassa määrättyä toiminta-alueella. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnallinen tai alueellinen koulutustarve ja koulutustarjonta ja että hakijalla on toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen.

Järjestämisluvan myöntää opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön on lupien myöntämistä koskevan päätöksenteon yhteydessä varmistettava tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen riittävä valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää järjestämisluvan hakemiseen liittyvistä menettelyistä, hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä sekä järjestämisluvan myöntämisen tarkemmista edellytyksistä.

5 §

Järjestämisluvassa määrättävät asiat

Järjestämisluvassa määrätään, minkä koulutusmuodon yhteyteen valmentavan koulutuksen järjestämislupa myönnetään, jos koulutuksen järjestäjällä on useita 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua opetuksen tai koulutuksen järjestämislupia.

Järjestämisluvassa voidaan määrätä tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijamäärästä tai opiskelijavuosien määrästä.

Järjestäessään tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta koulutuksen järjestäjän on noudatettava, mitä koulutuksen järjestäjän perusopetuksen, lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa on määrätty opetuskielestä ja toiminta-alueesta, ellei tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisluvassa toisin määrätä.

6 §

Järjestämisluvan muuttaminen ja peruuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää hakemuksesta järjestämisluvan muuttamisesta ja peruuttamisesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ilman hakemusta muuttaa järjestämislupaa tai peruuttaa sen, jos:

- 1) koulutuksen järjestäminen merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista;
- 2) koulutusta ei enää järjestetä;
- 3) järjestetty koulutus tai koulutuksen järjestäjän toimintaedellytykset eivät enää täytä 4 §:ssä säädettyjä edellytyksiä; tai
- 4) koulutusta järjestetään muuten olennaisesti vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee varata koulutuksen järjestäjälle mahdollisuus 2 momentissa tarkoitettujen puutteiden korjaamiseen kohtuullisessa ajassa ennen järjestämisluvan muuttamista tai peruuttamista. Opetus- ja kulttuuriministeriön on järjestämisluvan peruuttamista koskevan päätöksenteon yhteydessä huolehdittava siitä, ettei valmentavan koulutuksen riittävä saataavuus vaarannu.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu järjestämislupaa koskeva päätös on maksuton.

7 §

Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen

Koulutuksen järjestäjän tulee koulutuksen toteuttamisessa olla yhteistyössä perusopetuksen, lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä koulutuksen järjestämiseksi tarpeellisten nuorisotyötä tekevien julkisten tahojen ja yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden kanssa sekä työ- ja elinkeinoelämän kanssa.

Koulutuksen järjestäjä voi täydentää järjestämäänsä koulutusta hankkimalla tässä laissa tarkoitettua koulutusta kunnalta, perusopetuslain 7 tai 8 §:ssä tarkoitettulta perusopetuksen järjestäjältä taikka ammatillisen koulutuksen tai lukiokoulutuksen järjestäjältä, muulta julkiselta taholta taikka muulta yksityiseltä yhteisöltä tai säätiöltä. **Koulutuksen osan osaamisen arviointi voidaan kuitenkin hankkia vain sellaiselta opetuksen tai koulutuksen järjestäjältä, jolla lain mukaan on oikeus kyseisen koulutuksen osaamisen arviointiin.**

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkima koulutus järjestetään tämän lain mukaisesti.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

3 luku

Hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen

8 §

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijaksi voidaan ottaa hakija, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Perustellusta syystä opiskelijaksi voidaan ottaa myös hakija, joka ei ole suorittanut edellä tarkoitettua oppimäärää, jos koulutuksen järjestäjä katsoo hakijalla muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen.

Opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on lisäksi, että hakija ei ole suorittanut perusopetuksen jälkeistä tutkintoa taikka valmentavaa tai valmistavaa koulutusta. Hakija voidaan kuitenkin ottaa opiskelijaksi tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen, vaikka hän on suorittanut edellä tarkoitettua tutkinnon tai koulutuksen, jos tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen osallistuminen on jatko-opintovalmiuksien hankkimiseksi erityisestä syystä perusteltua tai kyseessä on oppivelvollisuuslain (/) 15 §:ssä tarkoitettu osoitettu oppivelvollinen.

9 §

Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Henkilöllä on oikeus vapaasti hakeutua suorittamaan tässä laissa tarkoitettua koulutusta.

Opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisessa käytettävistä valintaperusteista sekä pääsy- ja soveltuvuuskokeista.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijavalinnassa voidaan käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Koulutuksen järjestäjä päättää jatkuvasta hausta ja siihen liittyvistä hakuajoista ja -menettelyistä täytettäessä sellaisia opiskelupaikkoja, joita ei täytetä valtakunnallisin hakumenettelyin.

10 §

Päätös opiskelijaksi ottamisesta

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisesta.

Jos opiskelijaksi ottamisessa käytetään 9 §:n 3 momentissa tarkoitettuja valtakunnallisia hakumenettelyitä, valitsematta jättämisestä voidaan ilmoittaa hakijalle poiketen siitä, mitä hallintolain (434/2003) 7 luvussa säädetään hallintopäätöksen antamisesta. Valitsematta jättämisestä tulee kuitenkin ilmoittaa hakijalle kirjallisesti. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijaksi ottamista koskeva hallintolain 7 luvun mukainen hallintopäätös, jos hakija kirjallisesti tai suullisesti pyytää päätöksen antamista 30 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut ilmoituksen opiskelijavalinnan tuloksesta.

4 luku

Koulutuksen sisältö ja suorittaminen

11 §

Koulutuksen laajuus ja muodostuminen

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen laajuus on 38 viikkoa.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen suoritus aika on enintään yksi vuosi. Koulutuksen järjestäjä voi myöntää opiskelijalle sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi lisää aikaa opintojen loppuun saattamiseen.

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus muodostuu koulutuksen osista.

12 §

Koulutuksen perusteet

Opetushallitus määrää koulutuksen perusteet tutkintokoulutukseen valmentavalle koulutukselle. Koulutuksen perusteissa määrätään koulutuksen osien tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja arvioinnista sekä henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan merkittävistä tiedoista.

Koulutuksen perusteet tulee laatia siten, että opiskelijalla on valmentavan koulutuksen aikana mahdollisuus suorittaa lukion oppimäärään kuuluvia opintoja ja ammatillisten perustutkintojen osia ja osien osa-alueita, korottaa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoja ja vahvistaa suomen tai ruotsin kielen taitoaan.

Koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteiden mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia suunnitelma koulutuksen toteuttamisesta. Suunnitelmassa päätetään opetuksen, ohjauksen ja erityisen tuen toteuttamisesta, opiskelijoille tarjottavista koulutuksen osista sekä opetuksen tarkemmista tavoitteista ja sisällöistä.

13 §

Opiskelijan yksilölliset valinnat

Opiskelija suorittaa koulutuksen perusteiden mukaisista koulutuksen osista henkilökohtaisten tavoitteidensa ja osaamistarpeidensa mukaisen kokonaisuuden.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijalla on mahdollisuus yksilöllisiin valintoihin. Koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa koulutuksen perusteiden mukaisia osia tarvittaessa yhteistyössä 7 §:ssä tarkoitettujen tahojen kanssa.

Koulutus tulee järjestää siten, että opiskelija voi hakeutua tutkintotavoitteiseen koulutukseen kesken valmentavan koulutuksen, jos hän on saavuttanut riittävät valmiudet tutkintotavoitteiseen koulutukseen siirtymiseksi.

14 §

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Koulutuksen järjestäjä laatii koulutuksen aloittavalle opiskelijalle henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, johon kirjataan opintojen yksilöllinen rakentuminen ja eteneminen sekä jatko-opintosuunnitelma. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan opiskelijan opetusta, ohjausta ja tukea koskevat tiedot. Suunnitelmaa päivitetään tarvittaessa opintojen edetessä.

Koulutuksen järjestäjä laatii henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa. Suunnitelman laadintaan ja päivittämiseen osallistuu koulutuksen järjestäjän nimeämä opettaja tai opinto-ohjaaja sekä tarvittaessa muu koulutuksen järjestäjän edustaja. Opiskelijan huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla tulee olla mahdollisuus osallistua suunnitelman laadintaan ja päivittämiseen.

Poiketen siitä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ammatillisen koulutuksen järjestäjä laatii opiskelijalle henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman noudattaen, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinnasta.

15 §

Palaute osaamisen kehittymisestä ja osaamisen arviointi

Opiskelijalla on oikeus saada palautetta osaamisensa kehittymisestä koulutuksen aikana. Opiskelijalle annettavalla palautteella ohjataan ja kannustetaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä kehitetään edellytyksiä itsearviointiin. Palautetta antavat opetuksesta vastaavat opettajat ja muut opiskelijan opetukseen, ohjaukseen ja tukeen osallistuvat koulutuksen järjestäjän edustajat.

Osaamisen arvioinnilla annetaan tietoa opiskelijan osaamisesta ja varmistetaan koulutuksen perusteiden mukaisten tavoitteiden saavuttaminen. Arvioinnin toteuttaa ja arvioinnista päättää opettaja. Koulutuksen osat arvioidaan arvosanalla hyväksytty tai hylätty. Koulutuksen järjestäjän tulee järjestää mahdollisuus osaamisen osoittamisen uusimiseen, jos opiskelijan osaamisen arviointi on hylätty.

Arvioinnin tarkistamiseen ja oikaisuun sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 55 ja 116 §:ssä valmentavasta koulutuksesta säädetään.

Poiketen siitä, mitä 2—4 momentissa säädetään, valmentavan koulutuksen aikana suoritettavien perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opintojen arviointiin sovelletaan, mitä asianomaista koulutusmuotoa koskevassa laissa säädetään.

16 §

Todistukset

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetuista koulutuksen osista, kun opiskelija päättää tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen suorittamisen. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa todistus suoritetuista koulutuksen osista opiskelijan pyynnöstä myös muulloin.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijan pyynnöstä todistus suoritetuista opinnoista, jos opiskelija eroaa tai keskeyttää koulutuksen suorittamisen.

Opetushallitus määrää todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Valmentavan koulutuksen aikana suoritettavien perusopetuksen, lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen opinnoista annettaviin todistuksiin sovelletaan, mitä kyseistä koulutusmuotoa koskevassa laissa säädetään.

5 luku

Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet

17 §

Opiskeluoikeus

Opiskelijan opiskeluoikeus alkaa koulutuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana.

Opiskelijan opiskeluoikeus päättyy, kun hän on suorittanut tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tai kun hänet on 18 §:ssä säädetyn mukaisesti katsottu eronneeksi.

Opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa siksi ajaksi, jonka hän on suorittamassa asevelvollisuuslain (1438/2007), siviilipalveluslain (1446/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskeluoikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun oppivelvolliseen. Oppivelvollisuuden suorittamisen määräaikaisesta keskeyttämisestä säädetään oppivelvollisuuslain 7 §:ssä.

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta.

18 §

Opiskelijan eronneeksi katsominen

Opiskelija katsotaan eronneeksi, jos on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua 14 §:ssä tarkoitetun suunnitelman mukaiseen opetukseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä. Opiskelija, joka ei ole suorittanut opintojaan 11 §:n 2 momentissa säädettyssä suoritusajassa, katsotaan eronneeksi.

Jos opiskelija itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan, hänen opiskeluoikeutensa päättyy siitä päivästä, jona ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle, tai opiskelijan ilmoittamana myöhempänä ajankohtana.

Koulutuksen järjestäjä antaa päätöksen opiskelijan eronneeksi katsomisesta.

Oppivelvollinen katsotaan eronneeksi 1 momentissa tarkoitettulla tavalla viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut opetukseen. Ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvolliselle sekä hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen, että oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi, mikä-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

li hän ei osallistu opetukseen. Oppivelvollisen eronneeksi katsomisessa noudatettavista menettelyistä säädetään lisäksi oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

19 §

Oikeus saada opetusta ja ohjausta

Opiskelijalla on oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa koulutuksen perusteiden mukaisten tavoitteiden saavuttamisen. Opiskelijalla on oikeus saada opetusta ja ohjausta keskimäärin 22 tuntia viikkoa kohti.

Opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista koulutuksen suorittamiseen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää opinto-ohjausta.

20 §

Opiskelijan velvollisuudet

Opiskelijalla on velvollisuus osallistua henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa mukaisesti opetukseen, jollei hänen poissaololleen ole perusteltua syytä. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijan poissaoloa koskevista menettelyistä.

Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäydyttävä asiallisesti.

Velvollisuudesta korvata aiheutettu vahinko säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa opiskelijan aiheuttamista vahingoista tämän huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

21 §

Oikeus erityiseen tukeen

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea koulutuksen perusteiden mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Erityisen tuen antamisen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa koulutuksen perusteiden mukaisen osaamisen.

Opiskelijan suorittaessa lukiolaissa tarkoitettuun lukion oppimäärään kuuluvia opintoja sovelletaan, mitä lukiolaissa säädetään opiskelijan oikeudesta oppimisen tukeen. Opiskelijan suorittaessa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuja tutkinnon osia sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään osaamisen arvioinnin mukauttamisesta.

Opiskelijan oikeuteen vaativaan erityiseen tukeen sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään.

22 §

Erityisestä tuesta päättäminen

Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan erityisen tuen tarve opiskelijan aloittaessa opiskelun ja opintojen aikana tuen tarpeen ilmetessä. Jos perusopetuksesta siirtyvälle oppivelvolliselle on tehty perusopetuslain 17 §:n mukainen päätös erityisestä tuesta, on koulutuksen järjestäjän selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta.

Koulutuksen järjestäjä antaa päätöksen opiskelijalle annettavasta erityisestä tuesta. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai muuta laillista edustajaa tulee kuulla ennen päätöksen tekemistä.

Koulutuksen järjestäjän tulee kirjata henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan opiskelijalle tarjottavan erityisen tuen ja ohjauksen sisältö.

23 §

Erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaaliset etuudet

Jos valmentavaa koulutusta järjestää perusopetuksen järjestäjä, opiskelijalla on oikeus perusopetuslain 31 §:n 1 momentissa säädettyihin vammaisen ja muun erityistä tukea saavan oppilaan opintososiaalsiin etuuksiin.

Jos valmentavaa koulutusta järjestää ammatillisen koulutuksen järjestäjä, opiskelijalla on oikeus ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 101 §:ssä säädettyihin erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaalsiin etuuksiin.

Vammaisuuden perusteella opiskelijoille järjestettävistä muista palveluista ja tukitoimista säädetään erikseen.

24 §

Opetuksen maksuttomuus

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen kuuluva opetus ja ohjaus ovat opiskelijalle maksuttomia. Opiskelijoiden valintaan liittyvät valinta- tai soveltuvuuskokeet ovat hakijalle maksuttomia.

Koulutukseen osallistuvalla opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan sellaisina päivinä, joina opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalla on lisäksi oikeus myös muuhun maksuttomaan päivittäiseen ruokailuun koulutuksessa, joka järjestämisluvan mukaisesti järjestetään sisäoppilaitosmuotoisesti. Asuntolassa asumiseen sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään.

Oppivelvollisen opiskelijan oikeudesta maksuttomaan koulutukseen säädetään lisäksi oppivelvollisuuslain 4 luvussa.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

6 luku

Erinäiset säännökset

25 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista, jos päätös koskee:

- 1) 10 §:ssä tarkoitettua opiskelijaksi ottamista;
- 2) 11 §:ssä tarkoitettua lisäajan myöntämistä opintojen loppuun saattamiseksi;
- 3) 17 §:ssä tarkoitettua opiskelijan oikeutta väliaikaisesti keskeyttää opintonsa;
- 4) 18 §:ssä tarkoitettua opiskelijan katsomista eronneeksi;
- 5) 21 §:ssä tarkoitettua opiskelijan oikeutta erityiseen tukeen.

Muutoin oikaisuvaatimusmenettelyssä sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään.

Haettaessa muutosta 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja etuuksia koskevaan päätökseen sovelletaan, mitä perusopetuslaissa säädetään. Haettaessa muutosta 23 §:n 2 momentissa tarkoitettuja etuuksia koskevaan päätökseen sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Edellä tarkoitettu valitus on käsiteltävä kiireellisenä. Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 1 momentissa tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ei saa hakea muutosta valittamalla. ~~Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.~~

Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. (Uusi)

26 §

Perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain soveltaminen

Koulutuksen järjestämisessä sovelletaan, mitä asianomaisen järjestäjän osalta perusopetuslaissa, lukiolaissa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään opetuksen julkisuudesta, kokeilusta, erityisopetuksen tai erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä, oppilas- ja opiskeluhuollosta, henkilöstöstä, yhteistyöstä opiskelijoiden huoltajien kanssa, oppilas- tai opiskelijakunnasta, koulutuksen arvioinnista sekä tietojensaannista ja henkilötietojen salassapidosta ja käsittelystä, jollei laissa toisin säädetä. Lisäksi sovelletaan, mitä asianomaisen koulutuksen järjestäjän osalta kurinpidosta ja siihen liittyvistä menettelyistä säädetään perusopetuslain 36 ja 36 a—36 g §:ssä lukuun ottamatta jälki-istuntoa koskevaa sääntelyä, lukiolain 40—48 §:ssä ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80, 85—93 ja 115 §:ssä sekä mitä kurinpitotoimien muutoksenhausta säädetään mainituissa laeissa. Jos kunta järjestää koulutusta ilman järjestämislupaa, sovelletaan tässä momentissa tarkoitettuna osalta, mitä mainituista asioista perusopetuslaissa säädetään.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Jos opiskelija suorittaa ammatillisen tutkinnon osaa, sovelletaan lisäksi, mitä säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 40 §:ssä opiskelijaksi ottamisen esteistä, mainitun lain 9 luvussa opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja huumausainetestauksesta sekä mainitun lain 12 luvussa edellä mainittuihin asioihin liittyvästä muutoksenhausta.

7 luku

Voimaantulo

27 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Tässä laissa tarkoitettua koulutusta saa järjestää 1 päivästä elokuuta 2022.

Opetushallituksen tulee määrätä 12 §:ssä tarkoitetut koulutuksen perusteet siten, että koulutuksen järjestäjät voivat ottaa ne käyttöön 1 päivänä elokuuta 2022.

28 §

Koulutuksen järjestämistä koskevat siirtymäsäännökset

Jos järjestäjälle on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla myönnetty perusopetuslain 7 tai 8 §:ssä tarkoitettu perusopetuksen lisäopetuksen järjestämislupa, järjestäjä saa tämän järjestämisluvan perusteella järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta 31 päivään heinäkuuta 2025.

Jos järjestäjä on järjestänyt tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla lukiolaissa tarkoitettua lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta mutta sillä ei ole 1 päivänä elokuuta 2022 tässä laissa tarkoitetun koulutuksen järjestämislupaa, se saa järjestää lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta 31 päivään heinäkuuta 2023 tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten ja niiden nojalla annettujen määräysten mukaisesti. Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan voi ottaa uusia opiskelijoita edellä tarkoitettuun koulutukseen 31 päivän heinäkuuta 2022 jälkeen.

Jos järjestäjälle on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla myönnetty ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupa, koulutuksen järjestäjä saa mainitun järjestämisluvan perusteella järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta.

29 §

Opiskelijaa koskevat siirtymäsäännökset

Jos opiskelija on ennen 1 päivää elokuuta 2022 aloittanut opinnot perusopetuslaissa tarkoitetussa lisäopetuksessa, lukiolaissa tarkoitetussa lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetussa ammatilliseen koulutukseen val-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

mentavassa koulutuksessa, opiskelija siirtyy mainittuna ajankohtana suorittamaan tässä laissa tarkoitettua tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Tässä pykälässä säädettyä ei kuitenkaan sovelleta 28 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa.

Opetushallitus voi määrätä siirtymiseen liittyvistä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteista ja menettelyistä.

3.

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan perusopetuslain (628/1998) 11 §:n 3 momentti, 25, 28 a ja 28 b §, 40 §:n 4 momentti, 42 §:n 5 kohta ja 45 §,
sellaisina kuin niistä ovat 28 a ja 28 b § laissa 1263/2013, 40 §:n 4 momentti laissa 533/2017 ja 42 §:n 5 kohta laissa 959/2015,
muutetaan 1 §:n 1—3 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 9 §:n 2 momentti, 11 §:n 4 momentti, 7 luvun otsikko, 26 §:n otsikko, 1 ja 2 momentti, 26 a §:n 2 momentti, 32 §:n 1 momentti, 33 §:n 1 momentti, 42 §:n 6 kohta ja 46 §:n otsikko, 1, 3 ja 8 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti laissa 1136/2003, 1 §:n 2 momentti ja 32 §:n 1 momentti laissa 542/2018, 1 §:n 3 momentti ja 46 §:n otsikko, 1, 3 ja 8 momentti laissa 1507/2016, 4 §:n 1 momentti ja 33 §:n 1 momentti laissa 1288/1999, 5 §:n 1 momentti laissa 1707/2009, 26 §:n 1 ja 2 momentti laissa 477/2003, 26 a §:n 2 momentti laissa 1040/2014 ja 42 §:n 6 kohta laissa 959/2015, sekä
lisätään lakiin uusi 11 a § ja 42 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 959/2015, uusi 7 kohta seuraavasti:

1 §

Soveltaisala

Tässä laissa säädetään perusopetuksesta. Oppivelvollisuudesta säädetään oppivelvollisuuslaissa (/).

Lisäksi laissa säädetään pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta, maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta sekä aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Jos tämän lain mukaista esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettussa päiväkodissa tai per-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

hepäiväkodissa, esiopetukseen sovelletaan lisäksi, jollei tässä laissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä, mitä varhaiskasvatuslaissa tai sen nojalla asetuksella säädetään.

Aikuisille annettavasta perusopetuksesta säädetään 46 §:ssä.

4 §

Velvollisuus järjestää perusopetusta ja esiopetusta

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville 26 §:n 1 momentissa tarkoitetuille oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Lisäksi kunta on velvollinen järjestämään oppivelvollisuuden alkamisvuonna esiopetusta oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ja niille lapsille, jotka tämän lain 27 §:n nojalla aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin. Kunnan velvollisuus järjestää perusopetusta lakkaa oppilaan päättäessä perusopetuksen suorittamisen siten kuin 26 §:n 1 momentissa säädetään. Kunta voi järjestää tässä laissa tarkoitettut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa taikka hankkia ne 7 tai 8 §:ssä tarkoitettulta perusopetuksen järjestäjältä. Kunta voi hankkia esiopetuspalvelut myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

5 §

Muu opetus ja toiminta

Kunta voi järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta ja kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen 7.—9. vuosiluokan yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa. Kunta päättää perusopetuksen järjestämisestä muille kuin oppivelvollisille.

9 §

Opetuksen laajuus

Esiopetus kestää yhden vuoden. Esiopetus voi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa sekä asianomaisen ministeriön luvalla jäljempänä 10 §:n 4 momentissa tarkoitettussa vieraskielisessä opetuksessa kestää kaksi vuotta.

11 §

Opetuksen sisältö

Sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, esiopetukseen ja perusopetukseen valmistavaan opetukseen sovelletaan, mitä 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään.

11 a §

Oikeus saada oppilaanohjausta

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista oppilaanohjausta.

Sellaisella perusopetuksen oppimäärää suorittavalla oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada opetussuunnitelman mukaisen oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista oppilaanohjausta (*tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus*).

Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan 8. ja 9. vuosiluokalla.

7 luku

Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet

26 §

Perusopetuksen suorittaminen

Oppivelvollisen on osallistuttava tämän lain mukaisesti järjestettyyn perusopetukseen tai saatava muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Perusopetuksen suorittaminen alkaa oppivelvollisuuslain 2 §:n 2 momentissa säädettyä ajankohtana, jollei lapselle ole tehty tämän lain 27 §:n nojalla päätöstä opetuksen poikkeavasta aloittamisajankohdasta. Perusopetuksen suorittaminen päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai viimeistään sen lukuvuoden koulutyön päättyessä sinä kalenterivuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta.

Opetuksen järjestäjän tulee seurata perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

26 a §

Esiopetukseen osallistuminen

— — — — —
Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen velvollisuudesta osallistua esiopetukseen säädetään oppivelvollisuuslain 3 §:n 2 momentissa. Lisäksi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta.
— — — — —

32 §

Koulumatkat

Jos perusopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Jos esiopetusta saavan oppilaan matka kotoa esiopetukseen tai varhaiskasvatuslaissa tarkoitettu varhaiskasvatuksesta esiopetukseen on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on vastaavasti oikeus maksuttomaan kuljetukseen kotoa suoraan esiopetukseen tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin tai varhaiskasvatukseen. Perusopetusta tai esiopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus.
— — — — —

33 §

Majoitus

Jos perusopetusta tai oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan esiopetusta saavan oppilaan koulumatkaa ei voida järjestää edellä 32 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla, on oppilaalla oikeus maksuttomaan majoitukseen ja täysihoidon.
— — — — —

42 §

Oikaisuvaatimus

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä, jos päätös koskee:

- — — — —
6) 27 §:ssä säädettyä perusopetuksen poikkeavaa aloittamisajankohtaa;
7) 46 §:n 8 momentissa tarkoitettua opiskelijan eronneeksi katsomista.

46 §

Aikuisten perusopetus

Tässä pykälässä säädettyyn perusopetukseen voi osallistua sen jälkeen, kun 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu perusopetuksen suorittaminen päättyy. Aikuisten perusopetukseen sovelletaan, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10, 12—15, 18—22 ja 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38 ja 40—44 §:ssä säädetään. Opetus, oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet ovat opiskelijalle maksuttomia. Opetuksessa, joka on kunnan tai kuntayhtymän päätöksen taikka 7 §:ssä tarkoitettuun lupaan sisältyvän määräyksen perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on oikeus maksuttomaan asumiseen sekä riittävään päivittäiseen maksuttomaan ruokailuun. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa opetuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalle voidaan 36 §:n 1 momentissa säädettyillä perusteilla antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi. Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi. Oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisten erottamisen aikana säädetään oppivelvollisuuslain 8 §:ssä. Opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäntietoa.

Aikuisten perusopetus koostuu opiskelijan osaamistarpeen mukaan alku- ja päättövaiheen tai ainoastaan päättövaiheen opetuksesta. Opiskelijan osaamistarpeen mukaan alkuvaihe voi sisältää lisäksi erityisen lukutaitovaiheen. Edellä 5 §:ssä tarkoitettua perusopetukseen valmistavaa opetusta ei järjestetä opiskelijalle, jonka 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu velvollisuus suorittaa perusopetusta on päättynyt. Opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suoritettavat opinnot tai muutoin hankittu osaaminen tulee tunnistaa ja tunnustaa. Opiskelijan lähtötaso on määriteltävä ja opetuksen järjestäjän ja opiskelijan on yhdessä laadittava opiskelijalle henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään opintojen aloitusvaihe, suoritettavat kurssit ja muut opiskelun keskeiset sisällöt, opiskeluaika, opintojen suorittamistavat sekä muut tavoitteiden saavuttamisen kannalta merkittävät asiat, joista määrätään tarkemmin opetussuunnitelman perusteissa. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä otetaan huomioon opiskelijalle aiemmin tehty henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen toteutuminen. Lähtötason määrittely tehdään tarvittaessa yhteistyössä muiden viranomaisien kanssa. Suunnitelman toteuttamista seurataan, ja se päivitetään tarvittaessa.

Lukutaitovaiheen sekä alku- ja päättövaiheen kattava oppimäärä on laajuudeltaan yhteensä enintään nelivuotinen. Päätoimisesti opiskellen opinnot tulee suorittaa kuitenkin enintään viidessä vuodessa. Opiskelija voidaan katsoa eronneeksi, jos hän pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta ja jos on ilmeistä, että opiskelija ei suorita opintojaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän on tehtävä asiassa päätös, jossa opiskelija katsotaan eronneeksi. Opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle, tai opiskelijan ilmoittamana myöhempänä ajankohtana. Oppivelvollisen opiskeluoikeuden menettämisessä ja eronneeksi katsomisessa noudatettavista menettelyistä säädetään lisäksi oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 28 a ja 28 b §:n kumoaminen tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2022. Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaista perusopetuksen lisäopetusta voi järjestää 31 päivään heinäkuuta 2022 saakka. Perusopetuksen lisäopetukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

4.

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan lukiolain (714/2018) 2 §:n 3 momentti, 11 §:n 3 momentti ja 20 §:n 2 momentin 3 kohta,

muutetaan 1 §:n 1 momentti, 10 §, 11 §:n 4 ja 5 momentti, 12 §, 13 §:n 2 momentti, 21 §, 22 §:n 4 momentti, 23 §, 34 §:n 2 momentti, 35 ja 36, 39 §:n 1 ja 2 momentti sekä 41 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 21 § osaksi laissa 1185/2019, sekä

lisätään 24 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

1 §

Soveltaisala

Tässä laissa säädetään yleissivistävästä lukiokoulutuksesta.

10 §

Oppimäärien tavoitteelliset suorittamisajat, mitoitus ja laajuus

Lukiokoulutus muodostaa oppimäärän, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on kolme vuotta. Lukiokoulutusta järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Nuorille tarkoitettuun oppimäärään kuuluvat opinnot mitoitetaan päätoimista opiskelua varten ja aikuisille tarkoitettuun oppimäärään kuuluvat opinnot sivutoimista opiskelua varten.

Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen peruste on opintopiste. Mitoituksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus 88 opintopistettä.

11 §

Oppimäärän sisältö

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tässä laissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista, oppiaineryhmiin kuuluvista oppiaineista, opintojen rakenteesta sekä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen opintojen laajuuksista.

Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös muita kuin valtioneuvoston asetuksella säädettyjä lukion tehtävään soveltuvia opintoja sen mukaan kuin koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa päätetään. Opinnot ovat opiskelijalle valinnaisia.

12 §

Opetussuunnitelma

Opetushallitus määrää 11 §:n 4 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyjen opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä 11 §:n 2 momentissa tarkoitettuja temaattisia opintoja lukuun ottamatta (*opetussuunnitelman perusteet*). Opetussuunnitelman perusteet määrätään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuja lukiokoulutuksen oppimääriä varten.

Koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelma, jossa päätetään opetuksen, opintojen ohjauksen ja oppimisen tuen toteuttamisesta, opiskelijoille tarjottavista opintojaksoista ja niihin osallistumisen edellytyksenä olevista opintosuorituksista sekä opetuksen tarkemmista tavoitteista ja sisällöistä. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuja lukiokoulutuksen oppimääriä varten sekä erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiokoulutusta ja perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettua perusopetusta varten voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön luvalla laatia yhteinen opetussuunnitelma.

13 §

Opintojen järjestäminen

Koulutuksen järjestäjän on järjestettävä oppimäärän mukainen opetus ja opintojen ohjaus siten, että lukiokoulutuksen oppimäärä on mahdollista suorittaa kolmessa vuodessa. Koulutuksen järjestäjän on opintoja järjestäessään huolehdittava koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta ja siitä, että opiskelijan edellytykset oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen eivät vaarannu.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

21 §

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Tämän lain mukaiseen koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän taikka sellaisen ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden lukiokoulutusta vastaaviin opintoihin. Opiskelijaksi voidaan painavasta syystä ottaa myös henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen. Poiketen siitä, mitä hallintolain 45 §:n 2 momentissa säädetään, opiskelijaksi ottamista koskeva päätös tulee tällöin perustella.

22 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Koulutuksen järjestäjä päättää aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen sekä yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoihin opiskelijaksi ottamisen perusteista. Alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukio-koulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä. Perusteltu syy tulee yksilöidä opiskelijaksi ottamista koskevassa päätöksessä.

23 §

Opiskeluoikeus

Opiskelijan opiskeluoikeus alkaa koulutuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana.

Opiskelijalla on oikeus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä enintään neljässä vuodessa, jollei koulutuksen järjestäjä myönnä opiskelijalle sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi lisääntynyttä opintojen loppuun saattamiseen.

Opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa siksi ajaksi, jonka hän on suorittamassa asevelvollisuuslain (1438/2007), siviilipalveluslain (1446/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskeluoikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta oppivelvollisuuslaissa (/) tarkoitettuun oppivelvolliseen. Oppivelvollisuuden suorittamisen määräaikaisesta keskeyttämisestä säädetään oppivelvollisuuslain 7 §:ssä.

Koulutuksen järjestäjä päättää lisäajan myöntämisestä ja opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta.

24 §

Opiskeluoikeuden päätyminen

Oppivelvollisen katsotaan menettäneen opiskeluoikeutensa 1 momentissa tarkoitetulla tavalla viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut opetukseen. Ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvolliselle sekä hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen, että oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi, mikäli hän ei osallistu opetukseen. Oppivelvollisen opiskeluoikeuden menettämisessä ja eronneeksi katsomisessa noudatettavista menettelyistä säädetään lisäksi oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

34 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Edellä 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetulta aineopiskelijalta ja 36 §:n 2 momentissa tarkoitetuista erityisen tutkinnon kokeista voidaan periä maksuja, ei kuitenkaan oppivelvolliselta. Lisäksi ulkomailla järjestettävästä opetuksesta ja yksityisen yhteisön tai säätiön opetus- ja kulttuuriministeriön määräämän erityisen koulutustehtävän perusteella muulla opetuskielellä kuin suomen, ruotsin, saamen, romani- tai viittomakielellä järjestämästä opetuksesta voidaan periä kohtuullisia maksuja.

35 §

Opintososiaaliset edut

Nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Oppivelvollisella opiskelijalla on edellä mainittu oikeus myös aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa. Koulutuksessa, joka on 4 §:n 2 momentin perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on lisäksi oikeus muuhun riittävään päivittäiseen ruokailuun.

Asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa asuntolassa on opiskelijalle maksutonta. Asuntolapaikan myöntämiseen sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 104 §:n 1 momentissa säädetään.

36 §

Lukion oppimäärän suorittaminen

Lukiokoulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

lisäksi huomioon mahdollinen edellä 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai edellä 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa.

Henkilö, jota ei ole otettu 20 §:ssä tarkoitetuksi opiskelijaksi, voi suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärän tai osan siitä kokeissa, joiden toimeenpanosta ja arvostelusta huolehtii tässä laissa tarkoitettu koulutuksen järjestäjä (*erityinen tutkinto*). Erityisen tutkinnon kokeisiin osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa niiden hankkimistavasta riippumatta vastaavat eri oppiaineissa aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Oppivelvollinen voi suorittaa lukion oppimäärää 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Oppivelvollisen tulee laatia 26 §:ssä tarkoitettu henkilökohtainen opintosuunnitelma.

39 §

Todistukset

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus.

Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista.

41 §

Kurinpito

Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi, sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Edellä mainitut toimenpiteet ovat kurinpitorangaistuksia. Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi. Oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen aikana säädetään oppivelvollisuuslain 8 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 2 §:n 3 momentin, 11 §:n 3 momentin ja 20 §:n 2 momentin 3 kohdan kumoaminen sekä 1 §:n 1 momentti, 10 §, 11 §:n 4 ja 5 momentti, 12 §, 13 §:n 2 momentti, 21 §, 22 §:n 4 momentti ja 39 §:n 1 ja 2 momentti tulevat voimaan kuitenkin vasta 1 päivänä elokuuta 2022. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suoritukseksi tulemiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

5.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 7, 11 ja 14 §, 15 §:n 3 momentti, 16 §:n otsikko ja 1 momentti, 23 §:n 1 momentti, 27 §:n 2 momentti, 37 §:n 2 momentti, 38 §, 48 §:n 2 momentti, 6 luvun otsikko, 50, 58 ja 61 §, 62 §:n 1 momentti, 70 §:n 5 momentti, 85 §:n 2 momentti, 96 ja 97 §, 99 §:n 1 momentti, 100 §:n 1 momentti, 102 §:n 3 momentti, 104 §:n 1 ja 3 momentti, 105 §:n 1 ja 3 momentti sekä 111 §:n 1 kohta, sellaisena kuin niistä on 23 §:n 1 momentti laissa 547/2018, sekä

lisätään 44 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

7 §

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta.

11 §

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen mitoitusperusteet, laajuus ja suoritusai- ka

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen ja sen osien mitoituksen peruste on osaamispiste. **Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä.**

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa suoritus aika määräytyy opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen suoritusajasta. Koulutuksen suoritus aika voi olla kuitenkin enintään kolme vuotta.

14 §

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen muodostuminen

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus muodostuu koulutuksen osista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen muodostumisesta.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

15 §

Tutkinnon perusteet

Opetushallituksen tulee laatia ammatillisten perustutkintojen perusteet siten, että tutkinnot vastaavat laajuudeltaan lukiolain (714/2018) 10 §:ssä säädettyä lukion oppimäärän laajuutta.

16 §

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen perusteet

Opetushallitus määrää koulutuksen perusteet työhön ja itsenäiseen elämään valmentavalle koulutukselle.

23 §

Järjestämisluvassa määrättävät tutkinnot ja koulutus

Järjestämisluvassa määrätään tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjällä on oikeus myöntää ja joihin se voi järjestää tutkintokoulutusta. Järjestämisluvassa voidaan lisäksi määrätä, ettei oikeus myöntää tutkintoja ja järjestää tutkintokoulutusta koske 6 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan nojalla opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettyä tiettyyn tutkintoon sisältyvää osaamisalaa tai osaamisaloja. Järjestämisluvassa määrätään lisäksi oikeudesta järjestää työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Koulutuksen järjestäjä voi järjestää myös järjestämisluvan mukaisiin tutkintoihin liittyvää 8 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ammatillista osaamista syventävää ja täydentävää koulutusta.

27 §

Järjestämisluvassa määrättävät muut oikeudet, velvollisuudet, ehdot ja tehtävät

Järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tutkintoja sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta sekä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (/) tarkoitettua koulutusta jäljempänä 65 §:ssä tarkoitettuun vaatimaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille sekä huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

37 §

Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Jatkuvassa haussa koulutuksen järjestäjä päättää hakuajoista ja -menettelyistä. Ammatillisen perustutkintokoulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa voidaan kuitenkin käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

38 §

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Opiskelijaksi voidaan ottaa hakija, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän, tai jolla koulutuksen järjestäjä muutoin katsoo olevan riittävät edellytykset tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseen tai tutkinnon suorittamiseen.

44 §

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

Oppivelvollisuuslaissa (/) tarkoitetulle oppivelvolliselle henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma on laadittava siten, että suunnitelman mukainen ammatillisen tutkinnon suorittamisaika on enintään neljä vuotta.

48 §

Osaamisen hankkimisen suunnittelu

Ammattitaidon tai osaamisen hankkiminen suunnitellaan yksilöllisesti tutkinnon tai koulutuksen osittain. Perustutkintokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen tarve sekä määrä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin opetuksen ja ohjauksen määrän arvioinnista.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

6 luku

Tutkinnon sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen ja osaamisen arviointi

50 §

Tutkinnon sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen

Tutkinnon osa on suoritettu, kun opiskelija on osoittanut tutkinnon perusteissa määritellyn osaamisen 52 §:ssä säädetyllä tavalla tai osaaminen on tunnustettu siten kuin 47 §:ssä säädetään. Tutkinto on suoritettu, kun tutkinnon perusteiden mukaan kaikki tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat osat on suoritettu hyväksytysti.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen osa on suoritettu, kun opiskelija on osoittanut koulutuksen perusteissa määritellyn osaamisen 52 §:ssä säädetyllä tavalla tai osaaminen on tunnustettu siten kuin 47 §:ssä säädetään. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus on suoritettu, kun koulutuksen perusteiden mukaan kaikki koulutuksen muodostumiseksi vaadittavat koulutuksen osat on suoritettu hyväksytysti.

58 §

Todistus työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittamisesta

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetusta koulutuksesta, kun työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus on suoritettu 50 §:ssä säädetyllä tavalla. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetuista koulutuksen osista, jos opiskelija on katsottu 97 §:ssä säädetyllä tavalla eronneeksi. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa todistus suoritetuista koulutuksen osista myös opiskelijan pyynnöstä.

61 §

Oikeus saada opetusta ja ohjausta

Opiskelijalla on oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen sekä tukee opiskelijoiden kehitystä hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opetus ja ohjaus toteutetaan ottaen huomioon 48 §:n 2 momentin mukaisesti arvioitu oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen tarve sekä määrä.

Opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opinto-ohjausta.

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneella henkilöllä, jonka tarkoituksena on hakeutua tutkinnon suorittamisen jälkeen jatko-opintoihin, mutta joka ei ole saanut opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada ohjausta jatko-opintoihin liittyvään hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa se koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa tutkinto on suoritettu.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

62 §

Koulutuksen sisältö

Koulutuksen järjestäjä päättää tutkintokoulutuksen sisällöstä ja toteuttamisesta 15 §:ssä tarkoitettujen tutkinnon perusteiden mukaisesti sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä 16 §:ssä tarkoitettujen koulutuksen perusteiden mukaisesti.

70 §

Oppisopimuskoulutus

Oppisopimuskoulutuksena ei voida järjestää työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta eikä työvoimakoulutusta.

85 §

Kurinpito

Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa 1 momentissa tarkoitettua käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi. Oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen aikana säädetään oppivelvollisuuslain 8 §:ssä.

96 §

Opiskelu-oikeus

Opiskelijan opiskelu-oikeus alkaa koulutuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana.

Opiskelijan opiskelu-oikeus päättyy, kun hän on suorittanut sen tutkinnon tai tutkinnon osan tai osat taikka koulutuksen, johon hänet on tässä laissa säädetyn mukaisesti otettu opiskelijaksi, tai kun hänet on 97 §:ssä säädetyn mukaisesti katsottu eronneeksi.

Opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskelu-oikeutensa siksi ajaksi, kun hän on suorittamassa asevelvollisuuslain (1438/2007), siviilipalveluslain (1446/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskelu-oikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun oppivelvolliseen. Oppivelvollisuuden suorittamisen määräaikaisesta keskeyttämisestä säädetään oppivelvollisuuslain 7 §:ssä.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta.

97 §

Opiskelijan eronneeksi katsominen

Opiskelija katsotaan eronneeksi, jos on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen ja näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä tai hän ei ole suorittanut työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta 11 §:ssä säädettyssä ajassa.

Opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle, tai opiskelijan ilmoittamasta myöhemmästä ajankohdasta.

Koulutuksen järjestäjä antaa päätöksen opiskelijan eronneeksi katsomisesta.

Oppivelvollinen katsotaan eronneeksi 1 momentissa tarkoitettulla tavalla viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen taikka näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen.

Ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvolliselle sekä hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen, että oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi, mikäli hän ei osallistu henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen taikka näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen. Oppivelvollisen eronneeksi katsomisessa noudatettavista menettelyistä säädetään lisäksi oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

99 §

Opiskelijahuolto

Ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa olevan opiskelijan sekä ammattitutkintokoulutuksessa olevan oppivelvollisen opiskelijan oikeudesta opiskelijahuoltoon ja opiskelijahuollon palveluihin säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013). Opetushallitus määrää opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista sekä opiskelijahuollon tavoitteista. Opetushallituksen tulee valmistella määräys yhteistyössä Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijahuollon järjestämistavoista Opetushallituksen määräykseen perustuen.

100 §

Oikeus maksuttomaan ruokailuun

Päätoimisessa perustutkintokoulutuksessa sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan sellaisina päivinä, joina opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Oppivelvollisella opiskelijalla on edellä tarkoitettu oikeus myös päätoimisessa ammattitutkintokoulutuksessa. Opiskelijalla on edellä säädetyn lisäksi oikeus myös muuhun maksuttomaan päivittäiseen ruokailuun koulutuksessa, joka on järjestämisluvan mukaisesti järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti sekä valtioneuvoston asetuksella säädettyissä perustutkinnoissa, joissa osaamisen hankkiminen edellyttää läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa tavanomaista työpäivää pidemmän ajan.

102 §

Opintososiaaliset etuudet oppisopimuskoulutuksessa

Opiskelijalla on oikeus saada korvausta matkakustannuksista, jos koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä tapahtuva osaamisen hankkiminen edellyttää opiskelijan matkustamista yhteen suuntaan yli kymmenen kilometriä opiskelijan kotoa tai oppisopimustyöpaikalta opetuspaikalle. Oppivelvollisella on kuitenkin oikeus edellä mainittuun korvaukseen, jos matkan pituus on vähintään seitsemän kilometriä. Opiskelijalla on oikeus matkakorvaukseen yhdeltä edestakaiselta matkalta viikossa. Erityisestä syystä matkakorvaus voidaan maksaa päivittäin, jos opiskelija majoittuu kotonaan. Jos opiskelijalle korvataan päivittäiset matkakustannukset, hänellä ei ole oikeutta majoituskorvaukseen. Matkakorvaus maksetaan vain kotimaassa tapahtuvasta matkasta sekä halvimman matkustustavan mukaan opetuspaikan ja kodin tai oppisopimustyöpaikan välillä tosiasiallisen lähtö- ja paluupaikan mukaan.

104 §

Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus asuntolapaikkaan

Koulutuksen järjestäjä päättää asuntolapaikan myöntämisen perusteista. Asuntolapaikan myöntämisessä on sovellettava yhdenvertaisia myöntämisperusteita ja otettava huomioon opiskelijan tarve asuntolapaikalle. Asuntolapaikat on myönnettävä ensisijaisesti oppivelvollisuuslaisissa tarkoitetuille oppivelvollisille, toissijaisesti muille mainitun lain 16 §:n nojalla maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille opiskelijoille ja näiden jälkeen muille opiskelijoille. Myöntämisperusteet tulee ilmoittaa asuntolapaikkaa hakeville etukäteen.

Jos opiskelija erotetaan määräajaksi oppilaitoksesta 85 §:n 2 momentin tai 88 §:n 3 momentin nojalla, hänen osallistumisensa opetukseen evätään 85 §:n 4 momentin nojalla, häneltä pidätetään oikeus opiskeluun 85 §:n 5 momentin nojalla tai hänen opiskeluoikeutensa väliaikaisesti keskeytetään 96 §:n 3 momentin nojalla taikka hän keskeyttää oppivelvollisuuden suorittamisen oppivelvollisuuslain 7 §:n nojalla, koulutuksen järjestäjä voi päättää, että opiskelijan oikeus asuntolapaikkaan keskeytyy vastaavaksi ajaksi.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

105 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Tässä laissa tarkoitettu ammatillinen perustutkintokoulutus sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus ovat opiskelijalle maksuttomia. Lisäksi opiskelijaksi ottamisessa käytettävät pääsy- ja soveltuvuuskokeet ovat hakijalle maksuttomia. Oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voidaan kuitenkin periä maksu.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja maksuja ei voida periä työvoimakoulutuksessa eikä henkilöstökoulutuksessa. Edellä 1 momentissa tarkoitettuja maksuja oppimateriaaleista ja tarvikkeista sekä 2 momentissa tarkoitettuja maksuja ei voida periä oppivelvollisuuslain 16 §:n nojalla maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta opiskelijalta.

111 §

Oikaisuvaatimus

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jollei jäljempänä toisin säädetä, jos päätös koskee:

- 1) 11 §:ssä tarkoitettua työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suoritusaikaa;
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 7, 11 ja 14 §, 16 §:n otsikko ja 1 momentti, 23 §:n 1 momentti, 27 §:n 2 momentti, 37 §:n 2 momentti, 48 §:n 2 momentti, 6 luvun otsikko, 50 ja 58 §, 62 §:n 1 momentti, 70 §:n 5 momentti ja 111 §:n 1 kohta tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2022. Mitä tämän lain 97 §:n 1 momentissa, 99 §:n 1 momentissa ja 100 §:n 1 momentissa säädetään työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta koulutuksesta, sovelletaan 31 päivään heinäkuuta 2022 myös ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen.

6.

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 9 §:n 1 momentti, 10 §:n 1 momentti ja 24 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 965/2017, sekä lisätään 9 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 579/2015, 1487/2016 ja 965/2017, uusi 5 momentti sekä lakiin uusi 7 a luku seuraavasti:

9 §

Valtionosuuden määrä

Kansanopiston, kansalaisopiston ja kesäyliopiston ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta 57 prosenttia sekä opintokeskuksen ja liikunnan koulutuskeskuksen ylläpitäjälle 65 prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä. Valtionosuutta myönnetään kuitenkin kansanopiston, opintokeskuksen, kansalaisopiston tai kesäyliopiston ylläpitäjälle sata prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä opetus- ja kulttuuriministeriön 10 §:n nojalla vahvistamalle määrälle sellaista oppilaitoksen ylläpitäjän järjestämää koulutusta, joka on hyväksytty kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 11 §:ssä tarkoitettuun opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan tai joka on oppivelvollisuuslain (/) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua koulutusta. Edellä 2 §:n 8 momentissa tarkoitettua oppilaitoksen ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta 57 prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä.

Kansanopistojen ylläpitäjälle, joka järjestää 7 a luvussa tarkoitettua koulutusta, valtionosuutta myönnetään koulutuksen järjestämiseen sata prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä opetus- ja kulttuuriministeriön 10 §:n nojalla vahvistamalle määrälle oppilaitoksen ylläpitäjän järjestämää oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta.

10 §

Valtionosuuden laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain valtion talousarvion rajoissa valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävän opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien sekä opetustuntien määrän. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa lisäksi vuosittain valtion talousarvion rajoissa niiden opiskelijaviikkojen ja opetustuntien määrän edellä mainituista opiskelijaviikoista ja opetustunneista, joihin 9 §:n 1 ja 5 momentin mukaisesti myönnetään sadan

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

prosentin valtionosuus. Yhdistetyn oppilaitoksen osalta suoritteiden määrät vahvistetaan erikseen kullekin oppilaitosmuodolle.

— — — — —

24 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Opiskelijoilta voidaan periä opetuksesta kohtuullisia maksuja. Maksua ei kuitenkaan peritä kansanopiston, opintokeskuksen, kansalaisopiston tai kesäyliopiston järjestämästä opetuksesta siltä osin, kuin se on hyväksytty kotoutumisen edistämisestä annetun lain 11 §:ssä tarkoitettuun opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan. Maksua ei myöskään peritä 7 a luvussa tarkoitettussa koulutuksessa eikä oppivelvollisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettussa koulutuksessa.

— — — — —

7 a luku

Oppivelvollisille suunnattu koulutus

25 a §

Oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tavoitteet

Tässä luvussa säädetään oppivelvollisuuslaissa tarkoitetuille oppivelvollisille suunnatusta koulutuksesta. Tätä lukua sovelletaan opiskelijoihin, jotka koulutuksen aloittaessaan ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuudesta säädetään oppivelvollisuuslaissa.

Oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tavoitteena on edistää opiskelijan omaehtoista oppimista ja antaa opiskelijalle valmiudet opintojen jatkamiseen perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa.

Koulutuksen tarkoituksena on vahvistaa opiskelijoiden elämäntaitoja ja antaa opiskelijoille valmiuksia itsensä jatkuvaan kehittämiseen.

25 b §

Koulutuksen järjestäminen ja laajuus

Oppivelvollisille suunnattua koulutusta saavat järjestää kansanopistojen ylläpitäjät, joille on myönnetty 4 §:ssä tarkoitettu ylläpitämislupa.

Tässä luvussa tarkoitettu koulutus on laajuudeltaan vähintään 34 opiskelijaviikkoa ja koulutus voi kestää enintään yhden vuoden.

Edellä 2 momentissa säädetystä koulutuksen kestosta voidaan kuitenkin poiketa, jos kansanopiston ylläpitäjän 4 §:ssä tarkoitettua ylläpitämisluvaa pääasiallinen tai osittainen koulutustehtävä on vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus. Tällöin suoritus aika määräytyy opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Kansanopiston ylläpitäjä päättää koulutuksen suoritusajasta. Koulutuksen suoritus aika voi olla kuitenkin enintään kolme vuotta.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

25 c §

Opetussuunnitelman perusteet

Opetushallituksen tulee laatia tässä luvussa tarkoitettulle koulutukselle opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus päättää koulutuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja arvioinnista sekä opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista.

Kansanopiston ylläpitäjän tulee hyväksyä tässä luvussa tarkoitettua koulutusta varten opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

25 d §

Opiskelijaksi ottaminen

Opiskelijaksi ottamisesta oppilaitokseen päättää kansanopiston ylläpitäjä. Opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Opiskelijaksi voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan erityisestä syystä ottaa myös henkilö, jolla kansanopiston ylläpitäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen.

25 e §

Hakumenettelyt ja päätös opiskelijaksi ottamisesta

Kansanopiston ylläpitäjä päättää mahdollisesti järjestettävistä valinta- tai soveltuvuuskokeista.

Kansanopiston ylläpitäjä päättää jatkuvasta hausta ja siihen liittyvistä hakuajoista ja –menettelyistä.

Opiskelijavalinnassa voidaan käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Jos opiskelijaksi ottamisessa käytetään 3 momentissa tarkoitettuja valtakunnallisia hakumenettelyitä, valitsematta jättämisestä voidaan ilmoittaa hakijalle poiketen siitä, mitä hallintolain 7 luvussa säädetään hallintopäätöksen antamisesta. Valitsematta jättämisestä tulee kuitenkin ilmoittaa hakijalle kirjallisesti. Kansanopiston ylläpitäjän tulee antaa opiskelijaksi ottamista koskeva hallintolain 7 luvun mukainen hallintopäätös, jos hakija kirjallisesti tai suullisesti pyytää päätöksen antamista 30 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut ilmoituksen opiskelijavalinnan tuloksesta.

25 f §

Oikeus saada opetusta

Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetusta.

Koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, johon kirjataan yksilölliset koulutusta ja kehittymistä koskevat tavoitteet sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Kansanopiston ylläpitäjä laatii henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa. Suunnitelmaa päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä. Opiskelijan huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla tulee olla mahdollisuus osallistua opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadintaan ja päivittämiseen.

25 g §

Todistukset ja osaamisen arviointi

Tämän luvun mukaiseen koulutukseen osallistumisesta opiskelijalle annetaan todistus.

Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja todistusten liitteistä.

Kansanopiston ylläpitäjän tulee antaa opiskelijan pyynnöstä todistus suoritetuista opinnoista, jos opiskelija eroaa tai keskeyttää koulutuksen suorittamisen.

Opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opetussuunnitelman perusteissa määrättyyn osaamiseen. Arvioinnin tulee kattaa kaikki suoritettavan opetussuunnitelman perusteiden mukaiset vaatimukset ja tavoitteet.

Opiskelijalle on annettava mahdollisuus itsearviointiin. Itsearviointi ei vaikuta osaamisen arviointiin. Osaaminen arvioidaan arvosanalla hyväksytty tai hylätty. Kansanopiston ylläpitäjän tulee järjestää mahdollisuus osaamisen osoittamisen uusimiseen, jos opiskelijan osaamisen arviointi on hylätty.

25 h §

Opiskeluoikeus

Opiskelijan opiskeluoikeus alkaa kansanopiston ylläpitäjän päättämänä ajankohtana.

Opiskelijan opiskeluoikeus päättyy, kun hän on suorittanut 25 b §:ssä säädetyssä laajuudessa koulutuksen tai kun hänet on 25 i §:ssä säädetyllä tavalla katsottu eronneeksi.

Opiskelijan oikeuteen määräaikaista keskeyttää opiskeluoikeutensa sovelletaan oppivelvollisuuslain 7 §:ää.

25 i §

Opiskelijan eronneeksi katsominen

Opiskelija, joka ei ole suorittanut opintojaan 25 b §:n 2 tai 3 momentissa säädetyssä ajassa, menettää opiskeluoikeutensa.

Opiskelija katsotaan myös eronneeksi, jos on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua opetukseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä. Oppivelvollisen eronneeksi katsomisessa noudatettavista menettelyistä säädetään lisäksi oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

Opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa kansanopiston ylläpitäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu kansanopiston ylläpitäjälle tai opiskelijan ilmoittamana myöhemmänä ajankohtana.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Kansanopiston ylläpitäjän on tehtävä asiassa päätös, jossa opiskelija katsotaan eronneeksi.

25 j §

Lukiolain soveltaminen

Tässä luvussa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan, mitä lukiolaissa säädetään opiskelu-
huollosta, kodin ja oppilaitoksen yhteistyöstä sekä henkilötietojen salassapidosta ja käsittelystä.
Lisäksi sovelletaan mainitun lain 7 lukua kurinpidosta ja siihen liittyvistä menettelyistä sekä
50 §:n 1 momenttia ja 54 §:ää muutoksenhausta.

25 k §

Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen

Edellä 25 g §:ssä tarkoitettuun opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muu-
tosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta arvioinnin uusimista kahden kuukauden ku-
luessa tiedon saamisesta.

Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö
on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaati-
muksesta säädetään hallintolaissa.

Aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 2 momentissa tarkoitettua asiaa koskeva oi-
kaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla.

25 l §

Muutoksenhaku oppivelvollisille suunnattua koulutusta koskevaan päätökseen

Tässä luvussa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta 14 päivän ku-
luessa päätöksen tiedoksisaannista, jos päätös koskee:

- 1) 25 b §:n 3 momentissa tarkoitettua koulutuksen suoritusaikaa;
- 2) 25 e §:ssä tarkoitettua opiskelijaksi ottamista;
- 3) 25 i §:ssä tarkoitettua opiskelijan eronneeksi katsomista.

Muutoin oikaisuvaatimusmenettelyssä sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeu-
teen 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Edellä tarkoitettu valitus on käsiteltävä kii-
reellisenä. Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 1 momentissa tarkoitettua asiaa kos-
keva valitus, ei saa hakea muutosta valittamalla. ~~Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistu-~~
~~meen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) sääde-~~
~~tään.~~

Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hal-
lintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. (Uusi)

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

25 m §

Säännösten soveltaminen oppivelvollisille järjestettävässä muussa koulutuksessa

Oppivelvollisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettussa maahanmuuttajille järjestettävässä koulutuksessa sovelletaan tämän lain 25 d §:ää, 25 e §:n 1 ja 2 momenttia, 25 f §:ää, 25 g §:n 1 ja 3—5 momenttia, 25 h §:ää, 25 i §:n 2—4 momenttia sekä 25 j—25 l §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 25 c §:n 1 momentti, 25 d § ja 25 e §:n 1, 2 ja 4 momentti tulevat kuitenkin voimaan jo 1 päivänä tammikuuta 2021. Lain 25 e §:n 3 momentti tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2022.

Opetushallituksen tulee määrätä 25 c §:ssä tarkoitetut opetussuunnitelman perusteet siten, että kansanopiston ylläpitäjät voivat ottaa ne käyttöön lain voimaan tullessa.

7.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 2 §:n 2 momentin 4 kohta, 3 §:n 1 kohta, 5 §:n 3 kohta, 7 §, 8 §:n 1 momentti, 9 §:n 1 momentti, 24 §:n 1, 7 ja 9 momentti sekä 32 b §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 2 momentin 4 kohta ja 5 §:n 3 kohta laissa 1486/2016, 3 §:n 1 kohta, 9 §:n 1 momentti ja 32 b §:n 1 momentti laissa 532/2017, 7 § osaksi laeissa 374/2017 ja 532/2017, 8 §:n 1 momentti laissa 716/2018, 24 §:n 1 ja 7 momentti laissa 374/2017 ja 24 §:n 9 momentti laissa 1502/2016, sekä

lisätään 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1410/2014, 532/2017, 957/2017, 716/2018 ja 315/2019, siitä lailla 532/2017 kumotun 3 kohdan tilalle uusi 3 kohta sekä 32 d §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 532/2017, uusi 1 a kohta seuraavasti:

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle käyttökustannuksiin myönnettävästä valtionosuudesta ja -avustuksesta sekä muusta rahoituksesta sellaista toimintaa varten, josta säädetään:

3) oppivelvollisuuslaissa (/);

2 §

Soveltaminen eräissä tapauksissa

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, tässä laissa säädetään rahoituksesta:

4) oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa ja perusopetuslain 26 a §:n 2 momentissa tarkoitettujen pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien vaikeimmin kehitysvammaisten ja muiden pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden esi- ja perusopetuksesta aiheutuviin lisäkustannuksiin;

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) opetustoimella 1 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa mainittujen lakien mukaisen toiminnan ja 2 §:n 2 momentin 1, 2, 3 a, 3 b, 4 ja 8—10 kohdassa tarkoitettujen perusopetuslain ja taiteen perusopetuslain mukaisten toimintojen järjestämistä;

5 §

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

3) perusopetuslaissa tarkoitettussa lisäopetuksessa, perusopetuslain 26 a §:ssä tarkoitettua pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien viisivuotiaiden oppilaiden esiopetuksessa, ulko- mailla järjestettävässä opetuksessa, oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettuun pidennettyyn oppivelvollisuuteen perustuvassa opetuksessa, koulukotiopetuksessa, sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyssä perusopetuksessa, perusopetuslain 7 §:n mukaiseen järjestämislupaan sisäl-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

tyvän kaksivuotisen esiopetuksen ensimmäisen vuoden esiopetuksessa, joustavassa perusopetuksessa ja yksityisen opetuksen järjestäjän toiminnan aloittamisessa oppilasmäärän ja oppilasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella, perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettussa perusopetuksessa kurssimäärän ja kurssia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa läsnäolokuukausien määrän ja läsnäolokuukautta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella;

— — — — —

7 §

Kuntayhtymän ja yksityisen järjestäjän lukiokoulutuksen rahoitus

Kuntayhtymälle ja yksityiselle koulutuksen järjestäjälle myönnetään lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen järjestämistä varten rahoitusta 6 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla koulutuksen järjestäjien opiskelijamäärien, yksikköhintojen ja erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen mukaisesti laskettu valtionosuuden perustetta vastaava euromäärä.

Yksityiselle koulutuksen järjestäjälle, jolle on määrätty erityiseksi koulutustehtäväksi järjestää lukiokoulutusta muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä, myönnetään mainittua opetusta varten valtionosuutta 57 prosenttia opiskelijamäärän ja yksikköhinnan tulosta niiden opiskelijoiden osalta, joilla ei ole kotikuntalaisia (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa Suomessa.

8 §

Kunnan omarahoitusosuus lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen käyttökustannuksiin

Kunnan omarahoitusosuus lukiokoulutuksen käyttökustannuksista on 52,21 prosenttia ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen käyttökustannuksista 50 prosenttia euromäärästä, joka lasketaan siten, että 2 ja 3 momentissa säädetyllä tavalla laskettu euromäärä jaetaan koko maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

— — — — —

9 §

Ammatillisen koulutuksen määräraha

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää ammatillisen koulutuksen järjestäjille rahoitusta ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja oppivelvollisuuslaissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi valtion talousarvioon otettavan määrärahan ja 9 a §:n 1 momentissa säädetynt kuntien rahoitusosuuden rajoissa (*ammattillisen koulutuksen määräraha*). Rahoituksena myönnetään laskennallisin perustein perusrahoitusta, suoritusrahoitusta ja vaikuttavuusrahoitusta. Lisäksi myönnetään strategiarahoitusta.

— — — — —

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

24 §

Lukion yksikköhinnot

Lukion yksikköhinnot opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain kaikille koulutuksen järjestäjille lukiolaissa ja oppivelvollisuuslaissa tarkoitetun lukiokoulutuksen järjestämisestä yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella, joista on ensin vähennetty 1,44 prosenttia lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta varten. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailta järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärä, jotka opiskelevat lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, painotetaan kertoimella 1,21. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärää, jotka opiskelevat aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, painotetaan kertoimella 0,615 lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Jos opiskelija opiskelee aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, yksikköhinta on 61,5 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksikkö hinnasta lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään perusteista, joilla lukiolain 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun oppiaineen suorittaminen sekä oppivelvollisen suorittamat mainitun lain 36 §:n 2 momentissa tarkoitetun erityisen tutkinnon kokeet muunnetaan opiskelijamääräksi ja otetaan huomioon tämän pykälän 1 ja 5 momentissa tarkoitettujen aikuisten lukiokoulutuksen mukaisesti opiskelevien opiskelijoiden määrässä.

32 b §

Opiskelijavuosi

Opiskelijavuodella tarkoitetaan 365:tä päivää, joiden aikana opiskelija otetaan huomioon rahoituksen perusteena. Opiskelija otetaan huomioon rahoituksen perusteena opiskeluoikeuden alkamispäivästä lukien siihen päivään asti, kun opiskelijan opiskeluoikeus päättyy. Opiskelijaa ei kuitenkaan oteta huomioon rahoituksen perusteena, jos opiskelijan opiskeluoikeus on väliaikaisesti keskeytetty. Opiskeluoikeuden määräytymisessä sovelletaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain säännöksiä opiskeluoikeuden alkamisesta, päättymisestä, väliaikaisesta keskeyttämisestä, peruuttamisesta ja pidättämisestä sekä opiskelijan määräaikaisesta erottamisesta sekä oppivelvollisuuslain säännöksiä oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä. Poiketen siitä, mitä edellä tässä momentissa säädetään, oppivelvollinen opiskelija otetaan huomioon rahoituksen perusteena, jos hän suorittaa oppivelvollisuuttaan oppivelvollisuuslain 8 §:ssä tarkoitetun suunnitelman perusteella.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

32 d §

Perusrahoitus

Toteutuneita opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla:

1 a) koulutuksen järjestäminen oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran myönnettäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2021.

Lain 8 §:n 1 momentissa säädettyä kunnan omarahoitusosuutta lukiokoulutuksen käyttökustannuksista sovelletaan ensimmäisen kerran varainhoitovuodelle 2024 myönnettävään lukiokoulutuksen rahoitukseen. Kunnan omarahoitusosuus on 56,81 prosenttia myönnettäessä varainhoitovuoden 2021 rahoitusta, 54,82 prosenttia myönnettäessä varainhoitovuoden 2022 rahoitusta ja 53,28 prosenttia myönnettäessä varainhoitovuoden 2023 rahoitusta.

Lain 24 §:n 1 momentissa säädettyä erityisen koulutustehtävän saaneiden lukioiden rahoitusosuutta sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2027. Eri-tyisen koulutustehtävän saaneiden lukioiden rahoitusosuus on 1,57 prosenttia määrättäessä rahoitusta varainhoituvuosille 2021—2023, 1,55 prosenttia määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2024, 1,51 prosenttia määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2025 ja 1,47 prosenttia määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2026.

Lain 24 §:n 1 momentissa säädettyä aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa opiskelevien painokerrointa ja 7 momentissa säädettyä yksikköhinnan prosenttiosuutta sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2027. Painokerroin on 0,650 määrättäessä rahoitusta varainhoituvuosille 2021—2023, 0,644 määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2024, 0,633 määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2025 ja 0,622 määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2026. Lain 24 §:n 7 momentissa säädettyä aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa opiskelevien yksikköhinnan prosenttiosuutta sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2024. Prosenttiosuus on 64,4 määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2021, 63,3 määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2022 ja 62,2 määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2023.

8.

Laki

valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 2 §, 3 §:n 1 momentti, 2 luvun otsikko, 4 §:n 1 momentti, 5 §, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 11 §:n 2 momentti, 16 §, 17 §:n 1 momentin 3, 5 ja 6 kohta sekä 3 momentin 2 kohta, 18 §:n 1 momentti, 20 §, 21 §:n 1 momentin 1 kohta ja 28 §:n 2 momentin 1 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentti, 5 §, 6 §:n 1 momentti, 11 §:n 2 momentti, 18 §:n 1 momentti, 21 §:n 1 momentin 1 kohta ja 28 §:n 2 momentin 1 kohta laissa 568/2019 sekä 20 § laissa 1184/2019, sekä

lisätään 4 §:ään uusi 5 momentti, lakiin uusi 9 a—9 c § ja uusi 2 a luku, 14 §:n 2 momenttiin uusi 1 a kohta, 17 §:n 1 momenttiin uusi 7 kohta ja 21 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 568/2019 ja 631/2020, uusi 1 a kohta ja 28 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 568/2019, uusi 1 a kohta seuraavasti:

2 §

Soveltaisala

Tätä lakia sovelletaan koulutukseen ja tutkintoihin, joista säädetään:

- 1) perusopetuslaissa (628/1998);
- 2) lukiolaissa (714/2018);
- 3) ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019);
- 4) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017);
- 5) ammattikorkeakoululaissa (932/2014);
- 6) yliopistolaissa (558/2009);
- 7) vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998);
- 8) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (/).

Tässä laissa säädetään oppijanumerosta ja oppijanumerorekisteristä, opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta, oppivelvollisuusrekisteristä, ylioppilastutkintorekisteristä, opiskelijavalintarekisteristä sekä korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta. Laissa säädetään myös Opetushallituksen ylläpitämästä opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelusta.

3 §

Oppijanumero ja oppijanumerorekisteri

Oppijanumero on henkilölle annettava pysyvä tunnus, jota käytetään henkilön yksilöintiin tallennettaessa, käsiteltäessä ja luovutettaessa tässä laissa tai varhaiskasvatuslaissa (540/2018) tar-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

koitetussa tietovarannossa tarkoitettuja tietoja. Opetuksen, koulutuksen tai varhaiskasvatuksen järjestäjä, varhaiskasvatuksen palveluntuottaja, korkeakoulu ja oppilaitoksen ylläpitäjä voi käyttää oppijanumeroa myös henkilön yksilöintiin varhaiskasvatuslaissa, perusopetuslaissa, lukio-laissa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa, ammattikorkeakoululaissa, yliopistolaissa tai vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettuja tehtäviä toteuttaessaan.

2 luku

Opetuksen ja koulutuksen valtakunnallinen tietovaranto

4 §

Tietovarannon käyttötarkoitus

Opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettuja perusopetuslaissa tarkoitettua opetusta, lukiolaissa tarkoitettua koulutusta, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta ja vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettua koulutusta koskevia tietoja käytetään henkilön hakeutuessa koulutukseen, koulutuksen aikana, työelämässä sekä henkilön hakiessa koulutukseen liittyviä etuisuuksia.

Tietovarantoon tallennettuja tietoja voidaan käyttää myös oppivelvollisuuslaissa (/) opetuksen ja koulutuksen järjestäjille, oppilaitoksen ylläpitäjille sekä kunnille säädetyn ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseen.

5 §

Tietovarannon yhteisrekisterinpitäjät ja vastuiden jako

Tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä ovat koulutuksen ja opetuksen järjestäjät, oppilaitosten ylläpitäjät sekä Opetushallitus. Opetushallitus vastaa tietovarannon yleisestä toiminnasta sekä teknisestä käyttöyhteydestä tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta varten.

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjät sekä oppilaitosten ylläpitäjät vastaavat tallentamiensa tietojen luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EU kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) 5 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitettua täsmällisyydestä sekä 16 artiklan mukaisesta rekisteröidyn oikeudesta tietojen oikaisemiseen. Opetushallitus vastaa muista yleisessä tietosuoja-asetuksessa rekisterinpitäjälle säädettyistä velvollisuuksista.

Jos opetuksen tai koulutuksen järjestäjän taikka oppilaitoksen ylläpitäjän toiminta lakkaa eivätkä kyseisen rekisterinpitäjän tehtävät siirry toiselle oikeushenkilölle, kyseisten tietovarantoon tallennettujen tietojen osalta rekisterinpitäjänä toimii Opetushallitus.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

6 §

Tietojen tallentaminen tietovarantoon

Koulutuksen ja opetuksen järjestäjällä sekä oppilaitoksen ylläpitäjällä on velvollisuus tallentaa tietovarantoon 7—9 ja 9 a—9 c §:ssä tarkoitetut tiedot.

Opetushallitus määrää tarkemmin, miten tiedon tallentajien on pidettävä tallennettavat tiedot ajantasaisina. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä 7—9 ja 9 a—9 c §:ssä säädettyjen tietojen tietorakenteista.

— — — — —

9 a §

Vapaassa sivistystyössä järjestettyä oppivelvollisille suunnattua koulutusta koskevat tiedot

Vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitetun oppilaitoksen ylläpitäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot mainitun lain 7 a luvussa tarkoitetussa koulutuksessa olevista opiskelijoistaan:

- 1) suoritettava koulutus;
- 2) opintojen aloittaminen, väliaikainen keskeytyminen ja päättymisen;
- 3) suoritettut opinnot ja osaamisen arviointi.

9 b §

Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta koskevat tiedot

Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot lain mukaisessa koulutuksessa olevista opiskelijoistaan:

- 1) suoritettava koulutus;
- 2) opintojen aloittaminen, väliaikainen keskeytyminen ja päättymisen;
- 3) suoritettut koulutuksen osat ja osaamisen arviointi;
- 4) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa tarkoitetun rahoituksen laskenta-perusteena olevat koulutuksen järjestämistä koskevat tiedot.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjän valmentavassa koulutuksessa olevien opiskelijoiden osalta tallennetaan myös 9 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot.

9 c §

Maksuttomuutta koskevat tiedot

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjän sekä oppilaitoksen ylläpitäjän on tallennettava tietovarantoon tieto siitä, että opiskelijan aloittama koulutus on oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettua maksutonta koulutusta. Tietovarantoon on tallennettava myös tieto siitä, että opiskelijan oikeutta maksuttomaan koulutukseen on pidennetty oppivelvollisuuslain 16 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

11 §

Tietovarannon tietojen säilytysaika

Opintojen väliaikaista keskeyttämistä koskevat, henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kuuluvat sekä opetuksen ja koulutuksen rahoituksen myöntämistä varten tallennetut tiedot säilytetään kuitenkin ainoastaan viisi vuotta opintojen päättymisestä tai tutkinnon suorittamisesta. Edellä 9 c §:ssä tarkoitetut maksuttomuutta koskevat tiedot säilytetään viisi vuotta sen jälkeen, kun oikeus maksuttomaan koulutukseen on päättynyt.

2 a luku

Oppivelvollisuusrekisteri

11 a §

Rekisterin käyttötarkoitus

Oppivelvollisuusrekisteriin tallennettuja tietoja käytetään opetuksen ja koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksen ylläpitäjille sekä kunnille oppivelvollisuuslaissa säädetyn ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseen sekä maksuttoman koulutuksen toteuttamiseen.

Tietoja voidaan käyttää myös muiden viranomaisten hoitaessa sellaisia lakisääteisiä tehtäviä, joissa tarvitaan rekisteriin tallennettuja tietoja.

Rekisteriin tallennettuja tietoja voidaan käyttää lisäksi koulutuksen arvioinnissa, tilastoinnissa ja seurannassa.

11 b §

Rekisterin yhteisrekisterinpitäjät ja vastuiden jako

Rekisterin yhteisrekisterinpitäjiä ovat opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, oppilaitosten ylläpitäjät, kunnat sekä Opetushallitus. Opetushallitus vastaa rekisterin yleisestä toiminnasta sekä teknisestä käyttöyhteydestä tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta varten.

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, oppilaitosten ylläpitäjät ja kunnat vastaavat tallentamiensa tietojen yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitetusta täsmällisyydestä sekä 16 artiklan mukaisesta rekisteröidyn oikeudesta tietojen oikaisemiseen. Opetushallitus vastaa muista yleisessä tietosuoja-asetuksessa rekisterinpitäjälle säädetystä velvollisuuksista.

Jos opetuksen tai koulutuksen järjestäjän taikka oppilaitoksen ylläpitäjän toiminta lakkaa eivätkä kyseisen rekisterinpitäjän tehtävät siirry toiselle oikeushenkilölle, kyseisten rekisteriin tallennettujen tietojen osalta rekisterinpitäjänä toimii Opetushallitus.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

11 c §

Oppivelvollisuutta koskevat tiedot ja tietojen tallentaminen

Oppivelvollisuusrekisteri sisältää tiedot henkilön oppivelvollisuuden suorittamisen alkamisesta, keskeyttämisestä ja päättymisestä sekä tiedon oppivelvollisuuslaissa säädetyllä tavalla ohjaus- ja valvontavastuussa olevasta tahosta.

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjän, oppilaitoksen ylläpitäjän sekä kunnan on tallennettava rekisteriin tieto oppivelvollisuuden alkamisesta, jos oppivelvollisuus alkaa muuna kuin oppivelvollisuuslain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ajankohtana, sekä tieto mainitun lain 7 §:ssä tarkoitettu oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä ja sen kestosta.

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjän sekä oppilaitoksen ylläpitäjän on tallennettava rekisteriin tieto kunnasta, jolle on tehty oppivelvollisuuslain 7 §:n 4 momentissa, 11 §:n 4 momentissa tai 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus.

Opetushallitus määrää tarkemmin, miten tiedon tallentajien on pidettävä tallennettavat tiedot ajantasaisina. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä 1—3 momentissa tarkoitettujen tietojen tietorakenteista.

Rekisteriin tallennetaan lisäksi henkilön nimi ja oppijanumero.

11 d §

Tietojen luovuttaminen rekisteristä

Rekisteristä tietoja voidaan luovuttaa viranomaiselle, jolla lain säännöksen tai laissa säädetyt tehtävänsä perusteella on oikeus saada rekisteriin sisältyviä tietoja opetuksen tai koulutuksen järjestäjältä, oppilaitoksen ylläpitäjältä tai kunnalta. Salassa pidettäviä tietoja voidaan kuitenkin luovuttaa vain, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen laissa erikseen nimenomaisesti säädetään.

Opetushallitus voi tuottaa rekisteristä opetuksen ja koulutuksen arvioinnin, tutkimuksen, kehittämisen, tilastoinnin ja muun seurannan sekä ohjauksen ja rahoituksen edellyttämiä tietoaineistoja.

11 e §

Rekisterin tietojen säilytysaika

Rekisteriin tallennetut tiedot säilytetään viisi vuotta sen jälkeen, kun oikeus oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen on päättynyt.

14 §

Ylioppilastutkintorekisterin tietosisältö ja velvollisuus tallentaa tietoja

Ylioppilastutkintorekisteriin tallennetaan:

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

1 a) tieto ylioppilastutkinnosta annetun lain 20 §:n 4 momentissa tarkoitettuun kokeeseen ilmoittautumisesta;

16 §

Ylioppilastutkintorekisterin tietojen säilytysaika

Ylioppilastutkintorekisterin tiedot säilytetään pysyvästi. Edellä 14 §:n 1 momentin 1 a kohdassa tarkoitettut tiedot säilytetään kuitenkin viisi vuotta sen jälkeen, kun oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettu oikeus maksuttomaan koulutukseen on päättynyt.

17 §

Opiskelijavalintarekisterin käyttötarkoitus

Opiskelijavalintarekisteriä käytetään:

3) opiskelijoiden valintaa, valintojen kehittämistä ja opintojen järjestämistä varten tarpeellisten tietojen antamiseen yliopistoille, ammattikorkeakouluille, ammatillisen ja lukiokoulutuksen järjestäjille, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjille ja vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille;

5) tietojen tuottamiseen hakijoista ja opiskelijaksi otetuista koulutusjärjestelmän seurantaa ja arviointia varten;

6) muihin opiskelijoiden valitsemista varten tarpeellisiin toimintoihin;

7) oppivelvollisuuslain 10 §:ssä tarkoitetun hakeutumisvelvollisuuden seuraamiseen.

Opiskelijavalintarekisterin osarekistereistä käytetään:

2) ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriä valittaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa tarkoitettuihin koulutuksiin ja tutkintoihin, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen ja vapaassa sivistystyössä järjestettyyn oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen.

18 §

Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjät ja vastuiden jako

Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjiä ovat Opetushallitus sekä yliopistot ja ammattikorkeakoulut 17 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitetun osarekisterin osalta ja ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjät ja vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjät 17 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitetun osarekisterin osalta.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

20 §

Opiskelijavalintarekisterin tietolähteet

Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjällä on oikeus koulutukseen hakevan henkilön ilmoittamien tietojen lisäksi salassapitosäännösten estämättä saada 19 §:n 1 ja 5 momentissa tarkoitettuja tietoja ylioppilastutkintorekisteristä, Digi- ja väestötietovirastolta, työ- ja elinkeinoveranomaisilta, perusopetuksen järjestäjiltä, yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta, ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjiltä, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjiltä, vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjiltä sekä kahden tai useamman korkeakoulun yhteisistä rekistereistä, jotka on muodostettu opiskelijoiden valintaa varten.

21 §

Tietojen luovuttaminen opiskelijavalintarekisteristä

Opiskelijavalintarekisteristä saa luovuttaa 19 §:n 1 ja 5 momentissa tarkoitettuja tietoja salassapitosäännösten estämättä siinä määrin kuin 1 momentissa tarkoitettut tiedot ovat tarpeen ja 5 momentissa tarkoitettut tiedot ovat välttämättömiä vastaanottajan tehtävien hoitamiseksi:

1) yliopistoille, ammattikorkeakouluille, ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjille, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjille, vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille sekä kahden tai useamman korkeakoulun yhteisiin rekistereihin;

1 a) oppivelvollisuuslain 11, 12 ja 14 §:ssä tarkoitettulle ohjaus- ja valvontavastuussa olevalle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle, oppilaitoksen ylläpitäjälle tai kunnalle;

28 §

Opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun tarkoitus ja luovutettavat tiedot

Opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun avulla luovutetaan:

1) opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon sisältyviä 7—9 ja 9 a—9 c §:ssä tarkoitettuja tietoja, lukuun ottamatta 9 §:n 2—5 momentissa tarkoitettuja tietoja;

1 a) oppivelvollisuusrekisteriin sisältyviä 11 c §:ssä tarkoitettuja tietoja;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 17 §:n 1 momentin 5—7 kohta sekä 21 §:n 1 momentin 1 a kohta tulevat kuitenkin voimaan jo 1 päivänä tammikuuta 2021. Lain 17 §:n 1 momentin 3 kohta ja 3 momentin 2 kohta, 18 §:n 1 momentti, 20 § ja 21 §:n 1 momentin 1 kohta tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2022 sekä 9 b § vasta 1 päivänä elokuuta 2022.

9.

Laki

opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 1 §:n 1 momentti, 4 §:n 3 momentti, 5 a §, 7 c §:n 1 momentin 2 kohta ja 11 a §:n 1 momentin 1 kohta,
sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 3 momentti laeissa 550/2018 ja 861/2019, 5 a § laissa 550/2018 sekä 7 c §:n 1 momentin 2 kohta ja 11 a §:n 1 momentin 1 kohta laissa 1169/2018, sekä
lisätään 11 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1169/2018, uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Suomen kansalaiselle, joka harjoittaa Suomessa perusopetuksen suorittamisen jälkeisiä, päätoimisia opintoja, jotka kestävät yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta, myönnetään opintotukea siten kuin tässä laissa säädetään.

4 §

Opintotukeen oikeuttavat opinnot

Muussa kuin 2 momentissa tarkoitetussa oppilaitoksessa opintotukea myönnetään opiskelijalle, joka suorittaa:

- 1) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) säädettyä koulutusta;
 - 2) lukiolaissa (714/2018) säädettyä lukiokoulutusta tai lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta;
 - 3) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (/) tarkoitettua koulutusta;
 - 4) muuta kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua koulutusta vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) tarkoitetussa kansanopistossa, liikunnan koulutuskeskuksessa tai Snellman-korkea-koulu-nimisessä oppilaitoksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010) tarkoitetussa koulutuskeskuksessa;
 - 5) perusopetuslain (628/1998) 46 §:ssä säädettyä aikuisille tarkoitettua perusopetusta; tai
 - 6) muun alan viranomaisten kuin opetusviranomaisten valvomaa 1 kohdassa tarkoitettua koulutusta vastaavaa ammatillista koulutusta.
-

5 a §

Päätoimiset opinnot

Päätoimisia ovat opinnot, joiden tavoitteena on korkeakoulututkinnon suorittaminen. Muut korkeakouluopinnot ovat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä opiskelukuukautta kohti.

Lukio-opinnot ovat päätoimisia, jos niiden oppimäärän mukainen laajuus on yhteensä vähintään 150 opintopistettä tai jos ne suoritetaan ammatillisen perustutkinnon yhteydessä aikuisille suunnatun oppimäärän mukaisina lukio-opintoina. Päätoimiseksi opinnoiksi katsotaan myös lukiokoulutukseen valmistava yhden lukuvuoden ja vähintään 50 opintopisteen laajuinen opintokokonaisuus. Lukio-opinnoissa edellytetään lisäksi, että opiskelija osallistuu lukukauden aikana vähintään 20 opintopisteen laajuisiin opintoihin tai niitä vastaaviin opintoihin taikka kahteen ylioppilastutkintoon kuuluvaan kokeeseen. Sisäoppilaitoksessa järjestetyt lukio-opinnot katsotaan kuitenkin aina päätoimisiksi. Päätoimiseksi opinnoiksi katsotaan myös aikuisille suunnatun oppimäärän mukaiset lukio-opinnot, joita suorittaa oppivelvollisuuslain (/) 16 §:n nojalla maksutomaan koulutukseen oikeutettu opiskelija.

Päätoimista on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen koulutus, jonka tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon tai tutkinnon osan taikka työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen. Ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tai mainittujen tutkintojen osien suorittaminen on päätoimista, jos opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovittu opintojen laajuus on vähintään 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti.

Päätoimisia ovat opinnot, joiden tavoitteena on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen suorittaminen.

Muut kuin 1—4 momentissa tarkoitetut opinnot ovat päätoimisia, jos opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia, 4,5 osaamispistettä tai kolme opintoviikkoa opiskelukuukautta kohti.

Aikuisille tarkoitettu perusopetuslain mukainen opiskelu on päätoimista, jos opintojen laajuus on vähintään 22 kurssia lukuvuodessa.

Ulkomaisessa oppilaitoksessa opinnot ovat päätoimisia, jos oppilaitos on määritellyt ne päätoimisiksi. Korkeakouluopinnot voidaan katsoa päätoimisiksi myös, jos opintojen laajuus vastaa keskimäärin vähintään viittä opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Muut opinnot voidaan katsoa päätoimisiksi myös, jos opetussuunnitelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia. Opintotukea ei kuitenkaan myönnetä kokonaan etäopintoina järjestettäviin opintoihin.

7 c §

Lukuvuoden tukikuukausien määrä

Opintotuki myönnetään Suomessa:

2) tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa ja ammatillista perustutkintoa varten sekä lukiokoulutuksessa kymmeneksi kuukaudeksi lukuvuodessa.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

11 a §

Oikeus oppimateriaalilisään

Opiskelijalla on oikeus oppimateriaalilisään, kun:

1) opiskelija suorittaa 4 §:n 3 momentin 1—3 tai 6 kohdan mukaisia opintoja tai on 4 a §:n mukaisessa koulutuksessa;

Oppimateriaalilisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka on oikeutettu oppivelvollisuuslain 16 §:n nojalla maksuttomaan koulutukseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 4 §:n 3 momentin 3 kohta, 5 a §:n 4 momentti ja 7 c §:n 1 momentin 2 kohta tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2022.

Ennen 1 päivää elokuuta 2021 käyttöön otettujen lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti aloitettujen lukio-opintojen sekä ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen päätoimisuuteen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

10.

Laki

koulumatkatukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan koulumatkatukilain (48/1997) 1 §:n 1 momentti, 2, 3, 4, 5 ja 6 §, 7 §:n 1 momentti sekä 8 ja 14 §,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti laissa 551/2018, 2 § laeissa 53/2011 ja 551/2018, 3 § laeissa 346/2004, 592/2004 ja 53/2011, 4 § laeissa 422/2015 ja 386/2019, 5 § laeissa 346/2004, 592/2004 ja 422/2015, 6 § laissa 346/2004, 7 §:n 1 momentti ja 14 § laissa 1079/2012 sekä 8 § laissa 53/2011, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään tuen myöntämisestä aikuisille tarkoitetun perusopetuksen opintoja, lukio-opintoja tai ammatillisia opintoja harjoittavan opiskelijan asunnon ja oppilaitoksen välisestä päivittäisestä koulumatkasta aiheutuviin kustannuksiin. Tukea kutsutaan koulumatkatueksi.

— — — — —

2 §

Koulumatkatukeen oikeuttava koulutus

Koulumatkatukeen on oikeutettu Suomessa asuva opiskelija, joka opiskelee Suomessa päätoimisesti:

- 1) perusopetuslain (628/1998) 46 §:ssä säädettyssä aikuisille tarkoitetussa perusopetuksessa;
- 2) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (/) tarkoitetussa koulutuksessa;
- 3) lukiolaissa (714/2018) tarkoitetussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa;
- 4) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 5 §:ssä tarkoitetussa ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa tai 7 §:ssä tarkoitetussa valmentavassa koulutuksessa;
- 5) Pelastusopistosta annetussa laissa (607/2006) tarkoitetussa ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa; tai
- 6) Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa (1316/2006) tarkoitetussa ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa.

Koulumatkatukeen on lisäksi oikeutettu oppivelvollisuuslain (/) 16 §:n nojalla maksuttomaan koulutukseen oikeutettu opiskelija, joka opiskelee Suomessa päätoimisesti:

- 1) lukiolaissa säädettyssä aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa;
- 2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 5 §:ssä tarkoitetussa ammattitutkintoon johtavassa koulutuksessa;
- 3) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 7 a luvussa tarkoitetussa koulutuksessa tai oppivelvollisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitetussa koulutuksessa; tai
- 4) Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010) tarkoitetussa saamen kielen ja kulttuurin vähintään lukukauden pituisessa koulutuksessa.

Opiskelun päätoimisuudesta säädetään opintotukilaissa (65/1994).

Koulumatkatukeen ei kuitenkaan ole oikeutettu etä- tai yksityisopetuksena tai maksullisena palvelutoimintana järjestettävän koulutuksen tai oppisopimuskoulutuksen opiskelija.

3 §

Koulumatkatuen myöntämisen edellytykset

Koulumatkatuen myöntämisen edellytyksenä on pitkä koulumatka ja soveltuva matkustustapa, joita määriteltäessä otetaan huomioon matkasta kalenterikuukausittain aiheutuvat säännölliset

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

set kustannukset, opiskelijan mahdollisuus käyttää julkista liikennettä sekä opiskelun yhtäjaksoisuus.

Koulumatkatukea myönnetään, jos opiskelijan:

- 1) yhdensuuntaisen koulumatkan pituus on vähintään 10 kilometriä;
- 2) koulumatkasta aiheutuvat kustannukset ylittävät 54 euroa kuukaudessa koko kuukauden tukea myönnettäessä tai 27 euroa kuukaudessa puolen kuukauden tukea myönnettäessä; sekä
- 3) käyttämä matkustustapa on joukkoliikenne tai koulutuksen järjestäjän järjestämä koulukuljetus taikka 4 a §:ssä säädettyjen edellytysten täyttyessä muu soveltuva oma matkustustapa.

Koulumatkatuen myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että opiskelijalla on vähintään 10 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää kalenterikuukaudessa.

Mitä 2 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetään, ei sovelleta myönnettäessä koulumatkatukea opipivellisuuslain 16 §:n nojalla maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle. Edellä tarkoitetulle opiskelijalle myönnetään koulumatkatukea, jos opiskelijan yhdensuuntaisen koulumatkan pituus on vähintään seitsemän kilometriä.

4 §

Matkakustannusten määräytyminen ja laskeminen

Opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa joukkoliikennettä matkakustannukset korvataan käytetyn kulkuneuvon halvimman opiskelijalle puolta kuukautta tai kuukautta vastaavalle ajalle tarkoitetun lipputuotteen hinnan mukaan.

Opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 181 §:ssä tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten yhteistä lippu- ja maksujärjestelmää käyttävää joukkoliikennettä matkakustannukset määräytyvät sen estämättä, mitä tämän pykälän 1 momentissa ja tämän lain 3 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetään, sen matkan pituuden mukaan, jonka opiskelija kulkee tätä kuljetusta käyttäen. Matkakustannukset määräytyvät kuitenkin halvimman opiskelijalle puolta kuukautta tai kuukautta vastaavalle ajalle tarkoitetun lipputuotteen hinnan mukaan, kun opiskelijan koulumatkan tai yksittäisen matkaosuuden pituus on alle 10 kilometriä.

Opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa koulutuksen järjestäjän järjestämää koulukuljetusta matkakustannukset määräytyvät sen matkan pituuden mukaan, jonka opiskelija kulkee tätä kuljetusta käyttäen. Jos yhdensuuntainen koulumatka koostuu kahdesta tai useammasta matkaosuudesta, matkakustannukset voidaan laskea erikseen kultakin matkaosuudelta.

Kun koulumatkatuki myönnetään 4 a §:n mukaisesti oman matkustustavan perusteella, matkakustannukset määräytyvät opiskelijan kodin ja oppilaitoksen välisen matkan pituuden mukaan. Matkakustannuksia ei kuitenkaan oteta huomioon siltä osin kuin ne aiheutuvat yli 100 kilometrin yhdensuuntaisesta koulumatkasta.

Edellä 2—4 momentissa tarkoitettujen koulumatkan pituuden mukaan määräytyvien koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Kuukausittaiset matkakustannukset lasketaan 21,5 päivän mukaan, kun kyse on koko kuukauden tuesta ja 11 päivän mukaan, kun kyse on puolen kuukauden tuesta.

Alle viiden kilometrin erillisestä matkaosuudesta aiheutuvia kustannuksia ei korvata erikseen. Matkaosuuksista aiheutuvat kustannukset korvataan kuitenkin silloin, jos 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa tai mainitun pykälän 4 momentissa tarkoitettuun yhdensuuntaiseen koulumatkaan si-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

sältyy erillisiä alle viiden kilometrin matkaosuuksia, jotka ovat yhteensä vähintään viisi kilometriä.

5 §

Koulumatkatuen määrä ja opiskelijan maksuosuus

Koulumatkatukena korvataan koko kuukauden tukena 43 euroa kalenterikuukaudessa ylittävät koulumatkan kustannukset ja puolen kuukauden tukena 21,50 euroa kalenterikuukaudessa ylittävät koulumatkan kustannukset. Opiskelija maksaa laskennallisista koulumatkakustannuksista kuukausittain koko kuukauden tuen osalta enintään 43 euroa ja puolen kuukauden tuen osalta enintään 21,50 euroa (opiskelijan maksuosuus), jos 4 §:stä tai tämän pykälän 3 momentista ei muuta johdu.

Opiskelijan kulkiessa koulumatkansa useammalla kuin yhdellä matkustustavalla opiskelijan maksuosuus vähennetään joukkoliikenteen matkakustannuksista. Jos joukkoliikenteen matkakustannuksia ei ole, opiskelijan maksuosuus vähennetään koulutuksen järjestäjän järjestämästä kuljetuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Tuki on 70 prosenttia 1 momentin mukaisesta tuesta, jos tuki myönnetään 4 a §:n mukaisesti oman matkustustavan perusteella tai jos matkakustannukset aiheutuvat 4 §:n 6 momentissa tarkoitetuista useista erillisistä yhteensä vähintään viiden kilometrin matkaosuuksista.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei sovelleta myönnettäessä koulumatkatukea oppivelvollisuuslain 16 §:n nojalla maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle.

Oppivelvollisuuslain 16 §:n nojalla maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle koulumatkatukena korvataan edellä 4 §:ssä säädetyllä tavalla määritellyt koulumatkan kustannukset. Jos tuki kuitenkin myönnetään tämän lain 4 a §:n mukaisesti oman matkustustavan perusteella, tuki on 70 prosenttia edellä 4 §:n 5 momentissa tarkoitetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen perusteella määräytyvästä tuesta.

6 §

Hakeminen

Koulumatkatukea haetaan Kansaneläkelaitokselta. Hakemus jätetään Kansaneläkelaitokselle. Hakemuksen voi jättää myös asianomaiseen oppilaitokseen Kansaneläkelaitokselle toimitettavaksi.

7 §

Myöntäminen ja maksaminen

Koulumatkatuen myöntää Kansaneläkelaitos. Kalenterikuukausi oikeuttaa koko kuukauden koulumatkatukeen, jos siinä on vähintään 15 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää. Kalenterikuukausi oikeuttaa puolen kuukauden koulumatkatukeen, jos siinä on vähintään 10 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää.

— — — — —

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

8 §

Tarkistaminen ja keskeyttäminen

Koulumatkatukea tarkistetaan tai se lakkautetaan, jos opiskelijan olosuhteissa on tapahtunut muutos, joka vaikuttaa oikeuteen saada koulumatkatukea tai tuen määrään.

Jos on perusteltua syytä olettaa, että koulumatkatuki olisi lakkautettava tai sen määrää vähennettävä, koulumatkatuen maksaminen voidaan väliaikaisesti keskeyttää tai maksettavaa määrää vähentää, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Jos opiskelija ei toimita pyydettyä selvitystä, asia voidaan ratkaista lopullisella päätöksellä niiden selvitysten perusteella, jotka ovat Kansaneläkelaitoksen käytettävissä. Väliaikaiseen päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta.

Koulumatkatuen maksaminen voidaan lakkauttaa myös opiskelijan pyynnöstä.

Kun opiskelija valmistuu, keskeyttää opintonsa tai opiskelijan olosuhteissa tapahtuu muu tukeen vaikuttava muutos, koulumatkatukioikeus tarkistetaan kuukausikohtaisesti tai lakkautetaan ottaen huomioon, mitä 7 §:n 1 momentissa säädetään koulumatkatukeen oikeuttavien päivien määrästä.

14 §

Viittaussäännös

Jollei tässä laissa toisin säädetä, koulumatkatukea koskevassa asiassa noudatetaan, mitä opintotukilaissa säädetään opintotuen toimeenpanosta, takaisinperinnästä ja takaisinperintäsaatavan vanhentumisesta, itseoikaisusta, päätöksen poistamisesta, asiavirheen korjaamisesta, tietojen saamisesta, käytöstä ja luovuttamisesta, ulosmittaus- ja siirtokiellosta sekä rahoituksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 2 §:n 1 momentin 2 kohta tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2022 ja 6 § vasta 1 päivänä elokuuta 2023.

11.

Laki

ylioppilastutkinnosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) 20 §:ään uusi 4 ja 5 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

20 §

Ylioppilastutkinnosta perittävät maksut

Oppivelvollisuuslain (/) 16 §:n nojalla maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta kokelaalta ei saada periä maksuja osallistumisesta viiteen ensimmäiseksi suoritettavaan kokeeseen, eikä edellä tarkoitettujen hylättyjen kokeiden uusimisesta. Maksu hylätyn kokeen uusimisesta saadaan kuitenkin periä, jos koe on katsottu 14 tai 15 §:n nojalla hylätyksi.

Jos kokelas ilmoittautuu saman tutkintokerran aikana useaan kokeeseen siten, että lukumäärän perusteella kaikki kokeet eivät ole 4 momentissa säädetyllä tavalla maksuttomia, kokelaan tulee ilmoittautumisen yhteydessä valita, minkä kokeen tai mitkä kokeet hän haluaa suorittaa maksuttomasti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 ja 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 1 ja 9 §, sellaisina kuin ne ovat osaksi laissa 886/2017, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

- 1) perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetussa opetuksessa;
- 2) lukiolaissa (714/2018) tarkoitetussa koulutuksessa;
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetussa perustutkintokoulutuksessa sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa;
- 4) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (/) tarkoitetussa koulutuksessa;

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

5) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 7 a luvussa tarkoitettussa koulutuksessa ja oppivelvollisuuslain (/) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettussa koulutuksessa.

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) perusopetuslaissa tarkoitettuun aamu- ja iltapäivätoimintaan;
- 2) perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettuun oppilaaseen;
- 3) lukiolain 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun opiskelijaan eikä sellaiseen opiskelijaan, joka suorittaa lukio-opintoja aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman mukaisesti.

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa säädetään, tätä lakia sovelletaan oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun oppivelvolliseen, joka suorittaa lukio-opintoja aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti. Lisäksi lakia sovelletaan oppivelvolliseen, joka opiskelee ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettussa ammattitutkintokoulutuksessa.

Mitä tässä laissa säädetään opiskelijasta, koulutuksen järjestäjästä ja oppilaitoksesta, koskee myös perusopetuslaissa tarkoitettua oppilasta, opetuksen järjestäjää ja koulua.

9 § (Uusi)

Järjestämisvastuu

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opetussuunnitelman mukainen tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen perustuva opiskeluhoitosuunnitelma toteutuu. Koulutuksen järjestäjän on järjestettävä opiskeluhoito yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa siten, että opiskeluhoollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus.

Oppilaitoksen sijaintikunta vastaa opiskeluhoillon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien esi- ja perusopetusta, lukiokoulutusta, ammatillista koulutusta sekä 1 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua koulutusta antavien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Oppilaitoksen sijaintikunnalla on velvollisuus järjestää psykologi- ja kuraattoripalvelut opiskelijoille myös silloin, kun koulutuksen järjestäjä on yksityinen tai valtio, jollei koulutuksen järjestäjä päättää järjestää näitä palveluja osittain tai kokonaan omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Oppilaitoksen sijaintikunta voi tukea koulutuksen järjestäjää psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisessä. Ulkomailla sijaitseva koulutuksen järjestäjä vastaa psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä omille opiskelijoilleen.

Oppilaitoksen sijaintikunta vastaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä terveydenhuoltolaissa säädetyn mukaisesti.

Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoito, jota opetukseen tai koulutukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluterveydenhuolto on opiskelijalle maksutonta lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 1 §:n 1 momentin 4 kohta tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2022.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen sovelletaan 31 päivään heinäkuuta 2022 tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

13.

Laki

Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain 39 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain (1463/2007) 39 §:n 1 momentti seuraavasti:

39 §

Oppivelvollisuuden suorittamiseen rinnastaminen

Suomessa oppivelvollisen lapsen katsotaan suorittavan oppivelvollisuuttaan opiskellessaan tässä laissa tarkoitetussa koulussa.

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____ kuuta 20 ____.

14.

Laki

Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetun lain 3 ja 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetun lain (252/2010) 3 ja 7 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 538/2017, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

3 §

Ammatillinen koulutus

Koulutuskeskuksen järjestämään ammatilliseen koulutukseen sovelletaan ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia (531/2017) ja oppivelvollisuuslakia (/), jollei tästä laista muuta johdu.

7 §

Saamen kielen ja kulttuurin opiskelijoiden oikeudet ja velvollisuudet

Saamen kielen ja kulttuurin opetuksen opiskelijaksi ottamiseen sovelletaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 38 §:n 1 momenttia ja 39 §:ää.

Saamen kielen ja kulttuurin opetuksessa sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80 §:ssä säädetään opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön. Mainitun pykälän 4 ja 5 momentissa tarkoitetut järjestyssäännöt ja muut järjestysmääräykset ovat yhteisiä tämän lain 3 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen ja 4 §:ssä tarkoitettuun opetukseen osallistuvilla opiskelijoilla.

Oppivelvollisuutta suorittaviin opiskelijoihin sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 85—92 §:ssä säädetään kurinpitotoimista ja niihin liittyvistä menettelyistä sekä mitä mainitussa laissa säädetään kurinpitotoimia koskevien päätösten muutoksenhausta. Oppivelvollisuutta suorittavien opiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään lisäksi oppivelvollisuuslaissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

15.

Laki

varhaiskasvatuslain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varhaiskasvatuslain (540/2018) 12 §, sellaisena kuin se on laissa 1395/2019, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

12 §

Oikeus varhaiskasvatukseen

Sen lisäksi, mitä 5 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi ennen oppivelvollisuuslain (/) 2 §:ssä tarkoitetun oppivelvollisuuden alkamista saa varhaiskasvatusta tämän lain 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdan mukaisesti sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa. Varhaiskasvatusta ei kuitenkaan ole järjestettävä aikana, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslain 9 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella maksettavaa isyysrahaa.

Jos lapsi ennen oppivelvollisuuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuuskäyttä osallistuu perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan taikka perusopetukseen, varhaiskasvatusta järjestetään täydentävästi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

16.

Laki

valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetun lain (634/1998) 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 541/2017, seuraavasti:

1 §

Sovellettamisala

Tätä lakia sovelletaan valtion ja rekisteröidyn yhteisön tai säätiön järjestämään koulutukseen, josta säädetään:

- 1) perusopetuslaissa (628/1998);
- 2) lukiolaissa (714/2018);
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017);
- 4) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (/);
- 5) vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998);

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

6) taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

17.

Laki

tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksestä annetun lain (93/2017) 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 542/2017, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan tutkintoihin ja perusopetuksen ja lukion oppimääriin, joista säädetään seuraavissa laeissa ja niiden nojalla annetuissa asetuksissa:

- 1) perusopetuslaki (628/1998);
 - 2) lukiolaki (714/2018);
 - 3) ammatillisesta koulutuksesta annettu laki (531/2017);
 - 4) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettu laki (/);
 - 5) ammattikorkeakoululaki (932/2014);
 - 6) yliopistolaki (558/2009);
 - 7) Maanpuolustuskorkeakoulusta annettu laki (1121/2008);
 - 8) Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annettu laki (1316/2006);
 - 9) Poliisiammattikorkeakoulusta annettu laki (1164/2013);
 - 10) Pelastusopistosta annettu laki (607/2006).
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

18.

Laki

Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetun lain 2 ja 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetun lain (1295/2013) 2 §:n 1 momentin 2 kohdan a alakohta sekä 6 §:n 1 momentin 3 ja 5 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 1 momentin 3 ja 5 kohta laissa 114/2020, seuraavasti:

2 §

Tehtävät

Arviointikeskuksen tehtävänä on:

2) tehdä 5 §:ssä tarkoitetun arviointisuunnitelman mukaisesti:

a) perusopetuslain (628/1998) 14 §:ssä tarkoitettujen tuntijaon ja opetussuunnitelman perusteiden sekä lukiolain (714/2018) 11 §:ssä tarkoitetun oppimäärän ja 12 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden saavuttamista koskevia oppimistulosten arviointeja;

6 §

Salassa pidettävien henkilötietojen saaminen ja säilyttäminen

Arviointikeskuksella on oikeus saada varhaiskasvatuksen järjestäjiltä ja palvelujentuottajilta, opetuksen ja koulutuksen järjestäjiltä sekä Opetushallitukselta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä muita kuin korkeakoulujen opiskelijoita koskevat 2 §:n 1 ja 2 kohdassa säädettyjen arviointitehtävien suorittamiseksi välttämättömät henkilötiedot, jotka liittyvät:

3) perusopetuslain 22 §:ssä, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 53 §:ssä, lukiolain 37 §:ssä, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain (/) 15 §:ssä ja taiteen perusopetuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitetun oppilaan tai opiskelijan oppimisen tai osaamisen arvioinnin tuloksiin;

5) varhaiskasvatuslaissa (540/2018), perusopetuslaissa, lukiolaissa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun tuen saamiseen ja järjestämistapoihin; sekä

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

19.

Laki

nuorisolain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan nuorisolain (1285/2016) 11 §:n 2—4 momentti seuraavasti:

11 §

Tietojen luovuttaminen etsivälle nuorisotyölle

Nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot on sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti:

1) koulutuksen järjestäjän on luovutettava tiedot muusta kuin oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa;

2) puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on luovutettava tiedot nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen.

Koulutuksen järjestäjä, puolustusvoimat ja siviilipalveluskeskus voivat jättää tiedot 2 momentissa tarkoitettua nuoresta luovuttamatta, jos ne arvioivat käytettävissään olevien tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna, ettei nuori ole 10 §:ssä tarkoitettujen palvelujen ja muun tuen tarpeessa.

Sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti:

1) opetuksen järjestäjä voi luovuttaa tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin;

2) koulutuksen järjestäjä voi luovuttaa tiedot oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa;

3) myös muu kuin edellä tässä pykälässä tarkoitettu viranomainen sekä Kansaneläkelaitos voivat luovuttaa tiedot nuoresta, jos viranomainen tai Kansaneläkelaitos arvioi tehtävässään saa-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

miensa tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna nuoren tarvitsevan viipymättä tukea päästäkseen palvelujen ja muun tuen piiriin.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

20.

Laki

valmiuslain 109 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valmiuslain (1552/2011) 109 §:n 1 momentti seuraavasti:

109 §

Opetus ja koulutus

Edellä 3 §:n 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa opetus- ja kulttuuriministeriö voi enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan määrätä perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018), Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetussa laissa (1463/2007), ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017), tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (/), vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998), taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998), ammattikorkeakoululaissa (932/2014) ja yliopistolaissa (558/2009) säädetyn opetus- ja muun toiminnan keskeytettäväksi tai siirrettäväksi toiselle paikkakunnalle, jos se on välttämätöntä väestön siirtämisen tai oleskelu- ja liikkumisrajoitusten vuoksi taikka muutoin väestön suojaamiseksi. Jos jonkin alueen väestöä siirretään 121 §:n nojalla muualle, valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että esi- ja perusopetuksen järjestämisestä siirretyille oppilaille vastaa tilapäisesti oppilaan asuinkunnan sijasta se kunta, jonka alueelle oppilas on siirretty.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

21.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 1 §:n 1 momentin 32 kohta, 2 §:n 1 momentin 4 kohta ja 3 momentti, 4 §:n 1 momentin 10 kohta, 37 §:n 1 momentti, 38 §:n 4 momentti, 58 §:n 2 momentin 3 kohta sekä 59 §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 momentin 1 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentin 32 kohta laissa 1376/2019, 4 §:n 1 momentin 10 kohta ja 38 §:n 4 momentti laissa 676/2014 sekä 58 §:n 2 momentin 3 kohta ja 59 §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 momentin 1 kohta laissa 1508/2016, sekä

lisätään 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1376/2019, uusi 33 kohta seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin (*valtionosuustehtävä*), joista säädetään:

32) oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013);

33) oppivelvollisuuslaissa (/).

2 §

Poikkeukset soveltamisalasta

Tämän lain perusteella ei myönnetä valtionosuutta käyttökustannuksiin, jotka aiheutuvat:

4) perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettua aikuisten perusopetuksesta;

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennettyyn oppivelvollisuuteen perustuvan opetuksen sekä sisäoppilaitosmuodossa ja koulukodissa järjestettävän opetuksen käyttökustannuksiin ikäluokkaan perustuvan valtionosuuden lisäksi myönnettävästä rahoituksesta.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan jäljempänä:

10) *oppivelvollisella* oppilasta, joka suorittaa oppivelvollisuuttaan siten kuin oppivelvollisuuslain 3 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään;

37 §

Kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuus

Jos esiopetusta ja perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta järjestää varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa muu kuin oppilaan kotikunta, oppilaan kotikunta on velvollinen suorittamaan asianomaiselle kunnalle tai muulle tämän lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettulle opetuksen järjestäjälle kotikuntakorvauksen siten kuin 38—41 §:ssä säädetään. Kunta ei ole velvollinen suorittamaan kotikuntakorvausta alle 6-vuotiaasta oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuutta suorittavasta oppilaasta.

38 §

Kotikuntakorvauksen määräytyminen

Kotikuntakorvaus määräytyy 16-vuotiaalle perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta suorittavalle oppivelvolliselle 13—15-vuotiaiden kotikuntakorvausperusteen perusteella.

58 §

Kustannustenjaon tarkistaminen

Kustannustenjaon tarkistuksessa valtion ja kuntien välillä tarkistetaan valtakunnallisesti yhteinä kokonaisuutena 6—13 §:ssä tarkoitettujen laskennallisten kustannusten perusteena olevat perushinnat. Lisäksi tarkistetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 ja 29 §:n mukainen:

3) rahoitus perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettuun aikuisten perusopetukseen;

59 §

Kustannustenjaon tarkistuksessa huomioon otettavat käyttökustannukset

Kustannustenjaon tarkistuksessa otetaan huomioon kuntien, kuntayhtymien sekä muiden opetuksen järjestäjien 1 §:ssä tarkoitettujen valtionosuuden perusteena olevien valtionosuustehtävien käyttökustannukset sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perusteella rahoitettavien tehtävien järjestämisestä aiheutuvat käyttökustannukset, jotka aiheutuvat:

2) oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetuksen järjestämisestä; ja

Kustannustenjaon tarkistuksessa ei oteta huomioon kuitenkaan käyttökustannuksia, jotka aiheutuvat:

1) perusopetuslain 46 §:n mukaisesta aikuisten perusopetuksesta, lukuun ottamatta mainitun lain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettua opetusta;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

22.

Laki

digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 3 §:n 3 momentin 2 kohta seuraavasti:

3 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia ei sovelleta:

2) varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaisessa varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuslain (628/1998), lukiolain (714/2018), ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017), tutkin-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

tokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain (/), vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998), yliopistolain ja ammattikorkeakoululain mukaisessa opetuksessa, kun verkkosivusto tai mobiilisovellus tuotetaan varhaiskasvatuksen tai opetuksen yhteydessä ja sen käyttö tapahtuu rajatussa ryhmässä määräaikaaisesti;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

23.

Laki

nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan nuorista työntekijöistä annetun lain (998/1993) 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 2 momentti, 9 §:n 2 momentti ja 12 §, sellaisena kuin niistä on 4 §:n 2 momentti laissa 408/1996, sekä *lisätään* 7 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 408/1996, uusi 5 momentti seuraavasti:

2 §

Työhön ottaminen

Työhön saadaan ottaa henkilö, joka on täyttänyt 15 vuotta ja jonka osalta perusopetuksen suorittaminen on perusopetuslain (628/1998) 26 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla päättynyt.

4 §

Säännöllinen työaika

Työntekijän, joka on velvollinen suorittamaan perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetuksen oppimäärää, päivittäinen työaika koulutyön aikana saa koulun vapaapäivinä olla enintään seitsemän tuntia ja koulupäivinä enintään kaksi tuntia. Koulupäivän ja työajan pituus yhteensä ei saa kuitenkaan ylittää kahdeksaa tuntia eikä viikoittainen työaika 12 tuntia.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

7 §

Työajan sijoittelu

Oppivelvollisuuslain (/) 4 §:n mukaista perusopetuksen jälkeistä oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta suorittavan työntekijän työaika on sijoitettava siten, ettei se ole esteenä opetussuunnitelman tai muun koulutusta koskevan suunnitelman mukaiseen koulutukseen osallistumiselle. Työntekijän on ilmoitettava työnantajalle hyvissä ajoin, milloin hänen läsnäolonsa opinnoissa on välttämätöntä. Työntekijällä on oikeus kieltäytyä työvuorosta, joka estää hänen osallistumisensa opetukseen.

9 §

Työn turvallisuus ja terveellisyys

Nuorella saa teettää ainoastaan sellaista työtä, joka ei aiheuta erityistä tapaturmanvaaraa tai terveyshaittaa tai joka ei ole 1 momentissa tarkoitettulla tavalla nuorelle työntekijälle itselleen tai muille vahingoksi. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä, niiden teettämisen edellytyksistä koulutuksen yhteydessä ja muutoin sekä tällaisen työn teettämiseen liittyvästä ilmoitusvelvollisuudesta työsuojeluviranomaiselle ja nuoren huoltajalle.

12 §

Selvitys työhön otettavan iästä ja perusopetuksen oppimäärän suorittamisesta

Ennen kuin 18 vuotta nuorempi henkilö otetaan työhön, tulee hänen iästään sekä siitä, onko hänen osaltaan perusopetuksen suorittaminen päättynyt siten kuin perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa säädetään, olla luotettava selvitys.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä annettu valtioneuvoston asetus (475/2006) jää voimaan myös siltä osin kuin se on annettu tällä lailla muutetun 9 §:n 2 momentin nojalla.

24.

Laki

työsopimuslain 4 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työsopimuslain (55/2001) 4 luvun 4 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa
533/2006, seuraavasti:

4 luku

Perhevapaat

4 §

Osittainen hoitovapaa

Työntekijä, joka on ollut saman työnantajan työssä yhteensä vähintään kuusi kuukautta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana, voi saada lapsensa tai muun hänen taloudessaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi osittaista hoitovapaa siihen saakka, kun perusopetuksessa olevan lapsen toinen lukuvuosi päättyy. Jos lapsi kuuluu oppivelvollisuuslain (/) 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, osittaista hoitovapaa voi kuitenkin saada siihen saakka, kun lapsen kolmas lukuvuosi päättyy. Erityisen hoidon ja huollon tarpeessa olevan vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen vanhempi voi saada osittaista hoitovapaa siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat saavat olla osittaisella hoitovapaalla saman kalenterijakson aikana, mutta eivät yhtäaikaaisesti. Työntekijän on tehtävä työnantajalle esitys osittaisesta hoitovapaasta viimeistään kaksi kuukautta ennen vapaan alkamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

25.

Laki

merityösopimuslain 1 luvun 7 §:n ja 5 luvun 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merityösopimuslain (756/2011) 1 luvun 7 §:n 1 momentti ja 5 luvun 5 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 1 luvun 7 §:n 1 momentti laissa 250/2019, seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

7 §

Vajaavaltaisen työsopimus

Tässä laissa tarkoitettuun työhön voidaan palkata henkilö, joka työn aloittaessaan on vähintään 16-vuotias ja jonka osalta perusopetuksen suorittaminen on perusopetuslain (628/1998) 26 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla päättynyt. Perusopetuksen jälkeistä oppivelvollisuutta suorittavaan sovelletaan lisäksi, mitä nuorista työntekijöistä annetun lain (998/1993) 7 §:n 5 momentissa säädetään.

— — — — —

5 luku

Perhevapaat

5 §

Osittainen hoitovapaa

Työntekijä, joka on ollut saman työnantajan työssä yhteensä vähintään kuusi kuukautta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana, voi saada lapsensa tai muun hänen taloudessaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi osittaista hoitovapaa siihen saakka, kun perusopetuksessa olevan lapsen toinen lukuvuosi päättyy. Jos lapsi kuuluu oppivelvollisuuslain (/) 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, osittaista hoitovapaa voi kuitenkin saada siihen saakka, kun lapsen kolmas lukuvuosi päättyy. Erityisen hoidon ja huollon tarpeessa olevan vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen vanhempi voi saada osittaista hoitovapaa siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat saavat olla osit-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

taisella hoitovapaalla saman kalenterijakson aikana, mutta eivät yhtäaikaaisesti. Työntekijän on tehtävä työnantajalle esitys osittaisesta hoitovapaasta viimeistään kaksi kuukautta ennen vapaan alkamista.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

26.

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 20 §:n 1 momentti seuraavasti:

20 §

Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutuksena maahanmuuttajalle, jonka oppivelvollisuus on päättynyt, järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

27.

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysturvalain (1290/2002) 2 luvun 10 §:n 2 momentti, 3 luvun 1 §:n 1 momentti ja 7 luvun 2 §:n 2 momentin 4 kohta,
sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 10 §:n 2 momentti laeissa 1001/2012, 906/2017 ja 552/2018, 3 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 1418/2019 ja 7 luvun 2 §:n 2 momentin 4 kohta laissa 1267/2018, seuraavasti:

2 luku

Etuuden saamisen yleiset työvoimapoliittiset edellytykset

10 §

Opiskelu

Päätoimisina pidetään:

1) opintoja, joiden tavoitteena on ammattikorkeakoulututkinnon, ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon taikka yliopistossa suoritettavan alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen;

2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisia opintoja, joiden tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon tai tutkinnon osan tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen;

3) lukio-opintoja, joiden oppimäärän mukainen laajuus on yhteensä vähintään 150 opintopistettä; sisäoppilaitoksessa järjestetyt lukio-opinnot katsotaan kuitenkin aina päätoimisiksi;

4) opintoja, joiden tavoitteena on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettussa laissa (/) tarkoitetun koulutuksen suorittaminen;

5) muita kuin 1—4 kohdassa tarkoitettuja ammatillisia valmiuksia antavia opintoja, joiden opintosuunnitelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä, kolme opintoviikkoa tai 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti;

6) perusopetuslain (628/1998) 46 §:ssä tarkoitetun aikuisten perusopetuksen opintoja, joiden laajuus on vähintään 22 kurssia lukuvuodessa;

7) muita kuin 1—6 kohdassa tarkoitettuja opintoja, joiden opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia.

3 luku

Etuuden saamisen yleiset rajoitukset

1 §

Yleiset rajoitukset

Työttömyysetuutta ei myönnetä työnhakijalle, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta. Työttömyysetuus voidaan kuitenkin myöntää 17 vuotta täyttäneelle työnhakijalle, joka on suorittanut oppivelvollisuutensa tai joka on keskeyttänyt oppivelvollisuutensa suorittamisen oppivelvollisuuslain (/) 7 §:ssä säädetyllä tavalla. Ennen vuotta 1965 syntyneelle työnhakijalle työttömyysetuus myönnetään enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jona työnhakija täyttää 65 vuotta. Vuonna 1965 tai sen jälkeen syntyneelle työnhakijalle työttömyysetuus myönnetään enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jona hän täyttää työntekijän eläkelain (395/2006) 11 §:ssä tarkoitetun alimman vanhuuseläkeiän.

7 luku

Työmarkkinatukea koskevat yleiset säännökset

2 §

Työmarkkinatuen odotusaika

Odotusaikaa ei aseteta, jos:

4) henkilöllä ei sairauden tai vamman vuoksi ole valmiuksia ammatillisen tutkinnon suorittamiseen ja hän on suorittanut ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 7 §:n 3 momentissa tarkoitetun työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen tai saavuttanut henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovitut tavoitteet.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen pitämiseen päätoimisena sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

28.

Laki

työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 12 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 12 a §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1653/2015, seuraavasti:

12 a §

Vakuutusmaksuvelvollisuutta koskevat rajoitukset

Työttömyysvakuutusmaksua ei makseta:

1) ajalta ennen sitä seuraavaa kalenterikuukautta, jona työntekijä täyttää 18 vuotta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

29.

Laki

lastensuojelulain 24 ja 52 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lastensuojelulain (417/2007) 24 §:n 2 momentti ja 52 a §, sellaisena kuin niistä on 52 a § laissa 542/2019, seuraavasti:

24 §

Vastuu lapsen edun turvaamisesta

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee olla edustettuna lapsen tekemäksi ilmoitetun rangaistavan teon esitutkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä sekä käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta tai oppilaitoksesta erottamista koskevaa asiaa opetustoimesta vastaavassa toimielimessä tai oppivelvollisuuslain (/) 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän toimielimessä, jollei sosiaalihuollosta vastaava toimielin arvioi läsnäolon olevan ilmeisen tarpeetonta. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee tarvittaessa ohjata lapsi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaiseen sovitteluun.

52 a § (Uusi)

Sivistykselliset oikeudet sijaishuollon aikana

Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja opetukseen sijaishuollon aikana siten kuin niistä säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018), perusopetuslaissa (628/1998) sekä oppivelvollisuuslaissa (xx/xxxx). Lapsen asiakassuunnitelmaan on kirjattava, miten hänen varhaiskasvatuksensa, perusopetuksensa, oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu koulutus tai muu ~~lapsen~~ opetus järjestetään sijaishuollon aikana.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tehdä yhteistyötä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen tai muun lapsen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän kanssa lapsen kodin ulkopuolisen sijoituksen valmistelun aikana sekä sijoituksen aikana.

Lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee toimia yhteistyössä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen tai muun lapsen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän kanssa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

30.

Laki

lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 13 ja 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 13 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta sekä 17 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 13 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta laissa 975/2013 sekä 17 §:n 3 momentti laissa 1282/2002, seuraavasti:

13 §

Osittainen hoitoraha

Suomessa tosiasiallisesti asuvalla lapsen vanhemmalla tai muulla huoltajalla, jonka keskimääräinen viikoittainen työaika on lapsen hoidon vuoksi enintään 30 tuntia, on oikeus saada osittaista hoitorahaa:

2) lapsen perusopetuksen aloittamista edeltävältä lukuvuodelta, jos lapsi osallistuu silloin oppivelvollisena esiopetukseen;

3) lapsen perusopetuksen kolmannen lukuvuoden ajalta, jos lapsi kuuluu oppivelvollisuuslain (/) 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin.

17 §

Maksaminen

Tuen maksaminen lakkaa kuitenkin viimeistään heinäkuun 31 päivänä sinä vuonna, jona lapsi siirtyy oppivelvollisena perusopetukseen. Jos lapsen oppivelvollisuus alkaa oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin mukaan vuotta oppivelvollisuuslain 2 §:n 2 momentissa mainittua aikaisemmin, tuen maksaminen kuitenkin lakkaa viimeistään oppivelvollisuuden alkamisvuotta seuraavana vuonna.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksen ohella tulee edelleen jatkaa koko koulutuspolun uudistamiseksi ja vahvistamiseksi tähtääviä toimia, sillä ne tukevat ja ovat edellytyksenä myös oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden ja toimeenpanon onnistumiselle.*
2. *Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa hallitus huomioi perusopetuksessa tehostettua tukea, erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea saaneiden oppilaiden oikeuden tukeen toisella asteella ja nivelvaiheen koulutuksessa.*
3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja varmistaa sen, että erityistä tukea tarvitseville ja vammaisille nuorille taataan opintojen kannalta olennaiset tukivälineet.*
4. *Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa sivistysvaliokunnalle selvityksen toimenpiteineen siitä, miten vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tarvitsemien tukipalveluiden saatavuus toteutetaan eri organisaatioiden välisellä yhteistyöllä niin, että se selkeyttää ja parantaa tukipalveluiden saatavuutta ja oikea-aikaisuutta.*
5. *Eduskunta edellyttää, että erityistä tukea tarvitsevien ja vammaisten nuorten riittävä toisen asteen koulutuspaikkojen alueellinen saatavuus ja määrä turvataan ja niitä seurataan.*
6. *Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa opinto-ohjauksen riittävät resurssit ja seuraa palvelujen saatavuutta.*
7. *Eduskunta edellyttää, että oppilaalle tai opiskelijalle, jolla on oppimisvaikeuksia, neuropsykologisia ongelmia tai mielenterveyden haasteita, tulee järjestää riittävä ja tarvittava tuki koko koulutuspolulla mukaan lukien nivelvaiheen koulutus ja että tuen saatavuutta seurataan.*
8. *Eduskunta edellyttää, että sekä yksilöllisen että yhteisöllisen opiskeluhoollon riittävä määrä ja alueellinen saatavuus turvataan ja niitä seurataan.*
9. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan tukiopetus myös oppivelvollisille, jotka opiskelevat valmentavassa koulutuksessa sekä ammatillisessa ja lukiokoulutuksessa.*
10. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan ammatillisen koulutuksen sekä valmentavan koulutuksen oppivelvollisille oikeus erityisopetukseen.*
11. *Eduskunta edellyttää, että ammatillisessa koulutuksessa tulee vahvistaa opiskelijan oikeutta saada lähiopetusta. Valtioneuvoston asetuksella on säädettävä tarkemmin opetuksen ja ohjauksen määrän arvioinnissa käytettävistä periaatteista. Toteutuneen lähiopetuksen määrää on seurattava.*

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

12. *Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa uudistuksen vaikutuksia oppilaitosverkostoon ja opiskelupaikkojen saatavuuteen alueellisen tasa-arvon näkökulmasta sekä suurilla kaupunkiseuduilla että harvaan asutuilla seuduilla.*
13. *Eduskunta edellyttää, että lukiokoulutukseen tulee laatia laatukriteerit, jotta oppivelvollisten oikeus laadukkaaseen lukiokoulutukseen voidaan taata yhdenvertaisesti koko maassa.*
14. *Eduskunta edellyttää, että S2/R2-opetuksessa olevien tukea ja ohjausta kehitetään ja kielitietoinen opetus otetaan myös osaksi muuta opetusta. Oppilaitoksissa tulee myös seurata toteutuneita S2/R2-opetustuntimääriä ja resursointia.*
15. *Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa huomioidaan kielelliset oikeudet ja että erityishuomiota kiinnitetään pätevien osaajien saamiseen molemmilla kansalliskielillä sekä joustavuuteen ruotsinkieliseen tutkintoon valmistavan koulutuksen toteuttamisessa.*
16. *Eduskunta edellyttää, että kansanopistojen pitkien linjojen oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien opiskelupaikkojen määrän riittävyys varmistetaan.*
17. *Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa turvataan jatkossakin soveltavien erikoiskurssien ja opintojaksojen sekä erityisen koulutustehtävän lukioiden ja erikoislinjojen toimintaedellytykset.*
18. *Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa oppivelvollisuus uudistukseen varatun rahoituksen riittävyttä ja ryhtyy toimiin, mikäli se havaitaan riittämättömäksi.*
19. *Eduskunta edellyttää, että kuntia ja koulutuksen järjestäjiä tuetaan ja ohjataan riittävästi ja oikea-aikaisesti lainsäädännön toimeenpanossa. Näiden tehtävien toteuttamiseksi tulee Opetushallitukselle varata riittävät resurssit.*
20. *Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksia ja toisen asteen maksuttomuuden toteutumista seurataan tieteellisen tutkimuksen avulla. Pitkäkestoisen seurannan päämääränä on oltava uudistuksen keskeisten tavoitteiden toteutumisen seuranta. Näitä ovat muun muassa koulutus- ja työllisyysasteen nouseminen sekä koulutuksellisen tasa-arvon kehittymiseen kiinteästi liittyvä lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääntyminen ja syrjäytymisen väheneminen.*
21. *Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa huolehditaan myös saamenkielisten mahdollisuudesta saada opetusta omalla äidinkielellään ja edistetään riittävän saamenkielisen opetushenkilöstön saatavuutta.*
22. *Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppivelvollisuus uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia laajasti ja ryhtyy tarvittaviin toimiin mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi.*

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Helsingissä 4.12.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Paula Risikko kok
varapuheenjohtaja Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Sanna Antikainen ps
jäsen Marko Asell sd
jäsen Jukka Gustafsson sd (osittain)
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Hilikka Kemppi kesk (osittain)
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Mikko Kinnunen kesk (osittain)
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Noora Koponen vihr
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Sari Multala kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Sofia Vikman kok
varajäsen Eveliina Heinäluoma sd (osittain)
varajäsen Saara Hyrkkö vihr (osittain)
varajäsen Jouni Ovaska kesk (osittain)

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen
valiokuntaneuvos Kaj Laine

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp
Vastalause 1

VASTALAUSE 1

Perustelut

Hallituksen esityksessä eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi ehdotetaan oppivelvollisuuden laajentamista koskemaan perusopetuksen jälkeistä toisen asteen koulutusta siihen asti, kun henkilö täyttää 18 vuotta. Perusopetuksen jälkeen suoritettava ammatillinen tutkinto tai lukiokoulutus ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto olisivat jatkossa lisäksi maksuttomia sen kalenterivuoden loppuun saakka, jona henkilö täyttää 20 vuotta. Myös yli seitsemän kilometrin koulumatkat olisivat maksuttomia.

Hallituksen esityksen tavoitteena on nostaa suomalaisten koulutus- ja osaamistasoa. Tavoitteena on antaa kaikille nuorille yhdenvertaiset mahdollisuudet suorittaa toisen asteen tutkinto, kaventaa oppimiseroja ja varmistaa, että jokaisella nuorella on riittävät valmiudet ja kyky pysyä työmarkkinoilla. Hallituksen esityksen tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, ettei mainittuja työllisyyteen, osaamiseen ja oppimiseen liittyviä tavoitteita tulla uudistuksen myötä kuitenkaan saavuttamaan.

Ongelmat alkavat jo peruskoulussa

Perussuomalaisten näkemyksen mukaan keskeinen ongelma on, että peruskoulu ei läheskään aina takaa riittäviä valmiuksia toisen asteen opiskeluun. Vuosikymmeniä jatkunut koulutustason nousu on kääntynyt Suomessa laskuun, ja korkea-asteen suorittaneiden osuus vähenee. Samalla sosiaalinen nousu on vaikeutunut, ja huono-osaisuus ja pienituloisuus ovat monesti ylisukupolvisia. Ongelmat korostuvat etenkin poikaoppilailla. Nämä ongelmat on nostettu esille myös asiantuntijalausunnoissa, ja esimerkiksi lastenpsykiatrian erikoislääkäri ja lääketieteen tohtori Jari Sinkkonen toteaa, että nykyisiin epäkohtiin tulisi puuttua ennen kuin oppivelvollisuusiän nostamista voidaan pitää perusteltuna.

Nyt käytössä oleva uusi opetussuunnitelma on koettu epäonnistuneeksi paitsi monien vanhempien myös opettajien suuren enemmistön keskuudessa. Jostain syystä toimimattomat ilmiöpohjaiset oppimismetodit ja muut muodikkaat uudistukset kiinnostavat Opetushallitusta, opetusministeriötä ja muita puolueita enemmän kuin koulumaailman perusasioihin puuttuminen.

Tarvitaan oppimistakuu

Perussuomalaiset ovat esittäneet peruskouluihin oppimistakuuta. Takuu toimisi niin, että peruskoulussa luokalta toiselle ei saa päästää, mikäli tiettyä osaamista ei saavuteta.

Niin sanottuja tsemppi- tai säälinumeroita ei saisi antaa viimeisen perusasteen luokan päästötodistukseen, elleivät tietotaidot tosiasiallisesti riitä toiselle asteelle siirtymiseen. Kun peruskoulussa asioita katsotaan läpi sormien, ongelmat kasautuvat toiselle asteelle, erityisesti ammattikouluihin. Nuori, joka osaa hädin tuskin lukea ja kärsii elämänhallinnan ongelmista jo teini-iässä, ei selviä etenkin ammattikoulussa, jossa lähiopetus on vähäistä eikä kukaan katso riittävästi perään.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp
Vastalause 1

Ongelmat kärjistyvät ammattiopinnoissa

Osittain poliittisten ratkaisujen seurauksina on syntynyt osaamisvajetta, toisen asteen tutkinnon keskeyttämisiä ja syrjäytymistä etenkin ammatillisen koulutuksen puolella. Ammattikoulutuksen vakavat ongelmat, joita hallituksen päätökset amisreformista ja uudesta rahoitusmallista ovat kärjistäneet, vaikuttavat tuhansien syrjäytymisvaarassa olevien nuorten elämään. Ongelma ei ole siinä, ettei perusasteelta hakeuduttaisi eteenpäin, vaan siinä, että toinen aste keskeytetään niin usein.

Asiantuntijakuulemisessa esitetyt ammatillisen koulutuksen keskeyttämisasteet ovat hälyttäviä, eikä näiden taustalla olevia ongelmia ole mahdollista ratkaista oppivelvollisuutta mekaanisesti laajentamalla. Toinen aste on usein liian myöhäinen vaihe puuttua oppimisvaikeuksiin ja estää koulutuksen keskeyttämisiä. Mikä pahinta, esitys oppivelvollisuuden laajentamisesta ja maksuttomasta toisesta asteesta vaatii niin merkittäviä taloudellisia resursseja, että monet asiantuntijat pelkäävät sen tarkoittavan esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa olevien ongelmien edelleen kärjistymistä.

Määrärahoja tulisikin perussuomalaisten mielestä ennemmin osoittaa perusopetuksen ja sen rakenteiden kehittämiseen, riittävien jatko-opiskeluvalmiuksien hankkimiseen perusopetuksessa, opinto-ohjaukseen sekä opiskeluhooltoon ja muihin nuorille suunnattuihin sosiaali- ja terveystoimen palveluihin. Myös ammatillisen koulutuksen henkilöstövajeeseen, lähiopetuksen puutteeseen ja muihin ongelmiin tulee tarjota merkittävästi enemmän resursseja, ennen kuin oppivelvollisuuden laajentamisesta voisi olla toivottua hyötyä.

Toisen asteen maksuttomuuden seuraukset

Toisen asteen yleisen maksuttomuuden sijaan asiaa tulisi perussuomalaisten mielestä lähestyä perheiden tarpeiden mukaan kohdennetusti, esimerkiksi tulosidonnaisen oppimateriaalituen kautta. Muussa tapauksessa kyse on jopa tulonsiirrosta hyväosaisille, mitä ei voida pitää koulutuksenmukaisena. Oppimateriaalien kustannusten kiihtymiseen tai kierrättämisen ongelmiin esitys ei puutu, vaikka näiden seikkojen korjaaminen olisi koulutuksenmukaisempaa. Mikäli toisen asteen maksuttomuus toteutuu ilman erityisesti lukiokirjojen hintoihin puuttumista, tulevat hankkeen kokonaiskustannukset entisestään kasvamaan.

Esitys koulumatkojen maksuttomuudesta puolestaan kohtelee kuntia eriarvoisesti. Koulumatkatukeen oikeuttavan matkan lyhentäminen kymmenestä kilometristä seitsemään kilometriin ja etenkin koulumatkatuen omavastuuosuuden poistaminen johtavat todennäköisesti harvemmin asuttujen alueiden oppilaitosten opiskelijamäärien pienenemiseen entisestään, jolloin oppilaitosverkko uhkaa harventua. Seurauksena on paitsi koulutuksen saavutettavuuden niin myös paikallisen elinvoiman heikentyminen.

Esityksen kustannukset aliarvioitu

Perussuomalaiset kiinnittää erityistä huomiota uudistuksen toteuttamisen kustannuksiin. Hallituksen esityksessä ehdotettuihin muutoksiin on julkisen talouden suunnitelmassa varattu lisämäärärahaa kehyskaudella 2021—2024 vuonna 2021 yhteensä 22 miljoonaa euroa, vuonna 2022 yh-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Vastalause 1

teensä 65 miljoonaa euroa, vuonna 2023 yhteensä 107 miljoonaa euroa ja vuonna 2024 yhteensä 129 miljoonaa euroa. Hallituksen esityksen mukaan uudistuksen kustannukset tullaan korvaamaan kunnille täysimääräisesti ja 100-prosenttisesti valtionrahoitteisesti. Kuntien peruspalvelujen lisämääräraharapeeksi arvioidaan hallituksen esityksessä 6,9 miljoonaa euroa vuonna 2021, 9,7 miljoonaa euroa vuonna 2022, 10,7 miljoonaa euroa vuonna 2023 ja 11,2 miljoonaa euroa vuonna 2024.

Perussuomalaiset huomauttaa, että ehdotettuja lisämäärärahoja on pidettävä selvästi alimitoitettuina, ja uudistuksesta aiheutuvat todelliset kustannukset tulevatkin olemaan hallituksen esityksessä arvioitua olennaisesti korkeammat. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan uudistuksen vuotuiset kokonaiskustannukset esimerkiksi Helsingissä tulevat olemaan jopa 40 prosenttia suuremmat kuin hallituksen esityksessä arvioidaan.

Uhkana koulutusleikkaukset

Rahoituksen riittämättömyys heikentää mahdollisuuksia saavuttaa yhteiskunnan koulutukselle asettamia tavoitteita. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä onkin huolissaan siitä, että mikäli uudistus toteutetaan aliresursoituna, koulutuksen järjestäjät joutuvat hakemaan säästöjä muualta, esimerkiksi vähentämällä opetuksen määrää ja tukitoimia sekä kasvattamalla opetusryhmien kokoja. Tällöin uudistuksen toteuttaminen tulee tosiasiallisesti merkitsemään koulutusleikkausta.

Kuntatalouden tilanne on ollut heikko jo pitkään, ja koronakriisin vuoksi kuntasektorin talous tulee kiristymään äärimmilleen lähivuosina. Perussuomalaisten mielestä vaikuttamattoman ja kohtuuttoman kalliin hankkeen toteuttaminen vallitsevassa talouden kriisitilanteessa ei ole järkevää varsinkaan, kun otetaan huomioon, että monilla kunnilla oli vaikeuksia selviytyä lakisääteisistä tehtävistään koulutuspalveluissa jo ennen koronakriisiä.

Yleisesti julkisesta taloudesta

Koronakriisiä tulee joka tapauksessa seuraamaan pitkäaikainen tarve tasapainottaa julkista taloutta. Vaarana on, että julkisen talouden tasapainotustoimenpiteet tulevat kohdistumaan myös palveluiden rahoitukseen. Tasapainotustoimenpiteiden seurauksena julkisten palveluiden perusrahoitusta todennäköisesti vähennetään jatkossa enemmän kuin nyt toteutettaviin uudistuksiin suunnataan lisärahoitusta. Tämä johtaa siihen, että jatkossa kunnat joutuvat järjestämään nykyistä enemmän palveluita alemmalla kokonaisrahoituksella, mikä sekin tulee osaltaan rapauttamaan palveluita.

Poikkeuksellisissa olosuhteissa olisikin parempi keskittyä turvaamaan olemassa olevat palvelut ja niiden rahoitus, ei lisäämään kuntien tehtäviä ja velvoitteita. Suomen Kuntaliiton hiljattain teettämän kyselyn mukaan selvä enemmistö kunnista katsoo, että niiden nykyisiä tehtäviä tai velvoitteita tulisi vallitsevassa tilanteessa karsia. Nykyisessä koronatilanteessa lähes kaikki kunnat pitävät tarpeettomana oppivelvollisuusiän nostamista. Myös perussuomalaisten mielestä hallitusohjelmaan kirjattujen kuntatalouteen negatiivisesti vaikuttavien julkisen sektorin menolisäysten voimaantumisen ajoitusta ja mitoitusta tulee harkita uudelleen. Osasta hankkeita tulisi myös voida luopua kokonaan. Tällainen hanke on esimerkiksi juurikin oppivelvollisuuden pidentäminen.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp
Vastalause 1

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallituksen esitykseen HE 173/2020 vp. sisältyvät 1.—30. lakiehdotus hylätään ja

että hyväksytään yksi lausuma (*Vastalauseen lausumaehdotus*).

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tekee ja ottaa käyttöön pikimmiten oppimistakuun perusasteen kouluissa. Oppimistakuulla taattaisiin, ettei kukaan siirry toiselle asteelle perusasteelta ilman tosiasiallisesti riittäviä tietotaitoja.

Helsingissä 4.12.2020

Sanna Antikainen ps

Kaisa Juuso ps

Ari Koponen ps

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp
Vastalause 2

VASTALAUSE 2

Perustelut

Yleistä

Jokaisen nuoren on suoritettava vähintään toisen asteen tutkinto. Tämä edellyttää, että oppimisen perusta on kunnossa. Maailman paras koulupolku tarkoittaa pysyviä panostuksia aina varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle saakka. Osaamis- ja koulutustason nostaminen edellyttää koulutuksen laadun vahvistamista, riittäviä ohjaus- ja tukipalveluita sekä yksilöllisten koulupolkujen tukemista.

Uudistuksen tavoite on hyvä, valittu keino väärä.

Joka vuosi jopa 6 000 nuorta päättää peruskoulun ilman riittäviä valmiuksia toisen asteen opintoihin. Hallituksen pakkomallilla ei tähän ongelmaan tuoda ratkaisuja. Meidän on huolehdittava, että peruskoulusta ei voi valmistua ilman toisen asteen opintoihin riittäviä perustietoja ja -taitoja. Kokoomuksen vaihtoehdossa toimet kohdennetaan juuri tämän haasteen taklaamiseen. Lisäpanostukset on kohdistettava nimenomaan opetukseen ja ohjaukseen, pysyvästi. Lisää opettajia ja ohjaajia, pienempiä ryhmäkokoja, riittävästi yksilöllistä tukea opintojen etenemiseen. Tämä on ollut myös kasvatustieteilijöiden vahva viesti.

Oppimisen perusta rakentuu jo varhaislapsuudessa. Varhaiskasvatuksen laatua pitää parantaa ja varhaiskasvatuksen maksuja alentaa edelleen. Toteuttaisimme kaksivuotisen esiopetuksen, joka vahvistaa jokaisen lapsen koulupolun alkua. Uudistaisimme peruskoulua. Panostaisimme opinto-ohjaukseen erityisesti yläkoulussa sekä toisella asteella. Koulutuksen järjestäjille säädetään velvollisuus huolehtia jokaisesta peruskoulun päättävästä nuoresta siihen asti, kunnes hän täyttää 18. Tämä velvollisuus koskisi myös toisella asteella koulutuksen keskeyttäviä. Kunnalla olisi siis velvollisuus ottaa jokaisesta nuoresta koppi. Uudistaisimme nivelvaiheen koulutuksen, jotta nuoren siirtyminen toiselle asteelle sujuu joustavasti. Korottaisimme oppimateriaalilisää ja kehittäisimme sitä, jottei kenenkään opiskelu vaarannu oppimateriaalikustannusten vuoksi.

Ennen kaikkea on varmistettava oikea-aikainen, moniammatillinen ja yksilöllinen tuki sitä tarvitseville koko varhaiskasvatus- ja koulupolun aikana. Tämä edellyttää muiden muassa oppilas- ja opiskelijahuollon sekä erityisopetuksen uudistamista ja lisäämistä.

Hallitus tarjoaa yksinkertaista ratkaisua monimutkaiseen ongelmaan. Koulutuksen keskeyttämiseen on puututtava kaikin keinoin ja riittävän varhain. Lähes koko ikäluokka hakeutuu ja jatkaa toisen asteen opintoihin. Kuitenkin 15 prosenttia jää ilman toisen asteen tutkintoa. Nuorisobarometrin 2017 mukaan keskeyttämisen suurin syy on väärä alanvalinta. Tämän jälkeen vaikuttavimpia tekijöitä on muun muassa kouluviihtyvyys. Koulutuksen kustannukset ovat ani harvoin keskeyttämisen syynä.

Kokoomus on esittänyt, että hallituksen määräaikaisten panostukset varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja toiselle asteelle toteutetaan pysyvinä. Käytännössä hallituksen politiikka johtaa sii-

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp
Vastalause 2

hen, että vuonna 2022 koulutuspanostukset päättyvät ja jäljelle jää vain aliresursoitu oppivelvollisuuden laajentaminen, jolla ei vahvisteta koulutuksen laatua tai puututa koulupudokkuuden juurisyyihin.

Hallituksen esityksestä ilmenevillä tiedoilla voidaan todeta, että esitys ei saavuta sille asetettuja tavoitteita. Oppivelvollisuus päättyy, kun nuori täyttää 18 vuotta, joten toisen asteen tutkinnon suorittamista mekaaninen laajennus ei yhdenkään nuorten kohdalla takaa. Kun oppivelvollisuus päättyy, tutkinnon suorittaminen jatkuu vähintään vielä vuoden.

Lainsäädännön arviointineuvosto, perustuslakivaliokunta sekä useat lausunnonantajat ovat kyseenalaistaneet sen, miksi hallitus ei ole arvioinut mitään muuta keinoa saavuttaa oppivelvollisuuden laajentamiselle esitetyt tavoitteet. Näiltä osin lainsäädännön valmistelun voidaan katsoa olevan puutteellista ja perustuvan tutkitun tiedon sijaan käytännössä puhtaan ideologisiin päämääriin.

Puutteellinen tutkimusnäyttö esityksen perustana

Hallitus perustelee esitystään taloustieteen tutkijoiden näkemyksillä. Kuten valiokunnan saaman käsityksen mukaan on ilmennyt, Suomessa ei ole toteutettu oppivelvollisuuden pidentämisen vaikutuksia käsittelevää tutkimusta. Käytännössä tutkimusnäyttöä ei uudistuksen tueksi näiltä osin ole.

Mitä valiokunta mietinnössään toteaa kansainvälisestä tutkimuksesta, on huomautettava, että tutkimukset on toteutettu täysin toisenlaisissa koulutusjärjestelmissä eivätkä tutkimukset ole näiltä osin suoraan Suomeen sovellettavissa.

Hallitus ei toteuta kokeilua oppivelvollisuusiän pidentämisestä, mutta käyttää kokeilua perusteenä sille, että kaksivuotista esiopetusta ei toteuteta heti valtakunnallisena toimintamallina. Näiltä osin ei ole rehellistä argumentoida, miksi toinen uudistus edellyttää kokeilua ja tutkimusnäyttöä, mutta toinen sen sijaan ei edellytä.

Kuitenkin voidaan sanoa, että 2000-luvulla tehdyt toimenpiteet ovat vähentäneet toisen asteen koulutukseen hakeutumattomien määrää. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa ja tutkintotavoitteista opiskelupaikkaa olevien 18—25-vuotiaiden osuus väestöstä on laskenut 2000-luvun ajan. Vuonna 2000 ikäryhmästä ilman tutkintoa tai tutkintotavoitteista koulutuspaikkaa oli 12 prosenttia, kun viimeisin luku vuodelta 2018 oli 8 prosenttia. Suurin ongelma ilman toisen asteen tutkintoa jäävien osalta on koulutuksen keskeyttäminen erityisesti ammatillisessa koulutuksessa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että hallituksen esityksen perusteluista ilmenevin tiedoin sekä valiokunnan saamien asiantuntijalausuntojen mukaan uudistuksen vaikutuksista ei ole olemassa tieteellistä näyttöä, ja näiltä osin kaikki ovat pelkkiä toiveita ja oletuksia siitä, miten uudistus saatetaan voimaan tullessaan vaikuttaa suomalaiseen koulutusjärjestelmään.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp
Vastalause 2

Oikea-aikainen puuttuminen on vaikuttavinta koulutuspolitiikkaa

Suomessa peruskoulun päättää joka vuosi noin 6 000 nuorta, joilla ei ole riittäviä valmiuksia toisella asteella opiskeluun. Erilaiset haasteet nuorten elämässä, kuten mielenterveys- ja päihdeongelmat, oppimisvaikeudet sekä ongelmat sosiaalisessa kanssakäymisessä, ovat omiaan heikentämään nuorten koulukyvykkyyttä.

PISA-tulokset ovat osoittaneet, että osaamiserot ovat peruskoulun aikana kasvaneet. Oppivelvollisuusiän nostaminen ei tuo tähän mitään ratkaisua. Käytännössä se lakaisee ongelman maton alle. Osaamiserojen kaventaminen edellyttää peruskoulun uudistamista, oppimisen tuen vahvistamista sekä varhaista puuttumista.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyisen perusopetuksen piirissä on noin 4 000 nuorta, jotka laiminlyövät oppivelvollisuutensa. Tähän faktaan peilaten hallituksen argumentointi siitä, että pakko olisi ratkaisu, ei ole uskottava, kun jo nykyjärjestelmän puitteissa oppivelvollisuuden laiminlyö näin moni oppilas. Koulutusjärjestelmän uudistuksilla on nimenomaan pyrittävä löytämään ratkaisuja, joilla nykyjärjestelmässäkkin pidetään huoli, että jokainen saa perusopetuksen oppimäärän suoritettua.

Hallituksen esityksen keskeinen ongelma liittyy valiokunnan saaman selvityksen mukaan siihen, että sillä puututaan ongelmiin liian myöhäisessä vaiheessa. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan painopisteen pitäisi olla varhaisessa puuttumisessa sekä koulupudokkuuden ennaltaehkäisyssä.

Useat asiantuntijat ovat todenneet, että oppivelvollisuusiän nostaminen ei ole kustannustehokas ja vaikuttava tapa puuttua uudistuksen taustalla oleviin ongelmiin. Asiantuntijankemysten mukaan painopisteen tulisi olla varhaisessa puuttumisessa ja ongelmien ennaltaehkäisyssä.

Uudistuksen rahoitus on riittämätön

Uudistuksen rahoituksen alimitoitusta on kritisoitu koko lakiesityksen valmistelun ajan. Sivistysvaliokunnan saaman käsityksen mukaan uudistusta ei tule toteuttaa, mikäli sille ei varata riittäviä määrärahoja. On selvää, että uudistukselle varatut määrärahat eivät tule kattamaan tosiasiallisesti syntyviä kustannuksia. Tätä ei voida pitää hyvään lainvalmisteluun kuuluvana periaatteena. Etenkin uudistuksen toimeenpanon vaiheessa varattu rahoitus ei riitä nykyisen kaltaisiin oppimateriaaleihin ja muihin uusiin tehtäviin.

Valiokunnan saaman käsityksen mukaan uudistuksen rahoitus on edelleen alimitoitettu. Ero esimerkiksi Kuntaliiton laskelmiin on edelleen noin 10 miljoonaa euroa. Tätä ei voi pitää oikeudenmukaisena. Käytännössä tämä tulee johtamaan siihen, että koulutuksen järjestäjät joutuvat karsimaan muualta. Näin ollen ryhmäkoot suurenevät, opetuksen määrä vähenee ja koulutuksen laatu heikkenee. Myös hallintovaliokunta kiinnitti lausunnossaan tähän aiheellista huomiota.

Helsingin kaupunki, joka on jo kokeillut toisen asteen maksuttomuutta, on arvioinut uudistuksen kustannukset 40 prosenttia suuremmiksi kuin mitä hallitus on esityksessään arvioinut. Vaikka

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Vastalause 2

hallitus siirtää rahoituksen painopistettä, ei se muuta sitä tosiasiaa, että rahoitus on edelleen alimitoitettu.

Hallituksen esityksestä ja valiokunnan mietinnöstä jää epäselväksi, miten esimerkiksi vamman tai sairauden johdosta tarvittavat tuen palvelut oppivelvollisuuskoulutukseen osallistumiseksi on tarkoitus kattaa. Käytännössä hallituksen esitys ei pidä sisällään erikseen varattua määrärahaa, joten uudistus voi jopa heikentää näiden opiskelijoiden asemaa.

Hallitus toteaa useaan otteeseen, että uudistuksen kustannukset kompensoidaan täysimääräisesti. Saatujen asiantuntijalausuntojen mukaan koulumatkojen kompensoimismalli tulee kohtelemaan eri joukkoliikennetoimijoita epätasa-arvoisesti. Esitettyjen asiantuntijalausuntojen mukaan korvausmallin tulisi perustua opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen.

Esimerkiksi Waltti-järjestelmässä olevat alueet ovat esittäneet huolensa siitä, että valittu kompensatiomalli johtaa aiempaa suurempaan lipputulon vähenemiseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että alueen kunnat joutuvat itse kompensoimaan näitä joukkoliikenteen lippumaksutulojen alenemisiä.

Hallitus ei siis kompensoi täysimääräisesti uudistuksesta aiheutuvia kustannuksia, mikä sotii vastoin hallituksen esityksen perusteluita sekä sivistysvaliokunnan mietinnössään esittämää kantaa.

Uudistus johtaa oppilaitosverkon ja koulutuksen laadun heikentymiseen

Tarvitsemme tulevaisuudessakin laajan yleissivistyksen takaamaa lukiokoulutusta sekä ammatin valmistavaa ammatillista koulutusta. Suomen koulutusjärjestelmässä ei voi ole umpiperiä, ja jo tälläkin hetkellä opintopolkua on mahdollista räätälöidä ja toiselta asteelta molemmat koulutukset luovat esimerkiksi jatko-opintokelpoisuuden korkea-asteen opintoihin.

Suomen koulutusjärjestelmän vahvuus on juuri siinä, että tämä nykymalli mahdollistaa opiskelijoiden hakeutumisen oman motivaationsa ja mielenkiinnon kohteidensa kautta juuri sopivaan koulutukseen.

Valiokunnan saaman selvityksen perusteella ja hallituksen esityksestä ilmenevillä perusteilla on ilmeistä, että oppivelvollisuuden laajentaminen vaikuttaa heikentäväksi oppilaitosverkkoon. Rankimpien asiantuntija-arvioiden mukaan oppivelvollisuuslainsäädännöllä tulee olemaan osin hallitsemattomia vaikutuksia oppilaitosverkkoon lukiokoulutuksessa.

Vaikka esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia lukiokoulutuksen kokonaisopiskelijamäärään, sillä on nähtävissä vaikutuksia lukiokoulutuksen sisäiseen opiskelijavirtaan. Koulumatkatukeen oikeuttavan matkan lyhentäminen kymmenestä kilometristä seitsemään kilometriin ja etenkin koulumatkatuen omavastuuosuuden poistaminen tulevat todennäköisesti johtamaan etenkin lukio-opiskelijoiden hakeutumisen muutoksiin.

On todennäköistä, että uudistuksen johdosta paine keskuskaupunkien lukioihin kasvaa keskuskaupunkien ulkopuolisten lukioiden kustannuksella. Tämä tarkoittaa, että harvemmin asuttujen alueiden lukioiden opiskelijamäärä uhkaa pienentyä entisestään, jolloin pienenevien ikäluokkien

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp
Vastalause 2

tilanteessa oppilaitosverkko uhkaa harventua. Näin lukiokoulutuksen alueellinen kattavuus heikenee. Tämä koskee sekä suomenkielisiä että erityisesti ruotsinkielisiä lukioita. Myös hallitus tunnustaa esityksensä sisältävän riskin koulutuksen saavutettavuuden ja paikallisen elinvoiman heikentymiseen.

Vaikutukset opiskelijavirtoihin ovat täysin ennalta-arvaamattomat. Onkin todennäköistä, että erityisesti kaupunkikeskuksissa asuvat nuoret joutuvat yhä useammin hakeutumaan toisen paikkakunnan lukioihin. Tätä ei voi pitää toivottavan kehityskulkuna.

Oppivelvollisuuden laajentaminen voi jopa heikentää muun muassa erityislukioiden asemaa, mikä on erittäin haitallista. Erityislukiot tarjoavat erinomaisen väylän yhdistää lukio-opiskelu sekä oma harrastus. Kokoomus haluaa pitää kiinni myös kattavasta erityislukioiden verkosta, jotta jokaisella on mahdollisuus hakeutua näihin koulutuksiin.

Oppivelvollisuuslain valmistelussa ei ole otettu asiantuntijoiden näkemyksiä riittävästi huomioon

Pääministeri Marinin ainut koulutuspoliittinen uudistus liittyy oppivelvollisuusiän nostamiseen sekä toisen asteen koulutuksen maksuttomuuden laajentamiseen.

Hallituksen esityksen tueksi ei ole toteutettu kokeiluja, ja uudistuksen tutkimusnäyttö on käytännössä olematon. Maaliskuussa 28 oppivelvollisuuden laajentamisen seurantaryhmän jäsentä esitti, että uudistuksen valmistelulle otetaan aikalisä. Yhteensä seurantaryhmässä on ollut edustettuna 38 tahoa, joten on merkille pantavaa, että hallitus on käytännössä jättänyt huomiotta tämän varsin kohtuullisen vaatimuksen.

Uudistuksen toimeenpanolle ei ole annettu riittävästi myöskään aikaa. Kunnat ovat käytännössä valmistelleet vuoden 2021 talousarvioitaan epävarmuuden tilassa, koska esityksen käsittely on ollut eduskunnassa kesken.

Koronatilanne on aiheuttanut merkittäviä haasteita opetuksen ja koulutuksen järjestäjille. On uhka, että poikkeukselliset opetusjärjestelyt jatkuvat käytännössä ainakin osittain ensi vuonna. Tämän päälle hallitus on tuomassa kunnille ja koulutuksen järjestäjille uusia velvoitteita keskellä koronakriisiä.

Uudistuksen aikataulu on ollut äärimmäisen kiireinen ottaen huomioon, kuinka laajasti kokonaisuudesta on kyse. Perustuslakivaliokunta otti lausunnossaan kantaa siihen, että kaikki oppivelvollisuuden piiriin kuuluva koulutus on perustuslain näkökulmasta perusopetusta. Tämän tulkinnan vaikutusta oppivelvollisuuslainsäädäntöön sekä muuhun koulutuslainsäädäntöön ei ole riittävästi arvioitu.

Eduskunnan on ylimpänä lainsäädäntövaltaa käyttävänä elimenä saatava käsitellä esitykset niin huolellisesti, että esityksiin voidaan tehdä tarvittavat muutokset hallituksen omista poliittisista paineista huolimatta. Tämä on ehdoton edellytys sille, että lainsäädännön laatu vahvistuu ja demokratia todella toteutuu.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp
Vastalause 2

Lopuksi

On ongelmallista, että hallitus ei ole arvioinut vaihtoehtoisia ratkaisuja esityksen tavoitteeseen pääsemiseksi. Sivistysvaliokunnan saamien asiantuntijalausuntojen perusteella on ilmeistä, että uudistus ei saavuta sille asetettuja tavoitteita.

Oppivelvollisuusiän mekaaninen pidennys ei ratkaise koulupudokkuuden syitä eikä varmista osaamis- ja koulutustason nousua. Rahoituksen ollessa alimitoitettu johtaa uudistus koulutusleikkauksiin. Tämä tarkoittaa suurempia ryhmäkokoja ja opetusresursseista leikkaamista.

Uudistuksen tavoite on hyvä, mutta keinot ovat väärät. Ulkoinen pakko voi jopa heikentää oppilaiden ja opiskelijoiden sisäistä motivaatiota.

Oppivelvollisuuden laajentaminen pitää sisällään elementtejä, jotka voidaan toteuttaa ilman, että oppivelvollisuusiää nostetaan. Näitä ovat muun muassa peruskoulun päättävien hakeutumisvelvollisuus toiselle asteelle, jälkiohjausvelvoite peruskouluille sekä tehostettu opinto-ohjaus keskeyttämisvaarassa oleville nuorille.

Hallituksen mallissa määrärahat eivät vahvista koulutuksen laatua vaan johtavat laadun heikkenemiseen. Oppivelvollisuuden laajentamiseen varatut määrärahat valuvatkin pääsääntöisesti koulukirjoihin ja -kuljetuksiin. Oppivelvollisuusiän nosto ei asiantuntijankemysten perusteella saavuta sille asetettuja tavoitteita. Oppivelvollisuusuudistus on valmisteltu kiireellä, vaikka useat asiantuntijat ovat esittäneet aikalisää uudistuksen valmistelulle. Uudistuksen toimeenpanon aikataulu on täysin epärealistinen.

Esitykseen jää myös valtavia epävarmuuksia lainsäädännön soveltamisen näkökulmasta, emmekä katso, että nyt sivistysvaliokunnan mietinnössään esittämät korjaukset ovat riittäviä erityisesti ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan kannanotto perustuslain (731/1999) 16 §:n tulkinnasta ja tulkinnan vaikutuksista laajennettua oppivelvollisuutta koskevaan lainsäädäntöön ja muuhun koulutusta koskevaan lainsäädäntöön. Olisi ollut perusteltua, että sivistysvaliokunta olisi vielä pyytänyt kertaalleen lausuntoa perustuslakivaliokunnalta siitä, ovatko valiokunnan tekemät muutokset perustuslakivaliokunnan kannan mukaisia.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset 1.—30. hylätään

ja että hyväksytään 12 lausumaa. (Vastalauseen lausumaehdotukset)

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kiireellisesti päivitetyn esityksen tutkintoon valmentavan koulutuksen uudistamiseksi ilman oppivelvollisuusiän pidentämistä.

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp
Vastalause

- 2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin peruskoulun uudistamiseksi siten, että jokaisella peruskoulun päättävällä on riittävät perustiedot ja -taidot toisella asteella opiskeluun.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa määräaikaiset varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmat pysyvinä.*
- 4. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa määräaikaiset ammatillisen koulutuksen opettaja- ja ohjaajaresurssit pysyvinä.*
- 5. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kiireellisesti esityksen yksityisen opetuksen järjestäjän kotikuntakorvauksen korottamisesta.*
- 6. Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmää riittävän perusrahoituksen turvaamiseksi.*
- 7. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen varhaiskasvatuksen tuen malista.*
- 8. Eduskunta edellyttää, että erityisen koulutustehtävän lukioiden toimintamahdollisuudet turvataan.*
- 9. Eduskunta edellyttää, että toisen asteen koulutusjärjestelmästä pidetään kiinni siten, että lukiokoulutuksella ja ammatillisella koulutuksella on jatkossakin omat toimintaa ohjaavat lainsäädäntönsä sekä rahoitusjärjestelmänsä.*
- 10. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuuden keskeyttämisen peruste voi olla siirtyminen ulkomaille ammattiurheilijaksi.*
- 11. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, että oppivelvollisuuden piiriin kuuluville opiskelijoille järjestetään tapaturmien hoito ja muu korvaus osana koulutuksen maksuttomuutta.*
- 12. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi, mitä vaikutuksia perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämällä kannanotolla perustuslain 16 §:stä on laajennettua oppivelvollisuutta koskevaan lainsäädäntöön ja muuhun koulutusta koskevaan lainsäädäntöön. Hallitus antaa selvityksen sivistysvaliokunnalle viimeistään 1.5.2021.*

Helsingissä 4.12.2020

Paula Risikko kok
Sari Multala kok
Sofia Vikman kok